

II. AFGANG OG UDNÆVNELSER AF PROFESSORER

- a. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i faget Danmarks statistik og dansk økonomisk historie for og udnævnelse af kontorchef, dr. polit. Svend Aage Hansen til ekstraordinær professor i dette fag*
(j. nr. 270/66).

I januar 1964 afgav dekanen for det rets- og statsvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»På fakultetets vegne skal jeg herved tillade mig at ansøge om et ekstraordinært professorat i Danmarks statistik og dansk økonomisk historie til kontorchef i Det statistiske Departement, dr. polit. Svend Aage Hansen.

Dr. Svend Aage Hansen er født den 4. april 1919. Han er statsvidenskabelig kandidat fra 1946 og har siden været ansat i Det statistiske Departement, fra 1958 som kontorchef. Han har siden 1958 været redaktør af Statistisk Årbog og af de årlige økonomiske oversigter. Han har ved siden af sit arbejde i Departementet haft følgende beskæftigelse: 1946–51: fg. sekretær i Departementet for told- og forbrugsafgifter; 1951–58: konsulent for Fællesbanken for Danmarks Sparekasser; 1952–58: medarbejder ved Finanstidende; 1952–58: lærer i bank- og børsvæsen ved Købmandsskolen; 1955–61: lærer ved Handelshøjskolen i nationaløkonomi, herunder Danmarks statistik. I 1961 blev han undervisningsassistent i økonomisk historie ved Københavns universitet og året efter lektor samme sted. Han har desuden siden 1959 været censor ved Handelshøjskolen, 1957–60 været redaktør for Nordisk Statistisk Skriftserie samt 1951–55 medlem af OEEC's arbejdsudvalg for landbrugsstatistik.

Faget Danmarks statistik har siden det statsvidenskabelige studiums oprettelse været fastholdt som et af studiets mest centrale fag. Igennem dette fag indføres de studerende – først og fremmest ved en talmæssig beskrivelse i det danske samfund: Den administrative organisation, befolkningens struktur, de enkelte erhvervs karakteristika, herunder penge- og kapitalmarkedets institutionelle rammer, den offentlige sektors virke med særligt henblik på de sociale forhold samt skatte-

strukturen m. v. Under dette fag undervises tillige i det omfattende kildemateriale, som står til disposition. Der har i undervisningen traditionelt været lagt vægt på ikke alene at give en tilstandsbeskrivelse, men tillige at give en redegørelse for forløbet gennem tiden, hvorfor den økonomiske historie har udgjort en væsentlig del af faget. En koordinering mellem de to fag er således nødvendig.

Igennem hele dette århundrede er det lykkedes at vedligeholde et lærebogsmateriale i dette store stof. Det vides, at man langt ud over de studerendes kreds med stort udbytte har benyttet disse håndbøger i »Danmarks statistik«, som naturligvis bestandigt må fornys.

Faget har gennem årene været varetaget på forskellig vis. I mange år var faget henlagt under den statsvidenskabelige afdelings professorer. Siden professor Warmings død i 1939 har imidlertid såvel undervisning som udarbejdelse af de nævnte lærebøger været varetaget af lektorer – i rækkefølge Vedel-Petersen, Poul Erik Milhøj samt, i øjeblikket, kontorchef i Det statistiske Departement, Preben Bov. Alle disse lærere har udført et påskønnelsesværdigt arbejde, ofte langt ud over, hvad man med rimelighed kunne vente af en lektor. Uanset dette har man dog følt situationen utilfredsstillende, idet man – under hensyntagen til fagets helt centrale placering i studiet såvel som til dets betydning i bredere almindelighed – siden professor Warmings død har haft ønske om, men ikke mulighed for, ved et professorat at sikre fagets standard.

Om end der ved det statsvidenskabelige studium lægges noget mindre vægt på faget økonomisk historie, så har dette fag dog altid været betragtet som betydningsfuldt for uddannelsen af økonomer. Man har i undervisningen dels lagt vægt på den positive kundskabsmeddelelse, dels på at anvende ræsonnementer hentet fra den økonomiske teori på dette materiale og dels på strukturelle betragtninger, således som de studerende bl. a. kender fra faget Danmarks statistik. Der består med andre ord en snæver sammenhæng mellem undervisningen i økonomisk historie og den øvrige undervisning, hvorfor man altid har ønsket at lade undervisningen blive varetaget af økonomer.

Betydning af og sammenhæng mellem fagene Danmarks statistik og økonomisk historie understreges ved henvisning til, at ikke alene har Århus universitet, men tillige de to handelshøjskoler professorater i disse fag.

Fakultetet står nu i den situation, at man gennem et lektorat i flere år har haft snæver forbindelse med dr. polit. Svend Aage Hansen, en forsker, som behersker såvel faget Danmarks statistik som den danske økonomiske historie, og som tillige nu fremtræder med sådanne forskningsmæssige kvalifikationer, at man uden forbehold kan erklære ham kvalificeret til et professorat. Som det fremgår, har han gennem næsten

20 år i kraft af sit arbejde erhvervet sig et usædvanligt bredt – og punktvis tillige detailleret grundlag for det ovenfor nævnte professorat. Det må tilføjes, at han gennem sin mangeårige undervisning har dokumenteret gode pædagogiske evner. Disse kommer også klart til syne i hans videnskabelige produktion, som præges af en veloplagt fremstillingsevne såvel som en usædvanlig klar og smuk sprogbehandling.

Til faget »Danmarks statistik« hører en række obligatoriske øvelser, som de studerende skal deltage i under deres 2. dels studium. Svend Aage Hansens baggrund som mangeårig tjenestemand i Det statistiske Departement gør ham særlig kvalificeret til at lede disse øvelser, hvorunder de studerende indføres i teknikken ved planlægning og gennemførelse af statistiske undersøgelser, såvel som bearbejdning og beskrivelse af resultaterne.

Dr. Svend Aage Hansen har som videnskabsmand først og fremmest kvalificeret sig ved en række arbejder fra den økonomiske historie. Blandt disse må særlig nævnes bogen fra 1960: »Pengevæsen og kredit 1813–1860« (245 sider) samt disputatsen fra 1965: »Adelsvældens grundlag« (345 sider). Han viser heri klart sine evner til at give en analyserende, økonomisk-statistisk beskrivelse af et hændelsesforløb. Blandt Svend Aage Hansens øvrige arbejder kan nævnes en lille bog fra 1954: »Staten og opsparingen« (28 sider), som viser, at han har god indsigt i generel økonomisk teori, hvilket fakultetet må lægge vægt på for en lærer såvel i faget Danmarks statistik som for en lærer for de statsvidenskabelige studerende i økonomisk historie. Dette kommer ligeledes frem i en lang række artikler om aktuelle økonomiske problemer, samt i en række anmeldelser i Nationaløkonomisk Tidsskrift. Det bør endelig nævnes, at Svend Aage Hansen har ledet en række historisk-statistiske undersøgelser, man gennem en årrække har haft i gang i Det statistiske Departement. I denne serie er foreløbig udkommet den fra alle sider værdsatte publikation om »Folketal, areal og klima 1901–60«. Om få måneder udkommer et arbejde om historisk befolkningsstatistik. Videre er man i gang med Kreditmarkedsstatistikken 1813–1960 og en opgørelse af nationalindkomsten 1815–1870. Endvidere deltager Svend Aage Hansen i den arbejdsgruppe, som under nationalbankdirektør, dr. Hoffmeyers ledelse, forbereder en fremstilling af dansk pengehistorie. Svend Aage Hansen behandler her perioden 1813–1914.

Såfremt denne ansøgning vil blive imødekommet, er det fakultetets hensigt at lade dr. Svend Aage Hansen have ansvaret for og ledelsen af undervisningen i »Danmarks statistik« såvel som undervisningen i økonomisk historie. Alene under hensyntagen til, at der i øjeblikket er op mod en halv snes lektorer og assistenter beskæftiget ved denne undervisning, forestiller man sig ikke, at en professor vil kunne overtage undervisningen. Men man påregner, at en professor vil kunne

tage ledelsen af hele denne vigtige undervisning dels af faglige grunde, jfr. ovenfor, og dels på grund af det store antal lærere er en fælles ledelse og koordinering meget påkrævet.

Det vil fremgå, at fakultetet i øjeblikket står i den situation, hvor oprettelsen af et ekstraordinært professorat synes en oplagt mulighed. Det skal tilføjes, at det er fakultetet bekendt, at dr. Svend Aage Hansen har fået økonomisk særdeles fordelagtigt tilbud fra anden side, men under hensyntagen til hans interesse for forskning og undervisning har universitetet i øjeblikket en chance for at ansætte ham, hvorimod det naturligvis er tvivlsomt, hvorvidt han vil være villig til igennem en længere periode at afvente oprettelsen af et professorat. Man skal således på det varmeste anbefale, at et ekstraordinært professorat oprettes til dr. Svend Aage Hansen.«

I overensstemmelse med universitetets indstilling blev der på forslag til finanslov for 1966-67, jfr. folketingstidende for 1965-66, tillæg D, spalte 2165-66, oprettet et ekstraordinært professorat i faget Danmarks statistik og dansk økonomisk historie for kontorchef, dr. polit. Svend Aage Hansen.

Herefter blev ved kgl. resolution af 14. juni 1966 kontorchef, dr. polit. Svend Aage Hansen udnævnt til ekstraordinær professor i Danmarks statistik og dansk økonomisk historie ved Københavns universitet fra den 1. april 1966 at regne.

b. *Oprettelse af et ordinært professorat i driftsøkonomi og amanuensis, dr. polit. Sven Danøs udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 197/62).

Under 2. februar 1962 afgav det rets- og statsvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet skal med den nedenfor anførte begrundelse hermed anmode om, at der oprettes et professorat i driftsøkonomi ved fakultetets statsvidenskabelige afdeling.

Ved kgl. anordning af 1929 om statsvidenskabelig eksamen indførtes for første gang faget driftsøkonomi ved den nævnte eksamen, og undervisningen i driftsøkonomi har i den mellemliggende tid været varetaget af en lektor, idet der dog i det sidste par år i forbindelse med den fra 1959 gennemførte omlægning og intensivering af 1. dels undervisningen tillige har været ansat én og senere to undervisningsassistenter. Driftsøkonomien har, siden anordningen af 1929 trådte i kraft, været obligatorisk 1. dels fag, og afsnit af driftsøkonomien har desuden ved 2. del af eksamen hørt til den gruppe af økonomiske discipliner m. v., hvoriblandt den enkelte student foretager et vist udvalg, jfr. § 6 punkt 3 i den nugældende anordning af 17. december 1952 med

senere ændringer af 1956 og 1957. Endelig har studenterne kunnet vælge emner af driftsøkonomisk karakter til den obligatoriske 3 måneders afhandling, der er omtalt i den nugældende anordnings § 5.

Til de valgfrie afsnit af driftsøkonomien ved 2. dels studiet hørte i sin tid dels almindelig, privat driftsøkonomi, dels offentlig driftsøkonomi og trafikpolitik. Under den stærke udvikling og tiltagende specialisering inden for driftsøkonomien blev det imidlertid i stigende grad vanskeligt inden for rammerne af et enkelt valgfrit fag at give en forsvarlig behandling på 2. dels niveau af den almindelige, private driftsøkonomi. Da endvidere lektorens normerede undervisningspligt blev fuldt optaget inden for en passende turnus med 1. dels undervisningen samt undervisningen i offentlig driftsøkonomi og trafikpolitik ved 2. del, blev den almindelige driftsøkonomi opgivet som valgfrit fag omkring 1948.

Lektoren i driftsøkonomi har siden 1. april 1933 været kontorchef P. P. Sveistrup. Lektor Sveistrup fylder 70 år i maj måned d. å., og hans løbende 3 års periode som lektor ophører den 1. april 1963. Under hensyn til 3 års periodens nært forestående udløb finder fakultetet det rimeligt, at lektor Sveistrup fortsætter noget ud over 70 års dagen, men således, at han fratræder den 1. januar eller i hvert fald senest den 1. april 1963.

Da man således står over for at skulle udnævne en ny hovedlærer i driftsøkonomi, må dette give anledning til en fornyet vurdering af fagets position og af dets betydning ved uddannelsen af statsvidenskabelige kandidater. I de godt 30 år, der er gået, siden driftsøkonomien blev indført som fag ved undervisningen til statsvidenskabelig eksamen, er denne disciplin undergået en enorm udvikling. Jævnslidende hermed er gået en voksende specialisering, som bl. a. har givet sig udslag i, at der er blevet ansat flere professorer med hver sit driftsøkonomiske speciale ved de højere læreanstalter – Aarhus universitet og handelshøjskolerne – hvor driftsøkonomien er et hovedfag ved visse eksaminer. Det kan i denne forbindelse tillige nævnes, at der i de senere år er blevet oprettet professorater i driftsøkonomi ved samtlige svenske universiteter.

Allerede driftsøkonomiens udvikling som videnskabelig disciplin må bidrage til at give den forøget betydning ved undervisningen for de statsvidenskabelige studerende. Hertil kommer imidlertid, at driftsøkonomien også er et fagområde, der er af stor og voksende interesse for de statsvidenskabelige kandidater med henblik på deres senere arbejde. Før den anden verdenskrig var det offentlige langt den vigtigste arbejdsgiver for statsvidenskabelige kandidater, og mange af de privat ansatte var kommet til deres stillinger i erhvervsvirksomheder og erhvervsorganisationer fra tidligere ansættelser hos det offentlige. Efter krigen er imidlertid en voksende andel af kandidaterne umiddel-

bart efter eksamen blevet ansat i erhvervslivet. Ifølge en af Danske Økonomers Forening foretaget opgørelse var i 1954 27% af samtlige statsvidenskabelige kandidater beskæftiget i erhvervsorganisationer og erhvervsvirksomheder, men for de 5 sidste kandidatårganges vedkommende var den tilsvarende procent 35.

Også for mange af de kandidater, der finder ansættelse hos staten og kommunerne, er driftsøkonomiske kundskaber af stor betydning, og hvad særligt angår fagområdet offentlig driftsøkonomi og trafikpolitik, skal der henvises til den stigende interesse for trafikøkonomiske og trafikpolitiske overvejelser ved tilrettelæggelsen af det offentliges hele økonomiske politik.

Med henblik på den stigende andel af kandidaterne, der går ud til stillinger i erhvervslivet, har de studerende ved forskellige lejligheder ytret ønske om at få genoptaget den tidligere adgang til at studere almindelig, privat driftsøkonomi som et af de valgfrie fag ved 2. del. Fakultetet har ikke for tiden bestemte planer i så henseende, men man har rent foreløbigt været inde på den tanke eventuelt at indrette et eller flere valgfrie fag bestående af specialområder af driftsøkonomien, der har særlig nær tilknytning til de økonomiske og statistiske discipliner, der allerede undervises i til statsvidenskabelig eksamen.

Hvis en sådan plan efter nærmere overvejelse skal søges realiseret, vil der dertil kræves en forøgelse af antallet af lærerstillinger i driftsøkonomi, eventuelt med tiden flere professorater i faget. Allerede med de nuværende bestemmelser vedrørende driftsøkonomiens placering i undervisningen må det imidlertid anses for påkrævet, at der oprettes et professorat i faget. Med henblik på driftsøkonomiens nuværende udviklingsstade og på fagets betydning for de uddannede kandidaters senere arbejde må det nu anses for nødvendigt, at undervisningen på dette fagområde ledes af en professor, der foruden selv at tage del i undervisningen, eksamen og bedømmelsen af 3 måneders afhandlinger kan tilrettelægge fagområdet undervisning og føre tilsyn med lektorer og undervisningsassistenter i faget. Oprettelsen af et professorat vil desuden forøge muligheden for, at der ved Københavns universitet kan ydes bidrag til forskningen på driftsøkonomiens område, og vil endelig have gavnlige virkninger m. h. t. rekrutteringen af yngre lærere og forskere i faget.

Fakultetet anmoder derfor om, at der må blive oprettet et professorat i driftsøkonomi med virkning fra 1. april 1963. Da det næppe kan påregnes, at den kommende professor netop vil kunne varetage den samme kombination af driftsøkonomi og trafikpolitik, som lektor Sveistrup gennem årene har specialiseret sig i, ønskes det nuværende lektorat i driftsøkonomi opretholdt, men dog således, at fagområdet ikke nødvendigvis behøver at være driftsøkonomi. Man tænker sig da, at den nye lektor f. eks. kan have offentlig driftsøkonomi og trafik-

politik som særligt område, men derudover i et fag, der vælges efter behovet og den pågældendes forudsætninger, kan tage del i 1. dels undervisningen, hvor der i fremtiden må ventes at blive brug for et voksende antal parallelhold.«

I overensstemmelse med universitetets indstilling blev der på forslag til normeringslov for finansåret 1963-64, jfr. folketingstidende for 1962-63, tillæg A, spalte 1354-1355 oprettet et professorat i driftsøkonomi.

Efter at det således oprettede embede var blevet opslået ledigt, blev under 15. august 1963 den indkomne ansøgning, nemlig fra cand. oecon. Søren Aggebo, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte det rets- og statsvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, H. Winding Pedersen, dr. oecon. Vagn Madsen, Aarhus universitet og Palle Hansen, Handelshøjskolen i København.

Under 6. marts 1964 afgav udvalget følgende indstilling:

»Undertegnede, der af fakultetet er blevet anmodet om at fungere som bedømmelsesudvalg vedrørende det ledige professorat i driftsøkonomi, skal herved udtale følgende:

Professoratet er opslået ledigt den 18. juli 1963. Det blev i opslaget udtalt, at professoratets undervisningsområde fortrinsvis vil omfatte budgettering, regnskabsproblemer, kalkulation og finansiering.

Der har kun meldt sig een ansøger, nemlig cand. oecon. Søren Aggebo. Han er født den 18. oktober 1928 og har taget økonomisk eksamen, driftsøkonomisk retning, ved Århus universitet i 1953. Han var derefter i 1953-54 videnskabelig assistent for professoren i statistik ved Århus universitet og medvirkede ved forskellige befolkningsstatistiske undersøgelser. I årene 1954-56 var han videnskabelig assistent for professoren i driftsøkonomi ved Århus universitet og deltog i undervisningen i propædeutisk driftsøkonomi, finansiering og rentesregning, omkostningsteori og regnskabsvæsen samt i det driftsøkonomiske seminar. I 1956 foretog Aggebo en rejse til U.S.A. for at studere brugen af statistiske metoder i industrien. I årene 1956-60 var han driftsøkonomisk medarbejder i Scandinavian-American Nylon-Hosiery A/S, Nærum, og deltog bl. a. i tilrettelægnngen af virksomhedens interne regnskabsvæsen. I 1960-61 var han økonomichef i A/S Søren Wistoft & Co.'s Fabriker, København, hvor han ledede virksomhedens finans- og driftsbogholderi og tog del i budgetlægning og budgetkontrol samt i en omlægning af virksomhedens finansiering. Siden 1961 har han atter været ansat i den nævnte virksomhed i Nærum, først som direktionssekretær og derefter som prokurist. Han er ansvarlig for organisations-

og personaleforhold og deltager i udformningen af firmaets almindelige politik. Siden 1960 har han været beskikket censor i faget erhvervsøkonomi ved handelshøjskolerne.

Søren Aggebo har fremlagt skrifter under 12 numre. Tre af arbejderne er ikke offentliggjort, men foreligger i maskinskrevet manuskript. Efter hans egen inddeling omfatter skrifterne 1) to artikler om kartel-teori, 2) en artikel om kalkulation vedrørende nylonstrømper, 3) to arbejder om statusteori, nemlig en artikel om bidragsregnskabs lagervurdering og periodegevinst og et manuskript til en artikel om laveste værdis princip, 4) fire arbejder om andre regnskabsproblemer, nemlig en dobbeltartikel om bidragsregnskaber, to artikler om omkostningsfordeling og et ufuldendt manuskript på 27 sider om dekomponering af differencer mellem regnskabstal og plantal, 5) to artikler om finansieringsproblemer, nemlig om konvertering af annuitetslån og om et problem vedrørende højrentede kredit- og hypotekforeningslån, 6) et maskinskrevet promemoria (4 sider med 2 sider bilag) angående programmering af salgskanaler, kollektioner og produktionskapaciteter i virksomheden i Nærum, udarbejdet til brug for selskabets direktion. De fremlagte arbejder stammer fra årene 1955-63.

Bortset fra et par artikler af mere beskrivende art er de nævnte skrifter af teoretisk karakter og behandler forskellige emner fra driftsøkonomien og det dertil grænsende kartelteoretiske felt. Fremstillingsformen er som helhed klar og god, men i de regnskabsteoretiske arbejder er disponeringen af stoffet og redegørelsen for begrebsapparatet dog noget mangelfuld. De behandlede emner er på dette felt ikke særlig nye, men forfatteren har på flere punkter bestræbt sig for at behandle dem ved hjælp af metoder fra den økonomiske og den statistiske teoris nyere landvindinger.

Ansøgeren har ved sine skrifter vist en stadig fortsat interesse for at arbejde med emner fra den driftsøkonomiske teori, og han har ved problemernes behandling lagt gode analytiske evner for dagen. Der savnes imidlertid i hans produktion et større arbejde, som kunne vise hans evne til at disponere og gennemføre en mere omfattende analyse og behandle et større materiale. Alle de fremlagte arbejder er ret korte artikler eller manuskripter af lignende omfang, og ansøgerens samlede produktion til dato er af temmelig begrænset størrelse.

Søren Aggebo har tidligere undervist i driftsøkonomi ved Århus universitet, og hans ansættelse i forskellige erhvervsvirksomheder må have givet ham erfaringer, som vil være en værdifuld baggrund såvel for driftsøkonomisk forskning som for en genoptaget undervisningsvirksomhed. Han kan på det ledige professorats felt henvise til en række mindre skrifter, men under hensyn til de foran omtalte mangler ved hans videnskabelige produktion mener vi ikke at kunne indstille ham til embedet.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7 i ovennævnte anordning tilstillet ansøgeren, som ikke indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 22. april 1964, indstillede fakultetet i henhold til anordningens § 4, stk. 4, at professoratet blev opslået påny. Dette skete den 9. juni 1964 og under 27. august 1964 blev de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra studieleder, cand. polit. Børge Barfod, amanuensis, cand. oecon. Erik Johnsen og lektor, amanuensis, cand. polit. Sven Danø, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr., dr. h. c., Erich Schneider, Kiel, Svend Fredens, Århus og H. Winding Pedersen.

Under 1. marts 1966 afgav udvalget følgende indstilling:

»Undertegnede, der af fakultetet er blevet anmodet om at fungere som bedømmelsesudvalg vedrørende det ledige professorat i driftsøkonomi, skal herved udtale følgende:

Et professorat i driftsøkonomi ved Københavns universitet blev opslået ledigt den 9. juni 1964, og ansøgningsfristen udløb den 15. august s. å. Som ansøgere meldte sig professor Børge Barfod, cand. polit. Sven Danø og cand. oecon. Erik Johnsen. Ansøgerne blev den 5. oktober 1964 anmodet om senest den 1. marts 1965 at indsende de arbejder, der ønskedes inddraget i bedømmelsen.

Børge Barfod er født 1909. Han tog handelsvidenskabelig afgangsprøve (H.A.) fra Handelshøjskolen i København 1931 og var derefter institutassistent ved Handelshøjskolen. I 1937 tog han statsvidenskabelig eksamen og var derefter leder af en driftsøkonomisk afdeling ved Aarhus Oliefabrik A/S, indtil han i 1943 blev lektor i driftsøkonomi ved Handelshøjskolen i København. I årene 1946–48 var han professor i driftsøkonomi ved Aarhus universitet. Han udøvede i årene 1948–64 privat økonomisk rådgivnings- og kursusvirksomhed og var i årene 1958–64 lærer ved Handelshøjskolen i Ålborg. Samtidig var han fra 1958 leder af skolens institut for driftsøkonomi og statistik og var fra 1961 leder af HD-studiet i salgsorganisation og reklame. Efter at have indsendt sin ansøgning til det ledige professorat ved Københavns universitet er Barfod blevet udnævnt til professor ved Handelshøgskolan vid Åbo Akademi, men opretholder sin ansøgning.

Barfod foretog i 1945 en studierejse til England, han var en overgang redaktør af Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi, og han har holdt gæsteforelæsninger ved Handelshøgskolerne i København og Göteborg.

Barfod har fremlagt skrifter under 38 numre og har desuden frem-

sendt en liste over en række yderligere arbejder, der ikke ønskes inddraget under bedømmelsen, herunder navnlig en del memoranda til forskellige rekvirenter. Af de 38 indsendte arbejder er tre udgivet i bogform, og godt en halv snes, der foreligger i duplikeret skikkelse, er kompendier og memoranda, som er udarbejdet til brug ved undervisningen ved Handelshøjskolen i Ålborg eller i forbindelse med ansøgerens private rådgivnings- og kursusvirksomhed eller hans gæsteforelæsnings. Bortset fra et par institutberetninger og en studievejledning, som ansøgeren har indsendt for at afrunde billedet af sin virksomhed, er de ca. 20 resterende arbejder tidsskriftsartikler, som – uden nogen skarp grænse – dels er af forskningsmæssig, dels af refererende og oplysende karakter.

De i bogform foreliggende arbejder er nr. 4: »Reklamen i teoretisk-økonomisk belysning«, Kbh. 1937 (81 sider), nr. 5: »Local Economic Effects of A Large-Scale Industrial Undertaking«, Kbh. 1938 (74 sider) og nr. 28: »Konsumkreditte i Danmark«, Kbh. 1960 (85 sider).

I den første del af skrift nr. 4 gør forfatteren rede for den gængse teori for den enkelte virksomheds pris-mængdetilpasning ved fuldkommen konkurrence og monopol, omtaler klassifikationen af markeder og sonderer mellem forskellige typer af reklameindsats (informativ, manipulativ og katalytisk). I anden del, hvor tyngdepunktet ligger, gives der en teoretisk analyse af den enkelte virksomheds ligevægt under gevinstmaksimering ved samtidig tilpasning af pris og reklamebeløb, og der findes en ret udførlig behandling af spørgsmålet om, hvorvidt reklamen fører til højere eller lavere priser. Dette skrift må betegnes som et originalt og værdifuldt arbejde.

I skrift nr. 5 om en stor industrivirksomheds lokaløkonomiske virkninger søger forfatteren at give en kvantitativ bedømmelse af Aarhus Oliefabriks betydning for indkomstdannelsen og beskæftigelsen i Århus. Skriftet er en interessant konkret anvendelse af den dengang nye – makroøkonomiske – teori om primær og sekundær beskæftigelse til at belyse en enkelt virksomheds betydning i et lokalt afgrænset samfund.

Skrift nr. 28 om konsumkreditte i Danmark, der er udarbejdet for handelsministeriets produktivitetsudvalg, har undertitlen: »En foreløbig oversigt som bidrag til belysning af konsumkreditte omfang, finansiering og udviklingsretning«. Grundlaget er dels Det statistiske Departements materiale fra forbrugsundersøgelsen i 1955, dels andre oplysninger, som hovedsagelig var af fortrolig karakter, og hvis art og omfang der kun meget sparsomt gøres rede for. Som undertitlen antyder, er dette arbejde i overvejende grad af beskrivende karakter og belyser navnlig afbetalingshandelens omfang i forskellige lønmodtagergrupper, landsdele og brancher. Derudover findes bl. a. beregninger og skøn vedrørende kreditgivningen og kapitalbehovet i for-

skellige brancher og angående den del af afbetalingstillæggene, der kan motiveres med rente, kreditadministration og risiko. Det fremgår ikke nærmere, hvorledes de anførte tal for administrationsomkostninger fremkommer.

Tidsskriftsartiklerne behandler navnlig efterspørgselsteori og reklameteori samt prispolitik og kvalitetstilpasning. Den forskningsprægede del af dem er karakteriseret ved teoretisk analyse i matematisk form. Et værdifuldt arbejde fra 1936 drejede sig om forenet produktion og kvalitetsændring. Blandt tidsskriftsartiklerne kan endvidere nævnes et arbejde om afbetalingssystemets virkninger på kapitalbehov og omsætning og en artikel, hvor der opstilles elementer af en efterspørgselsteori for promotionsfaktorer.

Kompendierne til undervisnings- og kursusbrug behandler navnlig spørgsmål vedrørende efterspørgsel og salg samt operationsanalytiske problemer. I et kompendium til en intern studiekreds hos C. W. Obel A/S gennemgås på basis af den foreliggende teori og materiale fra virksomheden bestemmelsen af optimal ordrestørrelse for karton, optimering af seriestørrelserne ved fremstilling af emballage og bestemmelsen af optimal levetid for maskiner. Pædagogisk er kompendierne noget ujævne, men i de bedst gennemarbejdede er fremstillingen klar og god. Indholdet ligger i de fleste af dem på et elementært niveau. Noget mere avanceret stof findes i et kompendium med bilag til gæsteforelæsninger i Göteborg, omhandlende kvantitative modeller i distributionsøkonomien. (Nr. 37). Her vises bl. a. en grafisk metode til bestemmelse af optimal ordrestørrelse efter den sædvanlige formel, endvidere behandles med udgangspunkt i Dorfman og Steiner samtidig optimering af pris, salgsindsats og kvalitet, og ligesom i en af sine tidsskriftsartikler kommer ansøgeren desuden ind på at anvende Markoff-processer i analysen af salgets udvikling.

Fra sin private økonomiske rådgivnings- og kursusvirksomhed har ansøgeren i et par tilfælde hentet stof til operationsanalytiske cases, men hans memoranda til forskellige private rekvirenter handler om spredte emner og samler sig ikke om noget driftsøkonomisk speciale.

Børge Barfods videnskabelige kvalifikationer til det ledige professorat må i første række bedømmes på grundlag af hans tidsskriftsartikler samt det allerede omtalte skrift nr. 4 om reklamen i teoretisk-økonomisk belysning. Han har i disse skrifter ydet værdifulde selvstændige bidrag til reklameteorien og efterspørgselsteorien. I sine kompendier til undervisningsbrug har han desuden taget operationsanalytiske emner op til behandling.

Den korte form er karakteristisk for Barfods skrifter. Det gælder også kompendierne, hvoraf det mest omfangsrige er på 76 sider, og af hvilke de fleste består af en række noter, cases e. lign. og ikke bringer

fortløbende, systematiske fremstillinger. Barfod har i sine skrifter – undertiden ved behandlingen af problemer af ret speciel karakter – udvist megen iderigdom og betydelig videnskabelig skarpsindighed. Selv om den matematiske fremstillingsform ofte har tilladt ham at sige noget væsentligt på begrænset plads, savner man imidlertid i hans produktion et større arbejde, hvor et mere omfattende emne disponeres og gennemarbejdes på systematisk vis.

Sven Danø er født i 1922 og tog statsvidenskabelig eksamen i 1947. Han blev derefter ansat i boligministeriet, hvor han var tjenestemand indtil 1961 – i en periode fra 1952 til 1959 dog uden for nummer. Fra 1948 til 1956 var han videnskabelig assistent ved det økonomiske laboratorium ved Københavns universitet, og fra 1952 til 1958 var han universitetsadjunkt. Fra 1. september 1958 opholdt han sig i 5 måneder som visiting research associate professor ved University of Illinois. Siden 1960 har han været lektor i nationaløkonomi ved Københavns universitet og fra 1961 tillige amanuensis ved universitetets økonomiske institut.

Under sit ophold som visiting professor ved University of Illinois havde Danø operationsanalyse som særligt undervisningsområde. Ved Københavns universitet har han som assistent og lektor foruden at tage del i undervisningen for 1. dels statsvidenskabelige studerende holdt forelæsninger og øvelser over efterspørgsels- og produktionsteori, lineær programmering, matematisk økonomi, produktionsoptimering og boligpolitik. Han har desuden i sommeren 1957 i Norge holdt forelæsninger over lineær programmering for nordiske landbrugsøkonomer og i 1958 afholdt to kursus over samme emne for medlemmer af Dansk Ingeniørforening.

Danø tilbragte i 1950 et halvt år med studier ved Universitetets Socialøkonomiske Institutt i Oslo og opholdt sig i 1954-55 et års tid i U.S.A. som Rockefeller-stipendiat. Han har desuden foretaget en kort studierejse til Italien.

Danø har indleveret 25 skrifter til bedømmelse og henviser desuden til, at han foruden en række boganmeldelser har skrevet dele af to betænkninger om husleje og boligpolitik i egenskab af sekretær for de pågældende udvalg.

De indleverede skrifter omfatter en række tidsskriftsartikler og andre mindre arbejder, en bog med titlen »Linear Programming in Industry: Theory and Applications« (120 s.) og et manuskript på godt 300 maskinskrevne sider med titlen »Studies in the Theory of Industrial Production Models''. Det sidstnævnte arbejde er nu antaget til forsvar for den statsvidenskabelige doktorgrad.

Til de første af de mindre arbejder hører en artikel fra 1953 med titlen »Pengeløn og realløn« og 4 skrifter fra årene 1947-56 om bolig-

politiske emner. I den førstnævnte artikel tages der udgangspunkt i den klassiske og den keynes'ske makroteori, begge formuleret i matematiske modeller. Efter at der kort, men klart er gjort rede for forskellen mellem disse teories resultater m. h. t. virkningerne af en autonom lønforhøjelse på priseniveauet og reallønnen, skitseres det på en række punkter, hvorledes den keynes'ske teoris resultater vil blive modificeret, hvis de oprindeligt opstillede forudsætninger ændres i mere realistisk retning.

Af de boligpolitiske arbejder drejer ét sig om at beregne boligbehovet og bolig mangelen, et andet om konsekvenserne af en huslejeudligning, medens de to resterende er oversigter over byggeriets økonomi, byggestøttelovgivningen, huslejepolitikken m. m., udarbejdet til undervisningsbrug. De her omtalte arbejder vidner ikke blot om forfatterens indsigt i og overblik over de pågældende emner, men bærer også vidnesbyrd om hans evne til at give en pædagogisk værdifuld redegørelse i kort form.

De senere tidsskriftsartikler, hvoraf to er skrevet i samarbejde med andre forfattere, drejer sig næsten alle om lineær programmering eller produktionsteori. En undtagelse herfra danner en artikel fra 1961, som i matematisk form behandler virkningerne af skattefradragretten, dels under det nuværende skattesystem, dels under kildeskat. En væsentlig del af indholdet af de mindre arbejder om lineær programmering er senere i mere eller mindre omarbejdet skikkelse blevet optaget i bogen »Linear Programming in Industry«.

Blandt de arbejder, om hvilke dette ikke gælder, skal særlig nævnes skrift nr. 9, »Linear programming i produktionsteorien«, som er et særtryk (68 s.) af tre sammenhørende artikler fra 1955–56. På et tidspunkt, hvor den lineære programmerings anvendelse på driftsøkonomiske problemer endnu var ganske ny, foretog forfatteren her en instruktiv gennemgang af den lineære, limitationale produktionsmodel og diskontinuert substitution, drog sammenligning med den tidligere teori om kontinuert substitution, gjorde rede for tilpasningsproblemetets løsning ved lineær programmering og afsluttede fremstillingen med en værdifuld, selvstændig og nøgtern vurdering af forudsætningerne for brugen af lineær programmering.

Skrift nr. 22, »Linear Programming in Industry: Theory and Applications. An Introduction«, 2. udg., Wien 1963, er en lærebogsmæssig indføring i problemerne omkring lineær programmering. Efter at der indledningsvis i grundtræk er gjort rede for den matematiske teori om lineær programmering og for simplex-metoden, omtales bl. a. den lineære programmerings anvendelse ved løsning af problemer vedrørende blandingsprocesser, optimal udnyttelse af maskinkapaciteter, lager- og produktionsplanlægning samt varetransporter. I den senere del af bogen uddybes omtalen af den praktiske fremgangsmåde ved

løsningen af problemer angående lineær programmering, og dualitetsproblemet og parametrisk programmering får en kort omtale.

Bogen udmærker sig ved en klar og præcis fremstilling. Den anvendes ved undervisningen i lineær programmering ved Danmarks Tekniske Højskole og ved flere universiteter i udlandet. Den er i 1965 udkommet i 3. udgave.

Blandt bogens konkrete eksempler findes løsninger, som ansøgeren – i et af tilfældene i samarbejde med en anden forfatter – har fundet frem til ved hjælp af lineær programmering med udgangspunkt i problemstillinger og materiale fra en amerikansk og to danske virksomheder. Omtalen af det førstnævnte tilfælde er gentaget fra en artikel fra 1955, der behandlede et blandingsproblem i en amerikansk iscreme-fabrik og bl. a. demonstrerede, hvorledes regneoperationerne ved lineær programmering i pågældende tilfælde kunne reduceres ved systematisk forhåndsgennemgang af de grundlæggende oplysninger.

Skrift nr. 25, »Studies in the Theory of Industrial Production Models«, der omfatter 10 kapitler og 2 appendices, behandler efter fælles skema og beslægtede metoder en række forskellige modeltilfælde. På basis af bestemte, varierende antagelser om produktionsfunktionen gøres der i matematisk form bl. a. rede for bestemmelsen af ekspansionsvejen og omkostningsforløbet langs denne samt for bestemmelsen af den optimale produktion under nærmere angivne prisforudsætninger.

Idet der i øvrigt henvises til den udførlige bedømmelse, vi har gjort dette arbejde til genstand for som medlemmer af bedømmelsesudvalget vedrørende afhandlingens antagelse til forsvar for doktorgraden, skal der her blot udtales følgende:

Afhandlingen bringer en række værdifulde nye forskningsresultater, som forfatteren bl. a. har opnået ved at anvende synspunkter og metoder, som er blevet udviklet i forbindelse med produktionsteoriens nyere landvindinger (den lineære programmering), på hidtil lidet opdyrkede felter, derunder områder, som de omtalte synspunkter og metoder ikke direkte har taget sigte på. Særlig må fremhæves analysen af kapacitetsudnyttelsens forskellige dimensioner og af den betydning, det faste anlægs eller dets tjenesters »delelighed i rum og tid« har for ekspansionsvejen og omkostningsforløbet. Forfatteren har her ved sin gennemgang af en række modeller med vekslende kapacitetsudnyttelse i forskellige dimensioner givet den hidtil i litteraturen sparsomt foreliggende behandling af dette emne en meget væsentlig udvidelse og har på stringent måde indføjnet behandlingen deraf i den øvrige produktionsteoretiske lærebygning.

Afhandlingen omfatter desuden en meget selvstændig gennemgang af tidligere kendt produktionsteori. Forfatteren behandler her en række enkeltproblemer langt mere indgående, end det hidtil har været tilfældet i litteraturen. Såvel denne gennemgang som redegørelsen for

hans egne bidrag udmærker sig ved, at forudsætningerne for de forskellige teorier og varianter understreges med en usædvanlig præcision og vedholdende systematik.

Sven Danøs videnskabelige kvalifikationer til det ledige professorat må i første række bedømmes på grundlag af den netop omtalte afhandling samt hans øvrige skrifter inden for området produktionsteori og lineær programmering. Han har på dette område præsteret værdifulde selvstændige forskningsresultater, og han har – også i de dele af sin produktion, hvor han behandler, sammenholder og vurderer andres teorier – dokumenteret udmærkede evner til systematisk videnskabelig analyse. I sine vurderinger udviser han en nøgtern og kritisk holdning over for såvel nye som gamle synspunkter og metoder. Han har i den store afhandling vist, at han er i stand til at disponere og behandle et stort stof, og det skal endelig nævnes, at han var en af de første økonomer, der her i landet begyndte at skrive om lineær programmering.

Erik Johnsen er født i 1928 og tog i 1955 økonomisk eksamen (driftsøkonomisk linie) ved Aarhus universitet. Efter et studieophold i U.S.A. blev han i 1956 videnskabelig assistent ved Det økonomiske Forskningsinstitut ved Handelshøjskolen i København, hvor han nu er amanuensis og har undervist i fagene omkostningslære og prispolitik, videregående driftsøkonomi og operationsanalyse samt matematik og statistik. Han har foretaget flere studierejser til udlandet og varetog i 1964–65 et gæstedocentur i driftsøkonomi ved Lunds universitet.

Ansøgeren har desuden virket som driftsøkonomisk konsulent og har undervist på forskellige kursus for virksomhedsledere. I forbindelse med sin konsulentvirksomhed har han udarbejdet memoranda, af hvilke imidlertid ingen er offentliggjort eller indsendt til bedømmelse. Ansøgeren har virket som redaktionssekretær for Erhvervsøkonomisk Tidsskrift og som medredaktør af International Abstracts of Operations Research, og han er censor ved Danmarks Tekniske Højskole og ved Landbohøjskolen.

Johnsen har til bedømmelse indsendt skrifter under 29 numre og har desuden fremsendt en litteraturliste, der yderligere omfatter nogle tidsskriftsartikler og et stort antal dagbladskronikker. De indsendte skrifter består af a) 23 tidsskriftsartikler og lignende korte arbejder fra årene 1958–65, b) bøger og undervisningsmateriale, nemlig »Kompendium i operationsanalyse«, 2. udg., Kbh. 1961 (123 dupligerede sider), »Beslutningsteori og operationsanalyse-cases«, Kbh. 1961 (138 dupl. s.), »Driftsøkonomispil for handelsvirksomheder«, Kbh. 1962 (9 dupl. s.), »Driftsøkonomispil for topledelsen«, Kbh. 1963 (10 dupl. s.) og »Introduktion til operationsanalyse«, 2. udg., udgivet af Sekretariatet for Danmarks Erhvervsfond, Kbh. 1964 (195 tryksider), c) et manuskript på ca. 450 maskinskrevne sider til visse kapitler og appendices

af en afhandling med titlen »Multiobjective Models in Managerial Decision Processes. A Research Report«.

Af de omtalte tidsskriftsartikler o. lign. er tre udarbejdet sammen med andre forfattere. Af de resterende er mange af rent oplysende karakter og tilstræber at give læserne en introduktion til forskellige områder af operationsanalysen eller give en oversigt over foreliggende litteratur og behandlede problemer på disse felter. De mere forskningsprægede artikler samler sig navnlig om samme problemkreds, som ansøgeren har taget op til behandling i det ovennævnte manuskript til en større afhandling, nemlig spørgsmål vedrørende mulighederne for på operationel vis at give retningslinier for en virksomheds kriteriefunktion og politik under forudsætninger, hvor ledelsen på samme tid har flere forskellige mål. Også disse artikler indeholder et stort element af referat af andre forfatters resultater, medens ansøgerens egne bidrag i flere tilfælde har en foreløbig og skitse-mæssig karakter og hyppigt meddeles i en noget uklar og vanskeligt tilgængelig form.

De to kompendier i operationsanalyse og beslutningsteori (skrifterne nr. 21 og 22) og bogen »Introduktion til operationsanalyse« (nr. 25) behandler en række forskellige grene af operationsanalysen: lineær programmering, optimalt lager, spilmodeller, koteori, statistisk kontrol, simulation, investeringsmodeller etc. Der gives for hvert emne en kortfattet indføring i problemstillingen og metoden, som desuden illustreres dels med konstruerede eksempler, dels med cases fra praksis, det sidste i referat fra andre forfattere. Der er et betydeligt fællesskab i fremstillingen mellem de tre arbejder. Næsten alle cases i nr. 25 går igen fra de to kompendier, og der er også i et vist omfang fælles tekst, selv om fremstillingen i nr. 25 som helhed er mere kortfattet og stiller noget mindre krav til læsernes forkundskaber i matematik og statistik end de to kompendier. Ansøgeren har med de tre her omtalte arbejder dækket et behov for elementære fremstillinger på dansk af operationsanalytiske emner, men fremstillingen er ofte temmelig uklar, og flere steder kunne begrænsede tilføjelser have lettet forståelsen en hel del.

Skrift nr. 29 med titlen »Multiobjective Models in Managerial Decision Processes« omfatter maskinskrevet manuskript til 6 kapitler (i alt ca. 350 sider) og 3 appendices (ca. 90 s.) samt en kort synopsis over de planlagte yderligere dele af afhandlingen, der i alt skal være på 10 kapitler. Manuskriptet til kap. 6 er ikke fuldført.

I første kapitel opstiller forfatteren afhandlingens tre hovedproblemer. Det første lyder: Is it desirable and possible to delineate a subset of people's decision-making behavior in a man-machine organization in a multiobjective model? For så vidt dette besvares bekræftende, er det næste spørgsmål: How can prescriptive procedures in terms of multiobjective models be formulated in such a way that the decision-maker may regard them as relevant elements in his set of decision

variables? Det tredje hovedspørgsmål falder senere bort, fordi dets forudsætning – at et af de foregående spørgsmål må besvares benægtende – efter forfatterens opfattelse ikke er relevant.

I kap. 2 gøres rede for en af forfatteren foretaget interviewundersøgelse vedrørende målsætningen i 21 danske virksomheder. Hertil knytter sig appendiks A, som indeholder spørgsmålene og svarene. Forfatteren konkluderer bl. a. i, at man ikke simpelthen tilstræber gevinstmaksimering, men har flere formål på samme tid.

I kap. 3 og 5 samt det ufuldendte kap. 6, der tilsammen omfatter ca. 250 sider, gennemgås foreliggende litteratur på forskellige felter, nemlig den enkelte virksomheds økonomi (kap. 3), sociologien (særlig teorien om små grupper) og socialpsykologien (kap. 5) samt organisationsteorien (kap. 6). Til kap. 5 knytter sig appendix B indeholdende ekscerpter. En lang række forfattere gennemgås i de nævnte kapitler efter tur. For hver enkelt gør ansøgeren gennem referat eller undertiden ret lange citater rede for, hvad de pågældende har sagt om målsætningsproblemer, motiver, adfærd, vurderingsnormer etc., og hertil knytter han i kap. 5 og 6 korte kommentarer, medens der i kap. 4 fremsættes noget mere udførlige bemærkninger med udgangspunkt i den i kap. 3 omtalte litteratur vedrørende »the theory of the firm«.

En lignende litteraturgennemgang som i de tre nævnte kapitler synes ifølge synopsis at være planlagt for individualpsykologiens vedkommende i kap. 7. I kap. 8 skal resultaterne fra de foregående kapitler bringes sammen, og der bebudes en oversigt over og klassifikation af mål, politikker og ledelsesmodeller. Kap. 9 skal indeholde en analyse af de fleste modeller fra operationsanalysen og af alle eksisterende målsætningsmodeller. Da ansøgeren ikke finder nogen af dem tilfredsstillende, vil han formulere sin egen model. Kap. 10 skal bringe resultaterne af en simulation på elektronregnemaskine af denne model og drøfte resultaterne. Programmet til simulationen bringes i app. C.

Litteraturgennemgangen i kapitlerne 3, 5 og 6 virker temmelig uoverskuelig og bidrager desuden ved sin form til at give de foreliggende dele af afhandlingen en stærkt refererende karakter. Ansøgerens mere selvstændige indsats er navnlig at finde i interviewundersøgelsen i kap. 2, jfr. app. A, og i kap. 4. Analysen er imidlertid ikke her særlig dybtgående. I interviewundersøgelsen tager forfatteren tilsyneladende alle svar til pari kurs uden kritisk vurdering eller drøftelse af, om forskellige formulerede svar måske kan være udtryk for samme målsætning. I kap. 4 kommenteres de i forrige kapitel gengivne resultater og synspunkter, men kap. 4 resulterer hovedsagelig i en ret formel klassifikation. Forfatteren når ikke noget steds frem til en dyberegående analyse af problemerne ved flere mål i samme virksomhed – indbyrdes modstrid eller ikke, sammenvejning, operationalitet etc. – og de fore-

liggende dele af afhandlingen virker det store omfang til trods nærmest som indledende kapitler.

Erik Johnsen har med stor energi og interesse dyrket de nye dele af driftsøkonomien, der går under navnet operationsanalyse, og har arbejdet vedholdende med målsætningsproblemerne. Han har indlagt sig fortjeneste ved at være med til at udbrede kendskabet til operationsanalysen her i landet gennem sine artikler og kompendier eller bøger. Han er meget belæst på de nævnte områder, og hans læsere får ofte værdifulde fingerpeg gennem hans litteraturhenvisninger eller -oversigter. Det må også påskønnes, at han i sin store afhandling forsøger at inddrage resultater fra andre videnskabsgrene i sin behandling af afhandlingens emne. Hans egen selvstændige forskningsindsats er imidlertid endnu af begrænset omfang. Fremstillingsformen er ikke sjældent temmelig uklar såvel i hans oplysende som i hans mere forskningsprægede skrifter, og forståelsen besværliggøres unødigt af, at han med forkærlighed betjener sig af en meget abstrakt terminologi selv i ganske simple udsagn.

Vi mener ikke, at Erik Johnsen kan komme i betragtning ved besættelsen af det ledige professorat. Børge Barfod og Sven Danø må begge anses for kompetente. Ingen af dem kan siges gennem deres skrifter eller deres undervisning at have dokumenteret nogen meget bred orientering i driftsøkonomien, men det gælder om dem begge, at deres videnskabelige hovedindsats ligger på centrale felter af den driftsøkonomiske teori.

Både Barfod og Danø har præsteret værdifulde originale bidrag til denne teori og er i besiddelse af udmærkede evner til stringent videnskabelig analyse. Begge har vist interesse for de nyere dele af driftsøkonomien, som har udviklet sig i de sidste 10-15 år. Barfods vigtigste indsats ligger dog på den lidt ældre teoris område, medens Danøs skrifter i højere grad er orienteret mod de nye felter. Barfod har i sine talrige mindre skrifter vist megen iderigdom, men Danø's store afhandling er et tungt lod i vægtskålen til hans fordel.

Under henvisning til det foranstående indstiller vi Sven Danø til det ledige professorat.«

Indstillingen blev i henhold til § 3, stk. 7 i ovennævnte anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at fakultetet i sit møde den 18. april 1966 og Konsistorium i møde den 25. maj 1966 havde tiltrådt indstillingen, indsendtes den under 2. juni 1966 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 5. juli 1966 amanuensis, dr. polit. Sven Danø udnævnt til professor i driftsøkonomi ved Københavns universitet fra den 1. juli 1966 at regne.

c. *Oprettelse af et ordinært professorat i nationaløkonomi og udnævnelse af konstitueret professor, dr. polit. Anders Olgaard til professor i dette fag*

(j. nr. 136/63).

Under 2. januar 1963 afgav det rets- og statsvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet skal hermed anmode om, at der må blive oprettet et nyt professorat i nationaløkonomi.

Som begrundelse herfor skal der først henvises til det stærkt stigende antal studerende ved det statsvidenskabelige studium. I 1960 påbegyndtes dette af godt 40 studenter, og allerede dette tal var betydeligt større end den årlige tilgang i den foregående årrække. I 1961 begyndte imidlertid ca. 70 studerende på studiet, og i efterårssemestret 1962 følges undervisningen for 1. semesters studerende af omkring 120 deltagere. Det antal, der bestod 1. del, lå i årene 1955-59 på 20-25 årligt, og det har i årene 1960, 1961 og 1962 været henholdsvis 29, 39 og 34. I betragtning af den stærkt voksende tilgang til studiet fra 1960 og fremefter må der i den kommende tid ventes en kraftig yderligere opgang i tallet på dem, der består 1. del, og dermed i den samlede bestand af studerende, som følger 2. dels undervisningen, hvor professorernes undervisningsmæssige indsats i alt væsentligt foregår.

Der findes ved fakultetet 5 professorater i nationaløkonomi, af hvis indehavere dog to i længere tid har været forhindret i at tage del i undervisningen på grund af andre hverv, nemlig henholdsvis som økonomiminister og rektor for universitetet. Til undervisningen i nationaløkonomiens teori og politik er endvidere for tiden knyttet 6 lektorater og 2 assistentstillinger. Yderligere vil et af de ved fakultetets skrivelse af 11. januar 1962 søgte lektorater eventuelt kunne anvendes med henblik på undervisningen i nationaløkonomi. Assistenterne er udelukkende beskæftiget ved 1. dels undervisningen, medens lektorerne delvis også har 2. dels undervisning. Den centrale nationaløkonomiske teori for 2. dels studerende gennemgås dog næsten udelukkende af professorerne.

Med det stigende studentertal vil undervisningsarbejdets omfang i den kommende tid blive meget væsentligt forøget. Dette gælder ved 2. dels undervisningen i særlig grad arbejdet med studenternes obligatoriske opgaver, der på nationaløkonomiens område består dels af øvelser i studiekredsmæssig form på små hold, dels af de såkaldte tremåneders afhandlinger. Lærernes arbejde hermed består dels i individuel vejledning i forbindelse med studenternes valg og udarbejdelse af opgaver, dels i bedømmelse af de afleverede arbejder og endelig i at lede og bedømme diskussionen ved den studiekredsmæssige gennemgang af de økonomiske øvelsesopgaver. I bedømmelsen af de afleverede

opgaver deltager altid to lærere, og dette gælder som regel også tilstedeværelsen ved de studiekredsmæssige øvelser. Allerede nu er der næsten hvert semester to hold økonomiske øvelser i gang samtidigt, og holdenes antal må ventes at stige i en nær fremtid.

I det netop omtalte arbejde med studenternes obligatoriske opgaver deltager foruden professorerne også lektorer. Med den stigning i antallet af 2. dels studerende, der allerede har vist sig i det sidste par år, har det været nødvendigt helt at overlade nogle af øvelsesholdene til lektorer. Dette er også i visse tilfælde fuldt forsvarligt, men det vil dog være meget uheldigt, hvis denne særdeles vigtige del af undervisningsarbejdet fremtidig i alt for høj grad skal overtages af lektorer. Det stigende lærerbehov ved 2. dels undervisningen kan derfor ikke afhjælpes ved oprettelse af flere lektorater.

Selv om professorernes egen undervisning i alt væsentligt er for 2. dels studerende, har dog den stærke stigning i antallet af studerende ved 1. del en indirekte virkning på professorernes arbejdsbyrde. Der er allerede ved 1. dels undervisningen oprettet parallelhold, hvis antal i fremtiden må ventes yderligere forøget, og professorernes arbejde med at koordinere undervisningen på de forskellige hold og føre tilsyn dermed er derfor også tiltagende.

Som motivering for fakultetets forslag skal der endvidere henvises til den økonomiske videnskabs meget stærke udvikling i tiden efter den anden verdenskrig såvel på den centrale teoris område som inden for de forskellige dele af nationaløkonomiens politik. Nye specielle grene er opstået, som knap kendtes eller først var i deres vorden for blot 10-15 år siden. Som eksempler skal her blot nævnes udforskningen af de faktorer, der betinger den økonomiske fremgang og udvikling i underudviklede lande og andetsteds, samt endvidere forskellige videnskabelige områder, som bygger på en kombination af økonomi og matematik eller teoretisk statistik. Også inden for de fra tidligere tid kendte grene af nationaløkonomiens teori og politik har der fundet en kraftig udvikling sted.

Både på nye og gamle områder må man også ved Københavns universitet følge med såvel undervisnings- som forskningsmæssigt. Fagområdernes stærke udvikling kræver, at professorernes arbejde i stigende grad specialiseres og bidrager samtidig til behovet for en udvidelse af professoraternes antal. Trods den specialisering, der allerede længe har været i gang, og som i fremtiden må ventes yderligere forøget, ønsker man dog stadig stillingerne betegnet som professorater i nationaløkonomi uden yderligere specialeangivelse, således at arbejdet til enhver tid kan fordeles under individuel hensyntagen til de områder, der beherskes af de nyudnævnte og de ældre professorer.

I forbindelse med professorernes forskningsmæssige opgaver, som allerede er omtalt ovenfor, skal der yderligere henvises til arbejdet ved

universitetets økonomiske institut. Her beskæftiges for tiden 1 amanuensis og 3 videnskabelige assistenter, og der er til instituttets forskningsarbejde desuden knyttet 1 universitetsadjunkt og 8 deltidsbeskæftigede medarbejdere. Da instituttet endnu kun har eksisteret i ganske få år, og da der er et stort udækket behov for økonomisk forskning, må der i de kommende år ventes en betydelig vækst i forskningsarbejdets omfang, og der kan desuden ventes at blive knyttet et stigende antal af adjunkter, kandidatstipendiater og scholarstipendiater til instituttet. Det arbejde, der påhviler instituttets forstander og de øvrige professorer med at lede og føre tilsyn med institutarbejderne og vejlede stipendiaterne og andre unge forskere, vil derfor også blive af voksende omfang.

Sluttelig ønsker fakultetet at understrege betydningen af, at der opretholdes en passende balance mellem antallet af professorater og lektorater m. v. Dygtige unge økonomer er for tiden særdeles efterspurgt såvel til undervisnings- og forskningsarbejde andetsteds som til forskellige andre opgaver i statens eller privates tjeneste eller i internationale organisationer. For at universitetet kan rekruttere unge økonomer til assistentstillinger og lektorater og fastholde de allerede ansatte, er det derfor af stor betydning, at der er et passende antal advancementsstillinger at se hen til. Desuden viser erfaringen, at deltidsbeskæftigede lærere og assistenter ofte i forbindelse med deres hovedstilling bliver nødt til at overtage ekstraarbejde, som vanskeliggør deres private forskning og har skadelig virkning for den kontakt, de pågældende gerne skulle have med studenterne, med deres kolleger og med hele miljøet omkring det økonomiske institut. Det er derfor af hensyn til såvel forskningen som undervisningen af stor betydning, at lærerstaben ikke i for høj grad kommer til at bestå af deltidsansatte personer.

Under henvisning til det foranstående skal fakultetet indstille, at der oprettes et nyt professorat i nationaløkonomi pr. 1. april 1964.«

Herefter blev der på normeringsloven for finansåret 1964-65, jfr. folketingstidende for 1963-64, tillæg A, spalte 1197-98, oprettet et professorat i nationaløkonomi.

Efter at det således oprettede embede var blevet opslået ledigt, blev under 27. august 1964 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra cand. polit. Anders Ølgaard, cand. polit. Sven Danø og amtsforvalter, cand. polit. Israel Grünbaum tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det rets- og statsvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. polit. Jørgen Gelting, Aarhus, dr. polit. Poul Winding (†), Handelshøjskolen i København og dr. polit. Poul Nørregaard Rasmussen.

Under 26. marts 1966 afgav udvalget følgende indstilling:

»Til det under fakultetet ledige professorat i nationaløkonomi, jfr. opslag i Statstidende den 9. juni 1964, fremkom ansøgninger fra Sven Danø, Israel Grünbaum og Anders Ølgaard, hvorefter fakultetet nedsatte et bedømmelsesudvalg bestående af professorerne Jørgen Gelting (Århus universitet), Poul Winding (Handelshøjskolen i København) og – fra fakultetet – P. Nørregaard Rasmussen. Man opfordrede ved brev af 5. oktober 1964 de tre ansøgere til at fremsende skriftlige arbejder inden 1. marts 1965. Forinden denne frist indleverede cand. polit.'erne Sven Danø og Anders Ølgaard afhandlinger til forsvar for den statsvidenskabelige doktorgrad. Fakultetet anmodede derefter ovennævnte udvalg om at bedømme den af Anders Ølgaard indleverede afhandling, mens fakultetet anmodede professorerne Erich Schneider (Kiel), Svend Fredens (Århus universitet) og – fra fakultetet – Winding Pedersen om at bedømme den af Sven Danø indleverede afhandling. De to bedømmelsesudvalg afgav i august 1965 indstilling til fakultetet om antagelse af begge afhandlinger til forsvar for doktorgraden, hvilket fakultetet tiltrådte i september 1965, hvorefter det til bedømmelse af nævnte professorat i nationaløkonomi nedsatte udvalg genoptog sit arbejde. Udvalgets medlemmer har under dette udvekslet synspunkter og udkast til en bedømmelse. Der var mellem udvalgets medlemmer enighed om den nedenfor anførte konklusion. Imidlertid afgik professor Poul Winding ved døden en uge før det med henblik på formuleringen af udvalgets konklusioner fastsatte møde. Under henvisning til at udvalgets medlemmer ved mundtlige forhandlinger har givet udtryk for fuld enighed om synspunkter og konklusioner, og at størsteparten af den efterfølgende bedømmelse har cirkuleret blandt de tre medlemmer og herunder er blevet tiltrådt af professor Poul Winding, har de to øvrige medlemmer af udvalget afsluttet formuleringen af udvalgets indstilling og skal udtale følgende, idet der iøvrigt henvises til de fra ansøgerne fremsendte ansøgninger, herunder publikationslister:

Cand. polit. *Sven Danø* er født den 22. februar 1922 og er kandidat fra januar 1947 (1. karakter). Efter eksamen har han arbejdet i Generalsekretariatet for Regeringens Beskæftigelsesudvalg og Boligministeriet. Ansøgeren har endvidere været universitetsadjunkt, 1952-58, samt har siden 1961 været amanuensis ved Københavns Universitets Økonomiske Institut. Ansøgeren har desuden være honorarlønnet laboratorieassistent ved det daværende økonomisk-statistiske laboratorium, 1948-56, samt lektor i nationaløkonomi ved universitetet fra 1960. I 1958 var ansøgeren efter indbydelse visiting professor ved University of Illinois. Ansøgeren studerede i foråret 1950 i Oslo (under professor Ragnar Frisch) og i 1954-55 – på et Rockefeller-legat – ved Harvard University, University of California og Carnegie Institute of

Technology. Ansøgeren har til Københavns universitet indleveret og fået antaget en afhandling til forsvar for den statsvidenskabelige doktorgrad, jfr. indstilling herom afgivet af det sagkyndige udvalg til fakultetet i august 1965.

Cand. polit. *Israel Grünbaum* er født den 11. februar 1908 og er kandidat fra 1933 (1. karakter). Efter eksamen har ansøgeren arbejdet ved Københavns kommunes statistiske kontor (1933) og ved hovedrevisoraterne 1934-55; siden 1955 har ansøgeren været amtsforvalter i Hjørring. Ansøgeren har desuden manuduceret i økonomisk teori (2. dels pensum 1933-41).

Cand. polit. *Anders Lebeck Ølgaard* er født den 5. september 1926 og er kandidat fra januar 1953 (1. karakter). Efter eksamen har han arbejdet i det økonomiske sekretariat 1953-56 og 1958-60, fra 1955 som sekretær. 1956-58 og 1961-62 arbejdede ansøgeren med støtte fra Social Science Research Council på en undersøgelse af den økonomiske udvikling i Danmark siden 1870. Herudover har ansøgeren været beskæftiget ved undervisning ved Københavns universitet (1954-56, 1957-60 og 1961-62 – sidst som lektor) samt ved Lunds universitet 1956-57. Siden 1962 har ansøgeren været konstitueret i et professorat i nationaløkonomi ved Københavns universitet. 1960-61 studerede ansøgeren – på et Rockefeller-legat – ved Massachusetts Institute of Technology. Ansøgeren har til Københavns universitet indleveret og fået antaget en afhandling til forsvar for den statsvidenskabelige doktorgrad, jfr. indstilling herom afgivet af nærværende udvalg til fakultetet i august 1965.

Cand. polit. *Sven Danø*, som samtidig har ansøgt om et ved fakultetet ledigt professorat i driftsøkonomi er for kort tid siden af et sagkyndigt udvalg blevet indstillet til dette professorat. Man skal tillade sig at henvise til den af det sagkyndige udvalg overfor fakultetet afgivne udtalelse, jfr. indstilling af 28. februar 1966. Idet det her behandlede professorat er i nationaløkonomi, kan der dog være grund til at supplere den af det nævnte udvalg givne udtalelse, hvorfor man skal tilføje følgende:

Ansøgeren har henvist til 24 nummererede, publicerede arbejder, der kan grupperes således (med anvendelse af ansøgerens nummerering):

- (1) Almindelig økonomisk teori (arbejder no. 2, 4, 6, 7 og 23).
- (2) Arbejder indenfor produktionsteori, specielt programmerings-teori (nr. 8-10, 12-22 og 24). Hertil slutter sig disputatsen.
- (3) Arbejder vedrørende boligpolitik (nr. 1, 3, 5 og 11).

ad (1). Blandt disse arbejder er nr. 2, 6 og 7 mindre, refererende fremstillinger delvis af lærebogskarakter. Derimod indeholder nr. 4 og 23 originale bidrag. Nr. 4, der er et resumé af en prisopgave for hvilken ansøgeren tildeltes accessit (jfr. Københavns universitets festskrift, november 1951, pp. 198 ff.) behandler sammenhængen mellem pengeløn og realløn. Der refereres – med udgangspunkt i Klein's fremstilling – en klassisk og en Keynes'sk model. Den sidste model – som meget kortfattet siges »at være en mere træffende model av virkeligheden«, idet der henvises til, at der indgår en forbrugsfunktion – uddybes derefter dels med betragtninger over det korte løb dels ved nogle antydende bemærkninger om »et åbent samfund med offentlige finanser«. Der gøres rede for enkelte empiriske undersøgelser ligesom virkningen af automatisk pristalsregulering drøftes – om end på ret skematisk måde. Man må fremhæve den overskuelige og meget klare fremstillingsform.

Nr. 23 behandler virkningerne på indkomstskattens tidsmæssige udvikling af skattefradragets ret med alternative lags mellem indkomst og skat. Det vises, at fradragets ret fremkalder periodiske, dæmpede svingninger. Fremstillingen er god, men noget unuanceret. F. ex. forudsættes proportional skat uden noget tilløb til en efterfølgende modifikation eller påvisning af, at denne forudsætning under vort nugældende skattesystem i betydelige intervaller er mindre virkelighedsfjern, end man umiddelbart skulle tro. Arbejdet viser ansøgerens evne til præcis og konsekvent gennemført analyse. Ansøgerens force er formentlig den deduktive økonomiske teori snarere end den anvendte økonomi.

ad (2). Ansøgerens hovedarbejder falder indenfor dette emne, som han har været en af de første til at introducere i Danmark. På dette område har ansøgeren dels præsteret originale bidrag, dels i en klar og præcis form formidlet andre forskeres resultater – hvilket udvalget også betragter som en betydningsfuld indsats. Dette gælder således den gode introduktion til lineær programmering, som – i samarbejde med David Gale – er givet i nr. 8 samt de tre selvstændige oversigtsartikler herom (nr. 9 a-c).

Arbejderne nr. 8-10 samt nr. 12-20 er delvis indarbejdet i den lærebog om lineær programmering, som ansøgeren offentliggjorde i 1960 – og som nu er udsendt i 3. udg. (nr. 22). Dette arbejde giver en systematisk indføring i teorien, løsningsmetoder (simplex), anvendelsesområder, dualitetsproblemet m. v. Fremstillingen illustreres med gode, overskuelige eksempler – såvel regneeksempler, som konkrete problemstillinger. At ansøgeren evner kritisk at vurdere disse metoders anvendelse demonstreres i den lille kritiske note, nr. 21. Ansøgeren har med disse arbejder placeret sig internationalt.

Ansøgerens videnskabelige hovedindsats er hans disputats, »Industrial Production Models«, som i øjeblikket er under trykning. Idet man iøvrigt henviser til det sagkyndige udvalgs bedømmelse (aug. 1965), skal her fremhæves to væsentlige sider af arbejdet. For det første har forfatteren præsteret en samlet og systematisk oversigt over visse kortløbs-modeller. Han har herved på flere punkter fuldstændiggjort eksisterende teori og præciseret forudsætninger og begrænsninger. Han har tillige på væsentlige områder givet nye bidrag, blandt andet vedrørende behandlingen af faste anlægs kapacitet og kapacitetsudnyttelse. Det kan imidlertid anses for en svaghed ved arbejdet, at forfatteren vælger stedse at forblive indenfor den ved de explicit givne forudsætninger fastlagte ramme, hvorved han afskærer sig fra at give en række af de realistisk betonedede kommentarer og modifikationer, som kunne belyse betydningen af de valgte forudsætninger. Ganske uanset dette er afhandlingen utvivlsomt kvalificerende.

ad (3). Arbejderne i denne gruppe vedrører – i modsætning til de ovenfor omtalte, teoretiske arbejder – et aktuelt økonomisk-politisk problem. Ansøgeren har i perioder været ansat i Boligministeriet, jfr. ovenfor, og har – med udgangspunkt i de der indhøstede erfaringer – givet bidrag til analysen af boligpolitikken efter krigen. I arbejde nr. 1, som er blevet belønnet med Socialøkonomisk Samfunds og Nationaløkonomisk Forenings mindre prisopgave, har ansøgeren givet en grundig og i det store og hele velovervejede diskussion af boligefterspørgslen. Læst i dag kan det vel synes som om ansøgeren har lagt for lidt vægt på de økonomiske – til forskel fra de demografiske – sammenhænge; men ansøgeren har her fælles skæbne med mange. Det samme gælder for så vidt publikation nr. 3, i relation til hvilken man dog tillige kan fremhæve, at forfatteren omhyggeligt søger at præcisere de politiske, eller velfærdsteoretiske, forudsætninger for konklusionerne.

Der er dog ikke alene grund til at fremhæve, at forfatteren så klart fremstiller de for konklusionerne givne præmisser, men tillige, at han giver et værdifuldt bidrag til en analyse. Ikke mindst i relation til det større arbejde om boligpolitik (nr. 5) må dette fremhæves. Det er et dygtigt samlearbejde, hvor man vel kan sætte spørgsmålstegn, men hvor der dog er givet en oversigtsmæssig, klar fremstilling af boligpolitikens problemstillinger.

Herudover skal udvalget iøvrigt tillade sig at henvise til, at ansøgeren tidligere har søgt et professorat i nationaløkonomi, ved hvilken lejlighed et sagkyndigt udvalg afgav bedømmelse til fakultetet, jfr. indstilling af 18. oktober 1959.

Cand. polit. *Israel Grünbaum* har indleveret otte afhandlinger, som nedenfor behandles med følgende numre:

1. Lønforhøjelse som middel mod strukturel overopsparringsarbejdsløshed I og II, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1939, siderne 242-260 incl. og 326-353 incl.
2. »Inflatoriske foranstaltninger og inflationistiske systemer«, Socialt Tidsskrift 1940, siderne 168-173.
3. Økonomisk træghed og langtidsanalysen. Foredrag holdt i Socialøkonomisk Samfund oktober 1940, trykt privat København 1941, 28 sider.
4. »Inkongruente forventninger og begrebet monetær ligevægt«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1945, siderne 100-118.
5. »Forholdet mellem person- og kapitalforbindelser i aktieselskaber«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1957, siderne 144-165.
6. »Om cross-section analyse af investeringsteorier«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1959, siderne 177-191.
7. »Forsøg med en profitmultiplier vækstmodel«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1961, siderne 40-74.
8. »Grænseproduktivitet i profitmultiplier vækstmodellen«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1963, siderne 20-44.

Afhandling nr. 1 fra 1939 analyserer med udgangspunkt navnlig i J. M. Keynes »General Theory of Employment, Interest, and Money«, men også ældre litteratur, lønforhøjelse som middel til forøgelse af den økonomiske aktivitet i en økonomi, hvor der forekommer betydelig arbejdsløshed som følge af utilstrækkelig samlet efterspørgsel. Afhandlingen bringer først en ganske kortfattet dogmehistorisk fremstilling af teorien om forholdet mellem samlet udbud og efterspørgsel, behandlet som spørgsmålet om gyldigheden af den såkaldte Say's markedeslov. I tilslutning hertil drøftes begrebet »overopsparing« nærmere og søges i en længere fodnote (side 249-250) belyst ved den økonomiske situation i Danmark i 1930'erne, hvor den skitse-mæssige analyse imidlertid i det væsentlige forbigår den daværende depressions art og oprindelse.

I afhandlingens hovedafsnit analyseres virkningen af lønforhøjelser på den samlede efterspørgsel og aktivitet derefter således, at der sondres mellem og separat diskuteres lønforhøjelsernes efterspørgsels- og omkostningsvirkninger. Ved fremstillingen af efterspørgselsvirkningen tages – for at udelukke omkostningseffekten – udgangspunkt i en spontan forøgelse af foretagerhusholdningernes forbrugsudgifter. Fremstillingen af indkomstforplantningsprocessen er her mindre klar, idet den synes at indebære, at der midlertidigt fremkommer et opsparringsdeficit, som dækkes ved udvidet bankkredit, eventuelt med en stramning på kapitalmarkedet til følge. På det tidspunkt afhandlingen blev skrevet var sådanne uklarheder dog udbredte i den teoretiske litteratur.

Fremstillingen i afsnittet om lønforhøjelsernes omkostningseffekt er

vanskeligt at følge. Først anføres som en forudsætning for, at lønforhøjelser kan øge den samlede effektive efterspørgsel og dermed aktiviteten, at »forrentningskravet kan slås ned og derved give plads for lønforhøjelsen«, under hvilken forudsætning der regnes med positive virkninger på beskæftigelsen som følge af større både forbrug og investering på tilsvarende måde som efter et rentefald. Det bliver ikke klart, hvorledes prisdannelsen tænkes nærmere at foregå. Der formuleres to sæt ligevægtsbetingelser (side 331), der samtidig skal tilfredsstilles, vedrørende dels forholdet mellem priser og omkostninger, dels forholdet opsparring-investering, hvor i begge relationer indgår en funktionel sammenhæng med aktiviteten. Heraf sluttes, men med urette, at da de to ligevægtsbetingelsers tilfredsstillelse kun rent tilfældigt vil ske ved samme aktivitet, må mindst en faktors aflønning være residual bestemt, men således at det vil afhænge af den konkrete totalsituation hvilken faktoraflønning, der gennem tilpasning sikrer den dobbelte ligevægt. For så vidt synes der udviklet en fordelingsteori beslægtet med den senere af Kaldor udviklede, men med den forskel at der her ikke forudsættes fuld beskæftigelse, idet både investering og beskæftigelse antages at være funktioner af forholdet mellem løn og profit. Enklest kan afhandlingens model gengives således, at der postuleres to makroøkonomiske funktioner for henholdsvis udbud og efterspørgsel, der begge afhænger af profit-løn-relation. Under de benyttede forudsætninger er disse to funktioner nødvendige og tilstrækkelige til bestemmelse af aktiviteten og fordelingen mellem løn og profit. Nogen fyldestgørende begrundelse for indførelse af en i afhandlingens forstand residual bestemmelse af en faktoraflønning er således ikke givet. Herved borttages imidlertid ikke al værdi fra afhandlingens afsluttende afsnit, der kan betragtes som en – dog noget upræcis – diskussion af den makroøkonomiske udbudsfunktions egenskaber og eventuelle modifikationer til disse under et økonomisk forløb.

Afhandling (2) fra 1940 diskuterer kortfattet inflationsbegrebet og inflationsmekanismen i henholdsvis en økonomi med fuld beskæftigelse og med ledige ressourcer, idet der sondres mellem såkaldt efterspørgsels- og omkostningsinflation.

Afhandling (3) fra 1941 er en videreførelse og uddybning af de i den første afhandling indeholdte fordelings- og konjunkturteoretiske betragtninger. Som nævnt er det teoretiske grundlag for analysen – den dobbelte ligevægtsbestemmelse af aktiviteten på grundlag af dels investering = opsparring, dels omkostningsforholdene – ikke afklaret. Hovedparten af analysen lader sig imidlertid opfatte som en diskussion af betydningen for det økonomiske forløb af forskellige reaktionsmønstre for udbud og efterspørgsel på vare- og faktormarkeder. Ligesom i den første afhandling savnes en nærmere redegørelse for prisdannelsen, der i hovedsagen synes opfattet som bestemt ved modstående klassers

sociale magtkamp. Der savnes et forsøg på undersøgelse af denne konflikts vilkår og virkemidler.

Den i 1942 forfattede, men først i 1945 trykte afhandling (4) efterviser, at makroøkonomisk ligevægt ikke sikres derved, at ex ante opsparing er af samme størrelse som ex ante investering eller – hvad der er ækvivalent hermed – at planlagte køb er lige så store som forventede salg. Afhandlingen beskæftiger sig særlig indgående med tilfælde, hvor der samtidig består lige store, men modsat rettede uoverensstemmelser mellem efterspørgsel og udbud på henholdsvis vare- og faktormarked, og diskuterer konsekvenserne af de forskellige mulige kombinationer for den samlede aktivitet. Analysen har spillet en rolle for den senere udvikling af penge teorien og særlig inflationsteorien i Skandinavien. Afhandlingen belyser videre, hvorledes andre disaggregeringer end den nævnte sondring mellem vare- og faktormarked kan bidrage til den pengeteoretiske analyse.

Afhandling (5) fra 1957 undersøger på grundlag af offentliggjort materiale blandt andet fra Priskontrolrådet og Trustkommissionen, i hvilket omfang der i tre brancher er korrespondance mellem person- og kapitalforbindelser mellem virksomhederne inden for vedkommende branche. Der gøres klart rede for problemstilling, de opnåede resultater og disses begrænsninger.

Afhandling (6) er en anmeldelse af den af Meyer og Kuh foretagne og i 1957 offentliggjorte undersøgelse »The Investment Decision«. Anmeldelsen underkaster på flere punkter forfatterens konklusioner en skarpsindig kritik, hvis berettigelse i nogle tilfælde er bekræftet af nyere undersøgelser.

Afhandling (7) fra 1961 indbygger forfatterens penge- og fordelings-teoretiske tanker fra de tidligere afhandlinger, særlig (1) og (3), i en vækstmodel. Denne er baseret på to fundamentale relationer nemlig en investeringsfunktion, hvorefter realkapitalens relative vækst i en periode er proportional med den i foregående periode realiserede profit-rates afvigelse fra et vist positivt, minimalt forrentningskrav, og en opsparingsfunktion, ifølge hvilken opsparingen udgør en konstant andel af samme periodes indkomst. Når det som i afhandlingens begyndelse, foreløbig forudsættes, at profittens indkomstandel er konstant, og når det videre forudsættes, at modellen skal have positiv løsning i ligevægt, er det nødvendige resultat af opsparings- og investeringsfunktionens form, at modellen må være eksplosiv ved enhver afvigelse fra ligevægt. I afhandlingens nås imidlertid denne konklusion ved ikke nærmere begrundede skøn over de numeriske værdier af investerings- og opsparingsfunktionskoefficienter – en fremgangsmåde, der dog ikke kan siges at bringe forfatteren i dårligt selskab. Funktionernes form drøftes kun kort.

Modellen gøres til genstand for en række manipulationer og der op-

stilles forskellige vækstratebegreber på lignende måde som i Harrod's vækstmodel. Et udtryk for teknisk fremskridt indføres og forudsætningen om konstant indkomstfordeling forlades. Idet de tidligere afhandlingens fordelingsteoretiske betragtninger genoptages, diskuteres sammenspillet mellem vækstproces og fordeling. Fremstillingen henviser kun et par steder ganske kort til nyere erfaringsmæssige undersøgelser, og forfatteren synes ikke at nære betænkeligheder ved at anvende afhandlingens ukomplicerede model til en fortolkning af vigtige aspekter af den internationale økonomiske udvikling siden første verdenskrig.

Afhandling (8) fra 1963 er en videreførelse af den fordelingsteoretiske side af den foregående afhandling, hvis vækstmodel i forenklet form tjener som grundlag for analysen. Hovedvægten ligger på fremstillingen af sammenhænge mellem funktionel indkomstfordeling og teknisk fremskridt, herunder fordelings indflydelse på det tekniske fremskridts karakter, i hvilken forbindelse definitionen af neutralt teknisk fremskridt diskuteres.

Medens fremstillingen i afhandlingerne (5) og (6) udmærker sig ved klarhed og præcision, gælder dette ikke de øvrige afhandling, hvor udtryksmåden ofte er uskarp og de anvendte forudsætninger ikke i tilstrækkelig grad præciserede. Specielt de to seneste afhandling stiller ved deres anvendelse af et tungt formelapparat store krav til læserens hukommelse og tålmodighed. Afhandlingernes metode er helt overvejende spekulativ og der gøres intet seriøst forsøg på empirisk verifikation eller anvisning af fremgangsmåder hertil.

Cand. polit. *Anders Olgaard* har til bedømmelse henvist til 17 arbejder. 2 af ansøgerens afhandling præsenterer resultaterne af studenterundersøgelser. Ansøgerens interesse for studieformer, pædagogiske problemer m. v. har her fået et synligt udtryk, jfr. også ansøgerens senere arbejde med de såkaldte »K-lister«.

Ansøgeren har i øvrigt henvist til arbejder, der er samlet i tre grupper (i sin nummerering har ansøgeren ikke ligefrem lettet arbejdet med en adnotering, jfr. det lidt besværlige system nedenfor): »Artikler m. v.«, nummereret fra a til j og her betegnet $Ar(a)$ – $Ar(j)$; »Anmeldelser i artikelform«, nummereret fra a til c og her betegnet $An(a)$ – $An(c)$; »Ikke offentliggjorte arbejder«, nummereret fra a til d og her betegnet $IOA(a)$ – $IOA(d)$. Disse arbejder kan formentlig hensigtsmæssigt samles i grupper som følger:

(1) Vækste teori. Hertil kan henregnes, jfr. forfatterens liste, artiklerne c og h (her betegnet $Ar(c)$ og $Ar(h)$) samt fra gruppen af »ikke offentliggjorte arbejder« nr. d (her betegnet $IOA(d)$).

(2) Indexteori. Hertil kan henregnes $Ar(d)$ og $Ar(i)$.

(3) Andre arbejder i økonomiens teori: Ar(e), An(a), dvs. »anmeldelse a«, An(c) og IOA(c).

(4) Empiriske arbejder: Ar(f), Ar(j), An(b), IOA(a) og IOA(b).

Denne opdeling er ikke helt udtømmende, idet der tilbage står Ar(g): Et mindre, populærvidenskabeligt arbejde, som dels beskrivende og dels ræsonnerende gennemgår den danske udenrigshandels betydning for vor økonomi. Arbejdet er en god pædagogisk indsats.

Hovedarbejdet inden for gruppe (1) er disputatsen: IOA(d). Men de øvrige arbejder fortjener at nævnes. Ar(c) er ansøgerens første publikation om vækstteori og giver en god indføring i vækstproblematikken. Problemerne er fængslende fremstillet og ses da også at have været ansøgerens hovedinteresse i de følgende 8 år. Ansøgerens påvisning af, at Domar's model formentlig udelukker vækst i indkomsten pr. indbygger, er god. Det er iøvrigt værd at bemærke ansøgerens udvikling fra denne artikel og frem til disputatsen. I artiklen nævnes vanskelighederne ved at opbygge modeller, der dækker både det korte og det lange løb. Lovlig flot tales der om »et amfibium, hvormed man både kan fange ål og gå på harejagt – og pudse sko for den sags skyld, jfr. Haavelmo's oplæg«. I disputatsen gøres der imidlertid et (værdifuldt) forsøg på opbygning af et sådant »amfibium«, jfr. Kap. 10.

I Ar(h) behandler forfatteren med henblik på estimeringsproblemer for Cobb-Douglas funktionen de – fra 30'erne – kendte problemer, som følger af »multi-colinearity«: En variabel beskrives ved hjælp af flere variable, som er indbyrdes korrelerede. Heraf følger – som bl. a. vist af Frisch – at usikkerheden på regressionskoefficienterne bliver »stor«. Fremstillingen er klar og god.

Disputatsen, IOA(d), er som nævnt antaget til forsvar for den statsvidenskabelige doktorgrad. Den er helt klart ansøgerens vægtigste arbejde. Nærværende udvalg har over for fakultetet som bedømmelsesudvalg for disputatsen afgivet en detaljeret indstilling, bestående af en fællesudtalelse og hertil hørende bilag, hvori de enkelte medlemmer af udvalget har refereret og bedømt afhandlingen. Man skal henvise hertil og på dette sted indskrænke sig til at bemærke følgende:

Afhandlingen, som er på godt 350 maskinskrevne sider, består af 3 dele. 1. del, kap. 1–8, behandler vækstteoretiske problemer for én-sektor-modeller. 2. del, kap. 9–10, behandler to-sektor-modeller, mens 3. del, kap. 11–14, koncentrerer opmærksomheden om virkningen af ændringer i relative priser i fler-sektor-modeller. Et i afhandlingen omtalt 15. kapitel som kunne afrunde afhandlingen, er ikke fremsendt – og savnes.

1. del er rent teoretisk med vægt på visse i litteraturen stærkt omdiskuterede begrebsmæssige problemer, herunder ikke mindst målingsproblemer på makroniveauet for de i en produktionsproces anvendte

produktionsfaktorer, når tekniske fremskridt tages i betragtning. Spørgsmålet om hensigtsmæssigheden i anvendelse af produktionsfunktioner overhovedet bliver kun strejft.

Tyngdepunktet ligger i det første kapitel, hvor der med udgangspunkt i måling af arbejdsstyrken gives en klargørende diskussion af års-, årgangs- og alderseffekten og disses betydning for måling af faktorindsatsen såvel som disse effekters relation til produktionens niveau og vækstrate.

Kap. 2 er nærmest at opfatte som en indledning til kap. 3–8, idet forfatteren her har samlet en række mere generelle kommentarer, dvs. sådanne, som er uafhængige af den anvendte vækstmodel. Sondringen mellem brutto- og nettostørrelser berøres, ligesom udbygning med en opsparings- og en investeringsfunktion behandles. Her som i øvrigt i afhandlingen dokumenteres et godt litteraturkendskab, for så vidt angår den nyeste litteratur, hvorimod forfatteren helt viger udenom at nævne ældre litteraturs væsentlige bidrag (for eksempel – og særligt – Wicksell).

Kap. 3 behandler – som de følgende kapitler – konkrete vækstmodeller, her Harrod-Domar modellen. Resultaterne fra kap. 1 udnyttes godt. Man kan fremhæve forfatterens opstilling af det såkaldte inverse Harrod-Domar teorem.

I kap. 4 åbnes der for faktorsubstitution, men desværre har forfatteren valgt at bruge næsten al kraft på Cobb-Douglas funktionen, hvorimod andre muligheder – som for eksempel CES-funktionen – kun strejftes. Derved bliver forfatterens bidrag særlig af pædagogisk karakter.

Også i kap. 5 og 6 holder forfatteren sig til Cobb-Douglas funktioner. Der indføres tekniske fremskridt – og trækkes herunder atter på kap. 1. I kap. 6 nærmer forfatteren sig en to-vare-model. Indkomstfordelingsproblematikken berøres. Dette er også et af hovedproblemerne i kap. 7, som dog falder uden for fremstillingens rammer. Kapitlet giver et klart referat og gode kommentarer til Kaldor's og Pasinetti's modeller – men kunne uden skade for sammenhængen have været udeladt.

Kap. 8 resumerer de foregående kapitler, supplerer med randbemærkninger og skitserer mulige udvidelser, f. eks. ved at forlade forudsætningen om fuld beskæftigelse.

I kap. 9 gennemføres – hovedsagelig inden for en to-sektor-models rammer – en komparativ statistisk analyse af priseffekten af en ændring i produktionsteknik. Det drejer sig om en til det yderste gennemført, systematisk behandling, hvor alle tænkelige forudsætningskombinationer behandles. I et appendix til kapitlet behandles efter samme system de hertil hørende indexproblemer. Dette er noget nyt. Problemet om »samfunds-indifferenskurver« omgås ved en per-capita-betragtning.

Tyngdepunktet i kap. 10 ligger i en konkret gennemregnet to-sektor-model – som kunne opfattes som en model med landbrug ctr. by-

erhverv. Der er kun givet sparsomme kommentarer til de numeriske resultater.

I 3. del er i modsætning til 2. del priserne exogene variable. Den gentagne betragtning er: Hvorledes vil ændringer i systemet af relative priser påvirke indkomstfordelingen? – I kap. 11 (med appendix) gives resultaterne i to tidligere offentliggjorte arbejder: Ar(f) og Ar(j) – den sidste i samarbejde med Bus Henriksen. Der skal henvises til omtalen af disse arbejder nedenfor.

Kap. 12 behandler måling af gevinst og tab ved bytteforholdsændringer i udenrigshandelen. I forhold til tidligere arbejde på dette område er det lykkedes forfatteren at gå et skridt videre såvel m. h. t. overskuelighed, jfr. den klare sondring mellem terms- og trade-effekten og den hertil hørende (additive) prisniveaueffekt, som m. h. t. forståelse af sammenhængen mellem de forskellige mål for gevinst og tab.

I kap. 13 fortsættes med den analoge problemstilling for gevinst og tab mellem sektorer i samme land. Hvor et tidligere arbejde kun illustrerende har nævnt »købekraftssynspunktet« ved disse beregninger, har ansøgeren på helt systematisk måde indarbejdet dette i sin fremstilling. Der nås enkle og smukke resultater.

I kap. 14 bringes en empirisk analyse af landbrugets bytteforhold i Danmark og U.S.A. Noget overraskende viser udviklingen forholdsvis stor parallellitet, men forfatteren har (desværre) ikke givet realkommentarer til sit materiale.

Betragtet som en helhed er afhandlingen ikke uden svagheder. Sammenhængen i de behandlede problemer er god, men kommer ikke klart nok frem; der er tendens til, at alle forudsætningskombinationer tages med (jfr. kap. 9), og når man netop tager forfatterens iøvrigt veldokumenterede talent for empirisk analyse og realkommentarer i betragtning, er det ofte (f. eks. i kap. 14) skuffende, hvor lidet han har udnyttet sine komparative fordele.

Men dette skal ikke overskygge, at forfatteren har vist evne til skarpsindighed og original analyse – ikke mindst i kap. 1 – og til udredning af komplicerede sammenhænge (jfr. for eksempel kap. 12), samt at han har en heldig hånd for empirisk arbejde (jfr. især kap. 11). Afhandlingen er ikke alene værdifuld, men også kvalificerende.

I den ovenfor givne opdeling har man henført Ar(d) og Ar(i) til en særlig gruppe. Ansøgeren har også i andre arbejder – for eksempel Ar(f) og Ar(j) – vist interesse for og kunnen om indexteorien. Men de to nævnte arbejder fortjener at blive fremhævet. Da Ar(d) dækkes af fremstillingen i Ar(i), skal alene den sidste omtales. Ar(i) omfatter 3 kapitler – kap. II, III og VI – i et samleværk om indextal, redigeret af ansøgeren og Arne Jensen. I kap. II har forfatteren givet en god oversigt over en række kendte indexproblemer. Der er gjort rede for simple, men ofte oversete, terminologiske problemer. Særlig værdifuld

er påvisningen af, at kædeindex komulerer udsving samt den givne fremstilling af betingelserne under hvilke Laspeyres' og Paasche's index afgrænser det indifferensbestemte index.

I kap. III har ansøgeren sat sig for at give en fuldstændig oversigt over Det statistiske Departements mange forskellige index. Fremstillingens rammer tillader naturligvis ikke her forfatteren at give en detaljeret drøftelse af de mere principielle problemer, men så langt der går, er det et værdifuldt forsøg. På denne baggrund virker det korte kap. VI mere som et hastværksarbejde. Der refereres ganske kort tre (blandt mindst syv opstillede) »indextests«.

Til gruppen af »andre arbejder i økonomiens teori« er her henført et lille hefte om efterspørgslen efter produktionsfaktorer, beregnet for 1. dels undervisningen af statsvidenskabelige studerende. Arbejdet har først og fremmest pædagogisk værdi. Til samme gruppe er henregnet to større anmeldelser. Den første, An(a), er et bidrag til en – kollektiv – anmeldelse af den engelske udgave af Zeuthen's »Teori og Metode«. An(c) er ligeledes en anmeldelse – her af 2. udgave af Nyboe Andersen, Fog og Winding, Nationaløkonomi – men indeholder originalt stof ved en formulering af en »loanable-teori« for renten som en beholdningsanalyse, hvorved kursbestemmelsen for fordringer optræder som det spejlvendte billede af en likviditetsteori. Denne tanke er nærmest forfulgt i IOA(c) – som siden er blevet offentliggjort (i Nationaløkonomisk Tidsskrift).

Til de empiriske arbejder er henført Ar(f), som er indføjet som kap. 11 i disputatsen. Ansøgeren har her haft den gode ide at beregne alternative pris- og mængdeindex for udenrigshandelen og derefter undersøge, hvorvidt der er noget systematisk i deres bevægelser. Det interessante er nu, at man ved alternative vægte får sådanne forhold mellem de forskelligt vejede index, som man ud fra en helt simpel teori om indenlandsk forbrugerreaktion (på importsiden) og producentreaktion (på eksportsiden) må vente. Dette er overraskende, ikke alene fordi det teoretiske grundlag er så enkelt, men også fordi det umiddelbart synes at forudsætte, at man kun i indlandet (in casu Danmark) handler i overensstemmelse med den opstillede model! Desværre går ansøgeren ikke ind i en diskussion af dette problem; men uanset dette er det hans smukkeste empiriske arbejde.

Ar(j) er et stort (og trælsomt) arbejde, hvori ansøgeren sammen med Ole Bus Henriksen offentliggør resultaterne af en bearbejdning af udenrigshandelens statistik fra 70'erne og frem til midten af dette århundrede. Ved den omhyggelige gennemgang af klassifikationsproblemerne har forfatterne lettet arbejdet for fremtidige forskere. Arbejdet – en bog på godt 130 sider – indledes med en summarisk oversigt over udenrigshandelens udvikling i den betragtede periode. Derefter følger en redegørelse for den statistiske registrering samt en

oversigt over tabelmaterialet. Bogens kerne er den store tabelsamling, hvori materialet reproduceres, med tilhørende noter. Inden for området er arbejdet et centralt kildeværk.

En anmeldelse af Bjerke og Ussings bog om nationalproduktets udvikling i samme periode, An(b), er ligeledes henført til denne gruppe af arbejder. Ganske vist præsenteres der ikke her originale, empiriske bidrag, men ansøgerens interesse for og vurderingsevne over for statistiske undersøgelser demonstreres i denne artikel.

Derimod indeholder IOA(a) og IOA(b) nye, empiriske undersøgelser. M. h. t. IOA(b) kan der henvises til disputatsen idet der i dennes kap. 11 er trukket stærkt på dette arbejde. Man kan formentlig betragte IOA(b) som et arbejdsgrundlag for dele af disputatsens 3. del.

IOA(a) er derimod kun ganske sporadisk udnyttet i disputatsen, selv om det på samme måde kunne fremtræde som et foreløbigt arbejdsgrundlag – men her for en undersøgelse af faktorbytteforholdet. Det fremgår af ansøgningen, at arbejdet især er tænkt udnyttet ved en diskussion af »produktivitets-bytteforholdsproblematikken«, hvorved formentlig tænkes på det savnede kap. 15 i disputatsen. Ikke mindst fordi ansøgeren præsenterer nyt stof – herunder især interessante sammenligninger – til belysning af lønudviklingen i Danmark, vil det være af værdi, om dette arbejde bringes til en afslutning.

Konkluderende er udvalget enig om, at omend Grünbaum i sin produktion har vist stor tænksomhed og originalitet og gennem sine arbejder har haft en ikke ubetydelig indflydelse på andre forskere, må afgørelsen dog stå som et valg mellem Danø og Ølgaard, som begge har en betydeligt større – og også pædagogisk væsentlig bedre – produktion end Grünbaum og som tillige begge står med en god pædagogisk træning. Såvel Danø som Ølgaard har en alsidig og tungtvejende produktion, men i det væsentlige på vidt forskellige felter af nationaløkonomien. Danø's vigtigste arbejder ligger indenfor produktionsteorien, mens Ølgaard's produktion koncentrerer sig om makroteori, specielt vækstteori og desuden udmærker sig ved værdifulde erfaringsmæssige undersøgelser. Det er udvalget bekendt, at begge ansøgere har varetaget undervisning på udmærket måde. Man ønsker dog at fremhæve Ølgaards særlige pædagogiske evner.

Under hensyntagen til de af ansøgerne behandlede emner – hvor Danø's produktion utvivlsomt kvalificerer i nationaløkonomi, men dog peger hen mod driftsøkonomien, mens Ølgaard's produktion ligger i central nationaløkonomisk teori – og videre under hensyntagen til Ølgaard's særlige pædagogiske evner, skal man indstille til fakultetet, at det ledige professorat besættes med cand. polit. Anders Lebeck Ølgaard.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke amtsforvalter Israel Grünbaum indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 18. april 1966 og af Konsistorium i møde den 25. maj 1966, indsendtes sagen til ministeriet under 2. juni 1966.

Herefter blev ved kgl. resolution af 5. juli 1966 konstitueret professor, dr. polit. Anders Lebeck Ølgaard udnævnt til professor i nationaløkonomi ved Københavns universitet fra den 1. juli 1966 at regne.

d. Oprettelse af et professorat i retsvidenskab og udnævnelse af fuldmægtig, dr. jur. Mogens Koktvedgaard til professor i dette fag

(j. nr. 231/66).

Under 30. januar 1965 afgav det rets- og statsvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Det rets- og statsvidenskabelige fakultet indstiller herved, at der på finansloven 1966/67 søges oprettet et nyt professorat i retsvidenskab.

De stigende krav, som undervisning og navnlig i de senere år også deltagelse i lovkommissioner stiller til de juridiske professorer, nødvendiggør en forøgelse af antallet af professorater for at forskningen på retsvidenskabens område kan opretholdes og udbygges på de mange områder, hvor udviklingen skaber nye problemstillinger. Fakultetet kan herved som eksempler nævne international organisation, visse af forvaltningsrettens specielle dele og konkurrenceretten.

Antallet af studerende under fakultetets retsvidenskabelige afdeling er fra 1963 steget fra 1709 til 2251 og kan forventes at ville stige yderligere i de kommende år. Ved at foretage visse omlægninger af undervisningsbyrden mellem fakultetets medlemmer vil man, hvis der oprettes et nyt professorat, kunne opnå, at der i de to store centrale fag til 2. del, d. v. s. formueret I og II (obligationsret og tingsret med visse specielle formueretlige discipliner) fremtidig vil kunne undervises af to professorer. Kun herved kan opnås en opdeling af studenterne i tilstrækkeligt mange hold og en forsvarlig vejledning af og tilsyn med de universitetsmanuduktører, lektorer og andre lærere, der underviser i disse fag.

Fordeling af opgaverne mellem de to hidtidige professorer i almindelig formueret, professorerne W. E. von Eyben og A. Vinding Kruse og de to professorer, som tænkes at skulle aflaste dem, vil ske ved en af fakultetet godkendt aftale mellem professorerne indbyrdes.

Dersom et yderligere professorat, som foreslået, oprettes, er det fakultetets opfattelse, at et opslag herom vil fremkalde ansøgning fra i hvert fald een kvalificeret ansøger.«

Herefter blev der på normeringsloven for finansåret 1966-67, jfr. folketingstidende for 1965-66, tillæg A, spalte 1701-02, oprettet et professorat i retsvidenskab.

Efter at det således oprettede embede var blevet opslået, blev under 16. maj 1966 den indkomne ansøgning, nemlig fra fuldmægtig, dr. jur. Mogens Koktvedgaard, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. jur. et phil. Alf Ross, dr. jur. W. E. von Eyben og dr. jur. Isi Foighel.

Under 27. maj 1966 afgav udvalget følgende indstilling:

»Udvalget har afholdt møde den 27. maj 1966. Alle udvalgets medlemmer var tilstede.

Ansøgeren er født den 18. november 1933 i Vejle og er således 32 år gammel. Han har dansk indfødsret. Han blev student fra Sorø akademi 1952, cand. jur. 1957 og dr. jur. 1965.

I tiden 1960-62 var ansøgeren på studieophold ved universiteter i England (Cambridge), Frankrig (Montpellier) og U.S.A. (Harvard).

Fra 1960 har ansøgeren virket som eksaminator og kursusleder ved Københavns universitet og har siden 1961 været ansat som lektor i retsvidenskab ved Københavns universitet med formueret som undervisningsområde. Ansøgeren har tillige i tiden 1959-60 været ansat som lærer i erhvervsret ved Handelshøjskolen i København. Mogens Koktvedgaard har efter sin embedseksamen gjort kortvarig tjeneste hos Rigsadvokaten og har siden 1959 været ansat som sekretær - nu fuldmægtig - i Justitsministeriet. Han har siden maj 1964 gjort tjeneste i Justitsministeriets Lovkontor.

Ansøgeren anfører i sin ansøgning at hans litterære virksomhed omfatter følgende arbejder:

1. »Konkurrenceprægede Immaterialretspositioner«. - Bidrag til læren om de lovbestemte enerettigheder og deres forhold til den almene konkurrenceret«, København 1965. Disputats.

2. »Kontraheringspligt«. København 1960. Guldmedaljeafhandling.

3. Diverse mindre afhandlinger, anmeldelser m. v. i juridiske fagtidsskrifter, navnlig følgende:

JUR 1966 p. 49-62: Det ophavsretlige sanktionssystem.

TFR 1965 p. 571-86: Købelovgivningens anvendelse på overdragelse af immaterialrettigheder.

JUR 1965 p. 191-92: Anm. af Stig Strömholm: Europeisk Upphovsrätt.

JUR 1965 p. 288-92: Bemærkninger om extinktionsbetænkningen.

JUR 1965 p. 341-44: Lov om fragtaftaler ved international vejtransport.

- UFR 1965 p. 214–16: Anm. af C. J. Arnholm: Privatret I–II.
UFR 1965 p. 217–21: Anm. af Jørgen Hansen: Sælgerens ansvar.
JUR 1964 p. 22–23: Anm. af Danish and Norwegian Law.
JUR 1963 p. 140–47: Om lovbøgers formål og skæbne.
JUR 1962 p. 253–54: Anm. af Competition, Cartels and their Regulation.
JUR 1961 p. 299–09: Extinktion eller tabsfordeling.
JUR 1960 p. 336–38: Anm. af Guide to Legislation on Restrictive Business Practices.

Ansøgerens hovedværk er hans doktorafhandling »Konkurrenceprægede Immaterialretspositioner. – Bidrag til læren om de lovbestemte enerettigheder og deres forhold til den almene konkurrenceret«. I bedømmelsesudvalgets indstilling udtaltes det at afhandlingen vidner om store evner, som viser sig i indtrængende analyser og i den konsekvens og dygtighed, hvormed en problemstilling fastholdes og gennemføres. Det udtaltes endvidere, at Mogens Koktvedgaard har et praktisk og metodisk greb på de spørgsmål, han behandler. Bedømmelsesudvalgets konklusion er, at forfatteren i afhandlingen har vist evner, som må kunne forventes udnyttet i fremtiden til løsning af andre og betydeligere opgaver. Bedømmelsesudvalget kan i det hele tiltræde denne vurdering af ansøgerens doktorafhandling.

Guldmedaljeafhandlingen og de trykte mindre afhandlinger vejer kun lidt til i sammenligning med doktorafhandlingen, men kan tages som vidnesbyrd om ansøgerens tidligt vågne og fortsatte videnskabelige interesse og produktionstrang. I bedømmelsen af guldmedaljeafhandlingen blev det fremhævet, at Mogens Koktvedgaard har en betydelig evne til at vurdere juridiske problemer, selv uden lang tids praktisk erfaring på det pågældende område. På tilsvarende måde vidner doktorafhandlingen om evne til at indleve sig i livsforhold og problemer, som han ikke har haft omfattende førstehåndskendskab til.

Ansøgeren har virket som lektor gennem en årrække og har vist fortrinlige pædagogiske evner.

Udvalget nærer ingen betænkeligheder ved at anse Mogens Koktvedgaard for kompetent til at beklæde et professorat i retsvidenskab og indstiller derfor, at dr. jur. Mogens Koktvedgaard ansættes i den opslåede stilling.«

Ved skrivelse af 1. juni 1966 gav ansøgeren afkald på at få tilstillet indstillingen og på at fremkomme med bemærkninger dertil, ligesom han var indforstået med, at der afholdtes fakultetsmøde uden iagttagelse af de fastsatte frister, jfr. § 3, stk. 7 og stk. 8 i ovennævnte anordning.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde

den 3. juni 1966 og af Konsistorium i møde den 22. juni 1966, videre-sendes sagen den 29. juni 1966 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 9. august 1966 fuldmægtig, dr. jur. Mogens Koktvedgaard udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra den 1. september 1966 at regne.

e. *Professor, dr. polit. Erik Hoffmeyers afgang fra universitetet og konstitution af cand. polit. Karl Vind som professor i nationaløkonomi*

(j. nr. 3 au/61, 320/65 og 401/66).

Ved kgl. resolution af 18. juni 1965 blev der meddelt professor i nationaløkonomi, dr. polit. Erik Hoffmeyer afsked efter ansøgning og uden pension fra den 31. december 1964 at regne på grund af hans udnævnelse til direktør i Danmarks Nationalbank.

Under 18. august 1966 afgav det rets- og statsvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Igen gennem nogle år har det sidst af professor, dr. Erik Hoffmeyer beklædte professorat været besat ved konstitution af professor, dr. Anders Ølgaard, som imidlertid nu er udnævnt i et andet professorat (se ovenfor side 69 f). Det skønnes på grundlag af de til professor Ølgaards professorat indsendte ansøgninger, at man næppe ved opslag i dag kan få ovennævnte professorat (Hoffmeyers) besat på tilfredsstillende vis. Samtidig vides det, at en række yngre er forholdsvis tæt ved at kvalificere sig, således at man kan vente at besætte stillingen i en ikke alt for fjern fremtid.

I denne situation har fakultetet vedtaget at anmode om, at cand. polit. Karl Vind konstitueres i professoratet for ét år fra den 1. september 1966.«

Fakultetet ønskede samtidig at fremhæve, at det ville være overordentlig ønskeligt, om man kunne knytte Karl Vind til universitetet, idet man fandt, at han har en usædvanlig god uddannelse indenfor området matematisk økonomi og desuden på dette område har præsteret arbejder, som fuldtud kvalificerer ham til den foreslåede konstitution.

Til oplysning om Karl Vinds uddannelse og videnskabelige produktion vedlagdes følgende skrivelse:

»Karl Vind er født 3. april 1933. Student (mat.) 1951 fra Aurehøj Statsgymnasium. Cand. polit. januar 1958. Militærtjeneste februar 1958-juli 1959.

Ansæt som student i Det økonomiske sekretariat december 1953-august 1955. Lærer i matematik ved det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet september 1958-marts 1959.

Undervisningsassistent i matematik april 1959–juli 1960. Undervisningsassistent i teoretisk statistik april 1959–juli 1962. Lektor i teoretisk statistik august 1962–juli 1963. Vikar i lektorat i statistik på Landbohøjskolen september 1960–juni 1961. Forelæsninger i matematik og lineære økonomiske modeller ved rets- og statsvidenskabelige fakultet september 1960–juni 1962. Gæsteforelæsninger ved Stockholms universitet marts–april 1964.

Videnskabelig assistent ved Statistisk institut december 1959–juni 1964 (orlov 62/63). Visiting associate professor ved University of California, Berkeley juli 1964–juni 1966.

Studieophold samme sted juli 1962–juni 1963 med Rockefeller fellowship. National Science Foundation Award til deltagelse i Econometric Society møde i Boston december 1963. Fulbright rejselegat 1964–66.

Offentliggjorte videnskabelige arbejder:

»Udenrigshandelens gevinst. Et diskussionsindlæg«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, hefte 5–6, 1960.

»Edgeworth-Allocations in an Exchange Economy with Many Traders«, International Economic Review, Vol. 5, No. 2 Maj 1964, pp 165–77.

»A Note on Raw Materials in International Trade« Ekonomisk Tidsskrift, 1964, Hæfte 3, pp 215–20.

»A Theorem on the Core of an Economy«, Review of Economic Studies, Vol. XXXII, No 1, jan. 1965, pp 47–48.

»Control Systems with Jumps in the State Variables«, bliver offentliggjort i Econometrica 1966 eller 1967.

Ikke offentliggjorte videnskabelige arbejder:

Om decisionsteori, oktober 1959, sammendrag af artikler, som til dels er offentliggjort af Nordisk Sommeruniversitet.

The Structure of the Concept Used in the Description of an Economy, januar 1965. »Abstract« af et større ikke færdigt arbejde.

Random allocations juli 1964 (foredrag ved møde i Berkeley).

Applications of Mean Groupaids, von Neuman – Morgenstern Utility, oktober 1965.

Mean Groupaids, juni 1966.

Totally preordered product sets, august 1966.

Desuden forelæsningsnoter og en række boganmeldelser.«

Ved skrivelse af 7. september 1966 blev cand. polit. Karl Vind af undervisningsministeriet konstitueret som professor i nationaløkonomi ved Københavns universitet for et tidsrum af 1 år fra den 1. september 1966 at regne.

f. *Professor, dr. phil. Louis Hjelmlevs død og udnævnelse af professor, dr. phil. Gunnar Bech til professor i sammenlignende sprogvidenskab*

(j. nr. 465/65).

Den 30. maj 1965 afgik professor i sammenlignende sprogvidenskab, dr. phil. Louis Hjelmlev ved døden.

Efter at det filosofiske fakultet ved gentagne drøftelser havde behandlet spørgsmålet om besættelse af det således ledigtblevne embede, indstillede fakultetet under 1. december 1965 at embedet i henhold til § 1, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet skulle besættes uden opslag med professor i tysk sprog ved Københavns universitet, dr. phil. Gunnar Bech. Ved afstemningen i henhold til anordningens § 1, stk. 4, stemte 47 af fakultetets ialt 52 medlemmer for indstillingen, medens 3 medlemmer afholdt sig fra at stemme. 2 medlemmer opholdt sig på det pågældende tidspunkt uden for Danmarks grænser.

Om professor Bechs kvalifikationer udtalte fakultetet:

Professor Bech, der er født i 1920, tog magisterkonferens i tysk med sprogligt speciale i 1945, fik tildelt Københavns universitets guldmedalje i 1942 og erhvervede i 1951 ved en afhandling om et slavistisk emne den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet. Fra 1945 til 1955 var han med kortere afbrydelser, bl. a. på grund af et studieophold i Prag (1946-47), knyttet til universitetet som undervisningsassistent og universitetsadjunkt. Fra 1. juni 1956 blev han udnævnt til (ordinær) professor i tysk sprog (K. j. nr. 257/55).

Professor Bech er kendt som en originalt tænkende og selvstændigt, stringent og grundigt arbejdende lingvist. Med sine udstrakte kundskaber ikke blot i tysk og germansk, men også inden for andre indoeuropæiske sprog, således navnlig slavisk, vil han med sin idérigdom i forbindelse med en sikker empirisk metode og med sin utrættelige energi og arbejdslyst kunne gøre udmærket fyldest som professor i sammenlignende sprogvidenskab. Hans hidtidige videnskabelige produktion udmærker sig først og fremmest ved en række højst originale undersøgelser inden for den almene grammatiks område, men kan i øvrigt karakteriseres som omfattende og flersidig. Der er ingen tvivl om, at den vil kunne få stor betydning for den sammenlignende sprogvidenskab.

Professor Bech må således betragtes som udmærket kompetent til at beklæde det pågældende embede, hvortil skal føjes, at ingen anden dansk eller skandinavisk videnskabsmand for tiden skønnes at kunne komme i betragtning ved embedets besættelse.«

Efter at Konsistorium i møde den 15. december 1965 havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 17. december 1965 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. januar 1966 professor, dr. phil. Gunnar Bech udnævnt til professor i sammenlignende sprogvidenskab ved Københavns universitet fra den 1. januar 1966.

g. Professor, dr. phil. Paul Viktor Rubows afgang fra universitetet og professor, dr. phil. Hans Madsen Sørensens udnævnelse til professor i almindelig litteraturvidenskab

(j. nr. 457/65).

Efter at professor i almindelig litteraturvidenskab, dr. phil. Paul Viktor Rubow havde indgivet begæring om afsked fra sit embede, nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 1, stk. 3, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet samt til punkt 3 i de af rektor under 8. juli 1953 fastsatte nærmere bestemmelser til gennemførelse af anordningen, et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Paul V. Rubow, dr. phil. F. J. Bille-skov Jansen og dr. phil. Steffen Steffensen til overvejelse af, om der var grund til under anvendelse af anordningens § 1, stk. 2, at indstille nogen til embedet uden opslag.

Under 27. oktober 1965 afgav udvalget følgende indstilling:

»I anledning af det hverv, fakultetet har overdraget os, skal vi udtale:

Da vi anser det for hovedsagen, at professoratet i almindelig litteraturvidenskab besættes med en betydelig litteraturforsker, vil vi anbefale et medlem af vort fakultet siden 1950, professor, dr. Hans Sørensen, højt fortjent ved rig produktion og mangeårig pædagogisk praksis, også som lektor ved Sorbonne.

Vor kollega er cand. mag. i fransk og dansk fra 1935 og har som lærere bl. a. haft Blinkenberg, Skautrup, Frandsen, Sandfeld, Brøndum-Nielsen, Brix, Rubow, Bodelsen, Roos og Vedel.

Som studerende ved det filosofiske fakultet besvarede han prisopgaven i romansk filologi 1932, det filologisk-historiske samfunds opgave i almindelig lingvistik og samme selskabs opgave i fransk litteratur. I sin periode som dansk lektor i Paris 1946-50 fulgte han flere franske lærere, særlig litteraturforskeren Pierre Moreau.

Som professor i romansk sprog og litteratur har han særlig dyrket italiensk, spansk og rumænsk litteratur. Inden for fransk litteratur har han bl. a. holdt tekstøvelser med tilhørende litteraturhistoriske forelæsninger over en række klassiske forfattere: Racine: *Andromaque*, *Iphigénie*, *Mithridate*, *Bajazet*, *Les Plaideurs*; Corneille: *Polyeucte*, *Le Menteur*; Molière: *Don Juan*, desuden har han i de sidste semestre holdt forelæsninger og øvelser over Molières teater med gennemgang af samtlige stykker, især *Le Misanthrope*; hans fortolkning af Molière

tager særlig hensyn til digteren som teaterdigter og skuespiller. – Af moderne digtere har han særlig gennemgået J. Giradoux.

Inden for de fortællende prosagenrer har han i forelæsnings- og øvelsesform dyrket romanen i det 17.-18. århundrede, i forbindelse hermed specielt en gennemgang af *Le Neveu de Rameau* af D. Diderot. Desuden den naturalistiske roman, specielt Zola's *L'Assommoir* og Flaubert's *Salammbô*, *Madame Bovary* og *L'Education Sentimentale*, endvidere Pierre Lotis forfatterskab, af nyere Supervielle og Bernanos.

Af poesi har han særlig behandlet det 16. århundrede, desuden Boileau's *Art Poétique*, fra senere tider Alfred de Vigny's digte, Victor Hugo's *Légende des Siècles*, Gérard de Nerval's *Les Chimères*, Aurélia, Baudelaire's *Les Fleurs du Mal* og *Spleen de Paris*, Verlaine's digtsamlinger og Valéry's *Charmes*. Desuden har han holdt forelæsninger og øvelser over italiensk prosa (Verga, Pirandello), samt over spansk poesi (Garcilaso de la Vega) og rumænsk poesi (Eminescu).

En særlig interesse har han viet teoretiske og tekniske problemer, idet han har holdt forelæsninger over moderne fransk æstetik og poetik samt forelæsninger og øvelser over fransk, spansk, rumænsk verslære.

Professor Sørensen har en årrække virket som redaktør ved *Orbis Litterarum*.

Som hans virksomhed som universitetslærer har fulgt en stadig stigende linie, har også hans meget omfattende videnskabelige produktion ført ham til videre horisonter.

Inden for professor Sørensens vægtige forfatterskab fremhæver vi hans *La Poésie de Paul Valéry*, der behandler *La jeune Parque* og blev forsvaret som disputats, egentlig kun den midterste trediedel af et meget større indleveret arbejde; første del er endnu uudgivet, af tredje del har han senere benyttet forskelligt. Denne bog bringer vidnesbyrd om hans rige evner som detailforsker, men beskæftiger sig desuden med litteraturfilosofiske og historiske problemer, fortsatte i bogen om Baudelaire's poesi og en afhandling *Littérature et linguistique* i *Orbis Litterarum*.

Om hans alsidighed vidner *Le Théâtre de Jean Giraudoux* og to universitetsfestskrifter om Giovanni Verga og verismen, endvidere *Dante in Danimarca*, trykt i *Dante nel mondo* i dette år. I de sidste arbejder henvender han sig med held til et større publikum end sædvanlig.

Professor Sørensen har foretaget lange studieophold i Italien, Frankrig og Spanien og holdt gæsteforelæsninger i Sverige, Tyskland, Frankrig og Italien.

Det er vor overbevisning, at professoratet i almindelig litteraturvidenskab på bedste måde kan besættes med professor Hans Sørensen, og vi indstiller derfor denne til det ledigblivende embede.«

Udvalgets indstilling blev behandlet i fakultetets møde den 15. no-

vember 1965. Under sagens behandling afæskedes udvalget en udtalelse om, at ingen anden dansk eller skandinavisk videnskabsmand for tiden skønnedes at kunne komme i betragtning ved embedets besættelse.

Ved afstemning i henhold til anordningens § 1, stk. 4, jfr. punkt 4 i de af rektor fastsatte nærmere bestemmelser til gennemførelse af anordningen, stemte 45 af fakultetets 52 medlemmer for indstillingen, medens 5 afholdt sig fra at stemme. 2 fakultetsmedlemmer opholdt sig på det pågældende tidspunkt uden for Danmarks grænser.

Efter at Konsistorium i møde den 15. december 1965 havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 16. december 1965 til ministeriet.

Herefter blev der ved kgl. resolution af 3. januar 1966 meddelt professor i almindelig litteraturvidenskab, dr. phil. Paul Viktor Rubow afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. januar 1966 at regne. Og ved kgl. resolution af 8. januar 1966 blev professor, dr. phil. Hans Madsen Sørensen udnævnt til professor i almindelig litteraturvidenskab ved Københavns universitet fra den 1. februar 1966 at regne.

*h. Oprettelse af et ordinært professorat i engelsk sprog og litteratur
og udnævnelse af lektor, dr. phil. Bent Nordhjem til professor
i dette fag*

(j. nr. 281/65).

Under 23. april 1964 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet anmoder herved om, at der ved Københavns universitet fra 1. april 1965 må blive oprettet et ordinært professorat i engelsk sprog og litteratur, idet følgende skal bemærkes:

Der er i øjeblikket 3 ordinære professorater i engelsk sprog og litteratur ved universitetet.

Antallet af studerende i faget har gennem en lang årrække været væsentligt større end i tysk og omtrent som i dansk, hvilke fag disponerer over henholdsvis fire og seks professorater.

Behovet for undervisning af de studerende til sproglig-historisk skoleembedseksamen har på grund af det store og stadig stigende antal af nævnte studerende været så omfattende, at det særlige behov for videregående og specialiseret undervisning af de studerende til magisterkonferens i engelsk ikke har kunnet imødekommes i tilfredsstillende grad.

Endvidere skal anføres, at der ifølge betænkningen »Det nye Gymnasium« regnes med en udvidelse af engelskundervisningen på de matematiske linier, der sammen med det stigende antal elever i gymnasierne og oprettelsen af flere afdelinger vil medføre et øget behov for gymnasielærere.

Yderligere kan nævnes, at den nye gymnasieskoleordning forudsætter øget undervisning i amerikansk sprog og litteratur. Indtil et professorat inden for dette område kan oprettes, afstedkommer kravet om sådan undervisning øget undervisnings- og eksamensbyrde for de nuværende professorer i engelsk sprog og litteratur. Noget tilsvarende gælder de forøgede kræv til undervisning i Commonwealth-litteraturen.

For at de ovennævnte krav til universitetet kan opfyldes, og den engelske faggruppes forskningsmæssige opgaver samtidig kan varetages, hvorved bemærkes, at behovet for undervisning på højere plan har beslåglagt de nuværende professorers arbejdskraft i en sådan grad, at de siden deres udnævnelse (professor, dr. C. A. Bodelsen fra 1932, professor, dr. K. Schibbye fra 1950 og professor, dr. Eric Jacobsen fra 1958) ikke har set mulighed for at søge forelæsningsfrihed for i rimeligt omfang at tilgodese forskningens krav, indstiller man, at der fra 1. april 1965 oprettes endnu et professorat i engelsk sprog og litteratur, idet tilføjes, at det nu vil være muligt at besætte et sådant professorat på fuldt tilfredsstillende måde.«

Herefter blev der på normeringsloven for 1965-66, jfr. folketings-tidende for 1964-65, tillæg A, spalte 1661-62, oprettet et professorat i engelsk.

Efter at det således oprettede embede var blevet opslået, blev under 9. juni 1965 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra lektor, dr. phil. Bent Nordhjem, universitetsadjunkt, cand. mag. Niels Jørgen Skydsgaard og professor, dr. phil. Knud Oscar Sørensen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Knud Schibbye, dr. phil. Eric Jacobsen og dr. phil. Holger Steen Sørensen.

Under 2. september 1965 trak universitetsadjunkt, cand. mag. Niels Jørgen Skydsgaard sin ansøgning tilbage.

Det filosofiske fakultet besluttede i møde den 15. november 1965 at udvide udvalget med professor ved Åbo universitet, fil. dr. Nils Erik Enkvist, jfr. anordningens § 2, stk. 2.

Under 31. januar 1966 afgav udvalget følgende indstilling:

»Til det ledige professorat i engelsk sprog og litteratur meldte der sig tre ansøgere: lektor, dr. phil. Bent Nordhjem, universitetsadjunkt, cand. mag. Niels Jørgen Skydsgaard og professor, dr. phil. Knud Oscar Sørensen. Cand. mag. Niels Jørgen Skydsgaard trak sin ansøgning tilbage.

Dr. phil. Bent Nordhjem er født 1920 og tog skoleembedseksamen med udmærkelse med engelsk som hovedfag og dansk og fransk som

bifag 1947. I 1960 erhvervede han den filosofiske doktorgrad ved den nedenfor omtalte afhandling (2). – Efter at have taget sin eksamen tilbragte han tre år i England, hvoraf det sidste som Rockefellerstipendiat ved universitetet i Cambridge. Fra august 1949 har han været knyttet til Københavns universitet, indtil 1955 som universitetsadjunkt, siden 1962 som lektor. Fra august 1955 har han været ansat ved Falkonergårdens gymnasium.

Indsendte arbejder:

(1) Aldous Huxley. *Udvikling og Stilling i Samtiden*. (1948. 182 sider). Bogen er en udvidet udgave af forfatterens guldmedaljeafhandling. Af dens fire afsnit består det første af en karakteristik af Huxleys personlighed. Det andet, som er det centrale i bogen, er en redegørelse for de forskellige faser, som Huxleys livsanskuelse har passeret igennem, og som hans bøger i sidste instans handler om. Der påvises en udvikling fra værdinihilisme gennem eksperimenter med mystisk-religiøs filosofi og Lawrencesk livsdyrkelse til gennemført mysticisme. – Et tredje afsnit behandler stil og struktur i Huxleys bøger. – Et fjerde, »Samtiden«, er dels en redegørelse for Huxleys forhold til Lawrence, dels et rids af tendenserne i 20'ernes engelske åndsliv. – Bogen er et fortjenstfuldt arbejde, den viser stringent metode, klare ræsonnementer og rammende karakteristikker.

(2) *The Phonemes of English. An Essay in Structural Phonemics* (Disputats). Afhandlingen falder i 4 afsnit. I det første forkaster forfatteren af erkendelsesteoretiske grunde de sædvanlige modeller af talesituationen og opstiller sin egen. – I det andet, som kan betragtes som afhandlingens centrale, opstiller han en metode, som skal kunne anvendes på et hvilket som helst materiale, der består af et antal enheder, som går igen i forskellige kombinationer – et gennemført abstrakt system, som udelukkende er baseret på kombinations- og substitutionsmuligheder: et »spil«, som han betegner det. – I det tredje afsnit anvendes det således opstillede system på det engelske sprog, idet han dog ser bort fra 3 ordtyper: interjektioner, proprier og fremmedord. Resultatet er et foneminventar, som på adskillige punkter afviger fra det, man plejer at regne med. – Et kort fjerde afsnit formulerer en række karakteristika for fonemerne. Det er et interessant og dristigt tankespil, gennemført med stor sindrighed, konsekvens og videnskabelig fantasi. Skønt bogens selvstændighed understreges ved at andre værker så godt som aldrig citeres, fremgår forfatterens kendskab til lingvistisk litteratur dog indirekte.

(3) Anmeldelse i *English Studies* af H. Steen Sørensen: *Word-Classes in English*. – En klar og indsigtfuld behandling.

(4) *Parafrasen og poesien*. Pædagogisk-kritisk artikel, der viser god indsigt i moderne litteraturkritiske principper.

(5) Værk og læser. Et udkast til en kritik-teori med analyser af engelsk lyrik. 87 sider manuscript. – Atter her finder man meget selvstændige, originale synspunkter i afhandlingens indledende teoretiske del. Der søges påvist paralleller mellem den litterære og den lingvistiske analyses begrebsområder, som vil kunne føre til nye former for litterær analyse. Det skal ikke skjules, at stringensen i det teoretiske afsnits senere dele synes noget mindre sikker, og at de medfølgende tekstfortolkninger har en noget arbitrær og fragmentarisk karakter. Udkastet må dog betegnes som løfterigt, og i lyset af de trykte værker tør man se frem til en afklaring i tidens fylde.

Dr. phil. Knud Oscar Sørensen er født 1928 og tog skoleembeds-eksamen med udmærkelse med engelsk som hovedfag og latin som bifag i 1953. I 1960 erhvervede han den filosofiske doktorgrad ved den nedenfor omtalte afhandling (5). – I 1955 blev han lektor i engelsk ved Handelshøjskolen i København, i 1962 professor i engelsk ved Lærerhøjskolen. Som censor i engelsk har han siden 1963 været i nær kontakt med arbejdet indenfor faget ved de to universiteter.

Indsendte arbejder:

(1) On the Pronunciation of Recent French Loan-Words. Artikel i English Studies 1956. 6 sider. Klart skrevet, byggende på Jones: Pronouncing Dictionary.

(2) Substantive with Two Ephithets. Artikel i English Studies. 4 sider. Overskuelig udredning af denne konstruktions historie.

(3) Latin Influence on English Syntax. A Survey with a Bibliography. (Acta Congressus Madvigiani bd. V. 1957. 25 sider). En nyttig oversigt over en vigtig side af det engelske sprogs historie. Artiklen vidner om stor belæsthed, kritisk sans og evne til at lade store og små spørgsmål fremtræde med den rette indbyrdes vægt.

(4) Subjective Narration in Bleak House. English Studies 1959. 9 sider. En tankevækkende artikel, der viser forfatterens interesse for litterær struktur.

(5) Thomas Lodge's Translation of Seneca's De Benefiis Compared with Arthur Golding's Version. A Textual Analysis with Special Reference to Latinisms (Disputats 1960). – Afhandlingen er et forsøg på ved analyse af en oversættelse fra latin at finde frem til, i hvilken grad en oversætter påvirkes af den latinske tekst i sit valg mellem mulige gengivelser. I et indledende afsnit redegøres for vanskelighederne herved: man må kende oversætterens skole- og universitetsuddannelse m. h. t. latin, de hjælpemidler, han har benyttet m. m. Ligeledes redegøres omhyggeligt for de forskelle, der er mellem vanskeligheder i forbindelse med ordforrådet og dem, der knytter sig til behandlingen

af syntaktiske forhold. – Kap. 1 udreder, hvilke elementer i Lodge's Senecaoversættelse (1614) der ikke hidrører fra Senecas tekst. Sandsynlige kilder til disse påpeges. – Kap. 2 viser Lodge's stærke påvirkning fra det latinske forlæg ved en sammenligning med Goldings oversættelse. Forklaringerne på disse forskelle er meget rimelige. Der er i dette kapitel adskillige små landvindinger i sammenligning med de behandlede ords udredning i Oxford English Dictionary. – Kap. 3 behandler de forskellige syntaktiske områder, hvor latinsk påvirkning kan spores. Særlig oplysende er afsnittet om relativsætninger. Kap. 4 behandler stilistiske træk og giver en god karakteristik af Lodge's oversættelse. – Kap. 5 sammenligner Lodge's reviderede udgave af oversættelsen (1620) med den tidligere og giver en klar redegørelse for de stilistiske forskelle. – I et konkluderende afsnit gives en sammenfattende karakteristik af Lodge som oversætter, der på væsentlige punkter modificerer den tidligere af H. B. Lathrop givne.

(6) Thomas Lodge's Seneca. (Archiv für das Studium der neueren Sprachen 1962. 12 sider). Denne afhandling rummer mange fakta og synspunkter på Lodge's arbejde, som supplerer ovennævnte arbejde og viser forfatterens store interesse for emnet og evne til at finde nye ting.

(7) English and Romance. English Studies Presented to R. W. Zandvoort 1964. – Overskuelig og nyttig udredning.

(8) Nicholas Haward's Translation of Seneca. 12 sider manuskript. Et solidt arbejde, der illustrerer væsentlige træk i oversættelser fra renaissancetiden.

Derudover har ansøgeren indsendt en del større og mindre arbejder med pædagogisk sigte, som alle vidner om stor evne til klar fremstilling.

Konklusion.

Som det fremgår af ovenstående, er der tale om to velkvalificerede og fuldt kompetente ansøgere, af meget forskelligt forskertemperament og med en produktion indenfor meget forskellige områder; begge har desuden gjort en lang og fortjenstfuld pædagogisk indsats indenfor den højere undervisning.

Knud Sørensens væsentlige produktion ligger indenfor det sprogligt-stilistiske område, med centrum i de historiske undersøgelser (nr. 3, 5, 6, 8), der er gennemført med omhu, sund sans og soliditet, men måske også med en vis tørhed. De øvrige, mindre afhandlinger viser god orientering indenfor bredere områder, uden egentlige nyvindinger, men med kyndig fremlæggelse af stoffet.

Bent Nordhjems produktion spænder fra den solide litterære monografi (nr. 1) til det dristige men stringente linguistiske eksperiment (nr. 2), og søger mod en original syntese af litterær og linguistisk metode

i den som manuskript foreliggende afhandling »Værk og Læser« (nr. 5).

Af de to forskere mener udvalget at burde foretrække den, som udviste den dristigste videnskabelige fantasi og som synes at love den originaleste udvikling. Vi indstiller derfor Bent Nordhjem til den nyoprettede lærestol i engelsk sprog og litteratur.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7, tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 28. februar 1966 og af Konsistorium i møde den 1. april 1966, videresendtes sagen til ministeriet den 4. april 1966.

Herefter blev ved kgl. resolution af 22. april 1966 lektor, dr. phil. Bent Nordhjem udnævnt til professor i engelsk sprog og litteratur ved Københavns universitet fra den 1. april 1966 at regne.

*i. Udnævnelse af adjunkt, dr. phil. Ebbe Cato Spang-Hanssen
til professor i romansk sprog og litteratur*

(j. nr. 457/65).

Efter professor, dr. phil. Hans M. Sørensens udnævnelse til professor i almindelig litteraturvidenskab, jfr. ovenfor side 92 f blev det således ledigtblevne embede opslået. Under 19. februar 1966 blev de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra dr. phil. Morten Nøjgaard, mag. art. Jørn Moestrup og dr. phil. Ebbe Cato Spang-Hanssen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Holger Sten, dr. phil. Hans Sørensen, dr. phil. Poul Høybye og dr. phil. Knud Togeby.

Under 23. februar 1966 afgav udvalget følgende indstilling:

»Bedømmelsesudvalget angående det ledigtblevne professorat i romansk sprog og litteratur ved Københavns universitet skal herved afgive indstilling:

Amanuensis mag. art. Jørn Moestrup er 30 år, mag. art. fra juni 1961 i romansk filologi med italiensk som hovedfag og portugisisk som bifag, 1962 kandidatstipendiat ved Københavns universitet med tilladelse til at opholde sig på det Danske Akademi i Rom, hvor han i flere semestre har givet undervisning i italiensk litteraturhistorie og tekstfortolkning, 1965 amanuensis i italiensk ved Københavns universitet.

Har foruden det nævnte ophold i Rom 1962–65 foretaget studierejser til Italien og Spanien.

Jørn Moestrup har skrevet en afhandling »La Scapigliatura« (220 maskinskrevne sider), der netop er blevet antaget til forsvar for den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet. På fortjenstfuld måde fremdrages her et centralt problem inden for italiensk litteraturhistorie i det 19. århundrede, og de digtere, der udgør den såkaldte Milano-bohème i årene 1860–75, og som i det væsentlige forbereder den italienske verisme, gøres til genstand for analyse og karakteriseres tillige ud fra litterære påvirkninger (bl. a. Hugo, Musset, Baudelaire) og ligeledes ud fra den historiske baggrund: Risorgimento-perioden og Italiens samling til én stat. Af særlig værdi er den i afhandlingen gennemførte debat med italienske litteraturforskere, der har beskæftiget sig med de nævnte forfattere; der indføres nye og vel underbyggede synspunkter i denne diskussion.

Om samme grundighed, omhu og modenhed vidner en række mindre arbejder, hvoraf bør nævnes *Alcuni aspetti della narrativa di Emilio De Marchi*, *Orbis litterarum XVII* 1962 p. 59–81 og især *La poetica del Manzoni*, *Analecta Romana Instituti Danici III* 1965 pp. 163–181, hvor der anlægges nye synspunkter og derved gives et frugtbart korrektiv til de traditionelle vurderinger af Manzoni.

Jørn Moestrup har i sin produktion alene beskæftiget sig med emner indenfor italiensk litteratur; han har her planlagt nye arbejder om Francesco de Sanctis og Giambattista Vico, ligesom han har planer om undersøgelser inden for fransk litteratur.

Det fremhæves, at den nævnte disputatsafhandling endnu ikke er trykt og forsvaret, men med dette forbehold kan det hævdes, at man her står over for en ung litteraturforsker, der vil have gode muligheder for at bestride et professorat i romansk sprog og litteratur.

Universitetsadjunkt dr. phil. Morten Nøjgaard er 31 år, cand. mag. fra januar 1959 med fransk og latin, 1960–63 adjunkt ved Rødovre Statsskole, 1962 undervisningsassistent ved Københavns universitet, 1963 kandidatstipendiat, fra 1965 universitetsadjunkt.

Morten Nøjgaards eneste store arbejde er hans disputats fra 1964 »La fable antique I. La fable grecque avant Phèdre« (600 sider). Det er et meget originalt værk, der på én gang giver et skarpsindigt bidrag til almindelig litteraturkritisk metode ved at definere fabelgenren ud fra fablens opbygning og anvender denne metode på et konkret stof, den såkaldte *Collectio augustana* af Æsops fabler, hvis enhedspræg overbevisende påvises, samt endelig giver et værdifuldt bidrag til fabeldigtningens ældre historie. Afhandlingen har svagheder: overdreven polemik mod tidligere forskere, en vis usikkerhed i de græske

citater og i det fransk, afhandlingen er skrevet på, men stort set er det et imponerende arbejde. Nær hertil knytter sig »Le Cerf, le Cheval et l'Homme. Étude sur la transmission des fables antiques« (Classica et Mediaevalia XXIV, 1963).

Tilsyneladende ligger denne disputats med et græsk emne uden for området af en lærestol i romansk sprog og litteratur, men i virkeligheden drejer det sig om fremstillingen af en almen litteraturteori, hvis konsekvenser er indlysende, ikke blot for den franske fabel i middelalderen og hos La Fontaine, men også for helt andre genrer. Morten Nøjgaard er da også langt fremme i udforskningen af romanens struktur og arbejder med den spanske Lazarillo de Tormes og den franske Choderlos de Laclos.

At Morten Nøjgaard har studeret ikke blot fransk, men også de andre romanske sprog, fremgår af, at han har gjort længere studieophold både i Italien og Spanien.

Det skal tilføjes, at Morten Nøjgaard både som undervisningsassistent og som universitetsadjunkt har vist udmærkede evner som underviser, samt at han i forbindelse med de romanske kollokvier har vist dygtighed som administrator.

Vi er ikke i tvivl om, at Morten Nøjgaard er fuldt ud kompetent til at varetage en lærestol i romansk sprog og litteratur.

Adjunkt dr. phil. Ebbe Spang-Hanssen er 37 år, cand. mag. fra 1952 med fransk og dansk, 1952-53 lektor i fransk ved Århus universitet, 1961-64 dansk lektor ved Sorbonne, fra 1955 adjunkt ved Øregård Gymnasium, fra 1956 desuden undervisningsassistent i fransk ved Københavns universitet.

Ebbe Spang-Hanssen disputerede i 1963 på afhandlingen »Les prépositions incolores en français moderne« (256 sider), der er et højst originalt bidrag til løsning af et af de vanskeligste problemer i ethvert sprogs grammatik: brugen af præpositionerne. Ved at studere de kontekstbetingelser, især brugen af artikler, der gør, at man snart bruger de farveløse præpositioner *de*, *à*, *en*, snart udskifter dem med de tungere *par*, *avec*, *dans*, etc., giver han på én gang et skarpsindigt bidrag til den almindelige sprogvidenskabelige metode og en anvendelse af en sådan metode på et konkret stof, således at bogen ved at formulere en række hidtil ukendte regler vil få stor betydning for den praktiske sprogundervisning. Afhandlingens udførelse og franske sprog er præget af den største omhu.

I sine 2 afhandlinger om Corneille: »Corneille, poète du destin« (Études romanes dédiées à Andreas Blinkenberg, 1963) og »Corneilles livsfilosofi« (Studier for Sprog- og Oldtidsforskning, 1964, 92 sider) gennemfører Ebbe Spang-Hanssen en konsekvent og overbevisende fortolkning af livsholdningen i Corneilles skuespil ud fra stoicismens

filosofi og bidrager derved både til at forstå Corneille ud fra sin tid og som en aktuell forfatter.

Helt nyt stof fremdrager Ebbe Spang-Hanssen i sin lille bog »Erasmus Montanus og naturvidenskaben« (Holbergsamfundet, 1965, 73 sider), idet han påviser modeller for Erasmus Montanus i samtidens danske naturvidenskab, især Horrebow, hvorved han lægger grund for en radikal omfortolkning af Holbergs sigte med dette skuespil.

Ebbe Spang-Hanssens produktion spænder således vidt, fra sprogvidenskab over litteraturhistorie til videnskabshistorie, og han har med en sproghistorisk afhandling om udtrykkene for klokkeslet i forskellige sprog, belønnet med det Filologisk-historiske Samfunds største pris i 1950, vist kendskab også til andre romanske sprog end fransk.

Endelig skal det bemærkes, at Ebbe Spang-Hanssen gennem en 10-årig virksomhed ved gymnasium og universiteter har vist sig som en fremragende underviser.

Jørn Moestrup, Morten Nøjgaard og Ebbe Spang-Hanssen er vidt forskellige forskerpersonligheder, der har deres styrke på forskellige områder. Men det er trods alt klart, at Ebbe Spang-Hanssen i kraft af sin produktions omfang, centrale placering og vide orientering er længere fremme i sin videnskabelige udvikling end Morten Nøjgaard, og at de begge med deres større originalitet må gå forud for Jørn Moestrup. Vi indstiller derfor: nr. 1: adjunkt dr. phil. Ebbe Spang-Hanssen, nr. 2: universitetsadjunkt dr. phil. Morten Nøjgaard, nr. 3: amanuensis mag. art. Jørn Moestrup.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med anordningens § 3, stk. 7, tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 14. marts 1966 og af Konsistorium i møde den 1. april 1966, videre-sendes den til ministeriet under 4. april 1966.

Herefter blev ved kgl. resolution af 8. juni 1966 adjunkt, dr. phil. Ebbe Cato Spang-Hanssen udnævnt til professor i romansk sprog og litteratur ved Københavns universitet fra den 1. juli 1966 at regne.

j. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i faget fonetik for og udnævnelse af amanuensis, lektor, cand. mag. Eli Fischer-Jørgensen til ekstraordinær professor i dette fag

(j. nr. 268/66).

Under 22. januar 1965 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet foreslår herved, at der på finansloven for finansåret 1966/67 ved Københavns universitet oprettes et ekstraordinært professorat i fonetik med særligt henblik på fagets tilknytning til lingvistik,

for lektor i fonetik, cand. mag. Eli Fischer-Jørgensen, der tillige er amanuensis ved universitetets Institut for Lingvistik og Fonetik. Med professoratets oprettelse vil lektoratet i fonetik kunne bortfalde, medens amanuensisstillingen i fonetik bør bevares for instituttet.

Til støtte for professoratets oprettelse skal følgende anføres:

Fonetik, læren om sprogets lyde, har den største betydning for sprogstudiet, såvel i videnskabelig som i praktisk henseende. Fonetikken er et væsentligt led i den videnskabelige sprogbeskrivelse og af grundlæggende betydning for studiet af det pågældende sprogs forandring. Fonetisk viden er desuden ganske nødvendig for den, der vil tilegne sig og undervise i fremmede sprog. Faget fonetik indgår derfor også som fast led i studieplanerne for sproglig-historisk skoleembedseksamen.

Undervisningen i almen fonetik har ligesom det instrumentalfonetiske forskningsarbejde i mange år sorteret under professoren i sammenlignende sprogvidenskab og er blevet varetaget af lektoren i fonetik, mens fonetikundervisningen i sprogfagene har sorteret under professorerne i de enkelte sprog i samarbejde med lektoren i fonetik og for modersmålets vedkommende under professoren (tidligere lektoren) i dansk dialektologi.

Studiet af fonetik og kravene til den fonetiske uddannelse har ved Københavns universitet altid ligget på et meget højt stade, i modersmålsforskningen med rødder helt tilbage til dialektforskningens første repræsentant, Kristen Jensen Lyngby, og i den almene fonetik med Vilh. Thomsen og Danmarks internationalt kendte fonetiker, Otto Jespersen. Fakultetet har derfor længe næret ønske om at samle de fonetiske studier og i højere grad også den fonetiske undervisning under et professorat i fonetik. Fonetik-professorater findes nu ved en lang række universiteter (bl. a. i Lund, Uppsala, Hamburg, Köln, Bonn, München, Paris, Strasbourg, Amsterdam, London og Edinburgh), og når sagen hidtil ikke er ført videre ved Københavns universitet, skyldes det, at såvel de forskningsmæssige som de undervisningsmæssige opgaver har været fordelt på flere – i hver sin forstand fonetisk interesserede – forskere, der dog som oftest også har haft tilknytning til andre discipliner eller institutioner under beslægtede studiegrene. Denne spredning af faget er nu med det stærkt øgede antal studerende og forskere ikke længere heldig.

Mest centralt i det fonetiske arbejde har i en lang årrække stået den, for hvem professoratet foreslås oprettet, lektor Eli Fischer-Jørgensen (født 1911, universitetets guldmedalje 1935, skoleembedseksamen i tysk og fransk 1936, videreuddannelse i fonetik ved studieophold i England, Frankrig, Tyskland og U.S.A.). Hun har været ansat ved Københavns universitet fra 1939, først som assistent i tysk (spec. tysk fonetik), fra 1943 som lektor og fra 1949 tillige som amanuensis i fonetik.

Eli Fischer-Jørgensen har i de 25 år hun har virket ved universitetet udbygget disciplinen, således at hun nu som amanuensis i den fonetiske afdeling af det lingvistisk-fonetiske institut står med ansvaret for et omfattende arbejde med almen og praktisk fonetik og med ledelsen af det instrumentalfonetiske laboratorium, som hun til brug for forskning og undervisning i de seneste år har opbygget ved institutet. I fonetikundervisningen deltager således op mod 400 studenter med fremmedsprog som fag, undervist af en række assistenter, mens hun selv underviser i fonetik for viderekomne (transskriptionsøvelser over fjernere fremmedsprog, fonemteori, instrumentalfonetiske metoder og andre specielle fonetiske emner). Hun tilrettelagde i 1962 cand. art.-prøve i fonetik og har foreløbig ført to kandidater gennem prøven, mens 5 forbereder sig til den. Hun har desuden vejledet studerende med speciale i fonetik og bedømt prisafhandlinger, og hendes undervisning har sigtet mod uddannelse af specialkyndige assistenter til brug ved undervisningen her og ved andre læreanstalter. Hendes undervisning har også været søgt af adskillige udlændinge.

I de sidste semestre har hun varetaget den daglige ledelse af Institut for Lingvistik og Fonetik, og sammenfattende kan siges, at hun m. h. t. undervisning og administration i længere tid faktisk har udført en professors arbejde.

Eli Fischer-Jørgensen har en omfattende og værdifuld produktion bag sig, og det til trods for, at hendes videnskabelige arbejdsbetingelser ikke har været de bedste. Hun pådrog sig i 1958 en hjernerystelse, hvis eftervirkninger i flere år nedsatte hendes arbejdskraft betydeligt, og da hun igen opnåede fuld helbredelse, ventede der hende straks store administrative opgaver i instituttet. Dette er grunden til, at hun ikke har kunnet opnå tid til at koncentrere sig om en disputats. Hendes videnskabelige forskertrang og hendes udprægede evner for skarp og klar problematik samt hendes uddannelsesmæssige baggrund af almenlingvistisk og fonetisk viden finder man imidlertid demonstreret i hendes produktion, der på flere områder i bredde og værdi ækvivalerer en disputats. Produktionen omfatter dels en række afhandlinger om strukturelle problemer og dels en række afhandlinger om emner inden for fysiologisk og akustisk fonetik, baserede på instrumentale målinger, ofte publicerede i en meget knap form, der for den udenforstående kunne synes ikke at stå i noget forhold til den tid, som bearbejdelsen af sådanne store instrumentalfonetiske materialer kræver. Hun har desuden skrevet en fremragende lærebog i almen fonetik, der bruges ved flere fremmede læreanstalter, og af hvilken der i øjeblikket forberedes en engelsk udgave, og værdien af hendes forskningsresultater, der som oftest er publicerede på et af hovedsprogene, understreges ikke mindst af, at et flertal af hendes afhandlinger allerede er genoptrykt i publikationer ved udenlandske universiteter. Herudover foreligger i

manuskript fra Eli Fischer-Jørgensens hånd flere større arbejder på forskellige stadier af udarbejdelse, og endelig bør fremhæves Eli Fischer-Jørgensens alsidige orientering inden for strukturel lingvistik og almen fonetik, illustreret ved hendes omfattende anmeldervirk-somhed.

Sammenfattede ønsker fakultetet at understrege, at der ved Københavns universitet er et udtalt behov for en lærestol i fonetik, defineret som en sprogvidenskabelig disciplin, og at Eli Fischer-Jørgen som forsker og lærer er kvalificeret til en sådan. Der har tidligere været tilbudt hende et professorat ved universitetet i Bonn, et tilbud, som hun dog i 1963 afslog at modtage, ikke mindst fordi hun følte sig stærkt engageret i udviklingen af faget herhjemme.«

I overensstemmelse hermed blev der på forslag til finanslov for finansåret 1966-67, jfr. folketings Tidende for 1965-66, tillæg D, spalte 2165-66 oprettet et ekstraordinært professorat i fonetik for cand. mag. Eli Fischer-Jørgensen.

Herefter blev ved kgl. resolution af 14. juni 1966 amanuensis, lektor, cand. mag. Eli Fischer-Jørgensen udnævnt til ekstraordinær professor i fonetik ved Københavns universitet fra den 1. april 1966 at regne.

k. *Konstitution af docent, fil. dr. Karl Hyldgaard-Jensen
som professor i tysk sprog*

(j. nr. 478/65).

Efter professor, dr. phil. Gunnar Bechs udnævnelse til professor i sammenlignende sprogvidenskab, jfr. ovenfor side 918, blev det således ledigtblevne embede opslået. Under 16. februar 1966 blev den indkomne ansøgning, nemlig fra docent, fil. dr. Karl Hyldgaard-Jensen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte det filosofiske fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns Universitet et udvalg bestående af professorerne Peter Jørgensen, dr. phil. Kristian Hald og dr. phil. Günther Jungbluth.

Under 20. april 1966 afgav udvalget følgende indstilling:

»Det af fakultetet på mødet den 21. februar 1966 nedsatte udvalg til bedømmelse af den fra docent, fil. dr. Karl Hyldgaard-Jensen indkomne ansøgning om det ledige professorat i tysk sprog ved Københavns universitet skal udtale følgende:

Docent, fil. dr. *Karl Hyldgaard-Jensen*, født 1917 i Danmark, indtil 1959 dansk, derefter svensk statsborger, bestod sproglig-historisk skoleembedseksamen 1943, resp. 1946 ved Århus universitet og aflagde fil. mag.-eksamen i fagene tysk, engelsk, litteraturhistorie, nordiske

sprog og pædagogik i 1952, slutteutamen i tysk for karakteren meget berømlig i 1954, licentiateksamen i tysk 1958 samt disputerede for den filosofiske doktorgrad i tysk 1964 – alt sammen ved Göteborgs universitet. Ved siden af studiet, navnlig i dets senere faser, og jævnsides med den videnskabelige forskning har der løbet en praktisk pædagogisk uddannelse og virksomhed ved forskellige skoler, sluttende med en ansættelse som lektor i tysk 1960 og som docent i samme fag 1965 ved Göteborgs universitet. Dr. Hyldgaard-Jensen har foretaget en lang række studierejser, især til Tyskland.

Den væsentligste del af docent Hyldgaard-Jensens videnskabelige produktion består i hans disputats fra 1964, som er første bind af »Rechtswortgeographische Studien« med den specielle titel »Zur Verbreitung einiger Termini der westlichen und nördlichen mittelniederdeutschen Stadtrechte vor 1350«. (For dette arbejde modtog docent Hyldgaard-Jensen samme år Conrad-Borchling-prisen). Værket fremtræder i sin form, med den meget udførlige bibliografi og det store noteapparat, på linie med solide svenske sproglige disputater, og det slutter sig, ikke blot hvad sprogområdet: middelnedertysk, men også hvad studiet af ordgeografi og retstermini inden for samme angår, til en række tidligere svenske arbejder af betydelig værdi. Emnet er for så vidt meget snævert, som det drejer sig om en undersøgelse af, hvorvidt den af forskere som H. Reincke, G. Korlén og W. Foerste fremsatte påstand om ca. 25 mnty. retsterminis vestfalske oprindelse, som led i den såkaldte vestfalske strømning, holder stik eller ej. Denne emnets snæverhed opvejes imidlertid i nogen grad ved et dybtgående og perspektivrigt arbejde på en geografisk stærkt udvidet basis. I en indledning gives som udgangspunkt og grundlag en udførlig oversigt navnlig over tidligere behandlinger af den ordgeografiske opbygning inden for vestligt og nordligt middelnedertysk, specielt m. h. t. de juridiske udtryk, indbefattende idéen om den vestfalske strømning. Men før selve efterprøvningen af denne idées holdbarhed tages op i enkeltheder, gøres der rede for de benyttede kilder, for de mnty. stadsretters vedkommende med en grundig gennemgang af håndskrift- og trykforhold, sproglige karakteristikker af de ikke tidligere beskrevne tekster o. s. v., medens andre kilder som mellemtyske, middelhøjtyske, frisiske, nordiske o. s. v. kun registreres. Fremstillingen viser en omfattende fortrolighed med de mnty. stadsretter og et godt kendskab til samtidige kilder af tilsvarende art både i syd og nord. Afhandlingens centrale del fremlægger derefter de pågældende retstermini, enkeltvis, i et par tilfælde med varianter, med belæg i fyldige citater og minutios redegørelse for tidligere behandling, for grafisklydlige forhold, for etymologi, betydning og udbredelse, evt. også udbredelsens forløb. Inddragningen af de tilstødende germanske områder både syd, vest og nord for det nedertyske lader hidtil upåagtede sammenhænge og rela-

tioner træde tydeligt frem. For den nordiske filologi og retshistorie er således påvisningen af sammenhængen med nordisk terminologi af interesse. Tolkningen af de dokumenterede faktiske forhold synes gennemgående forsigtig og velovervejet. Selv om særlig sagkundskab inden for et specielt gebet vil kunne fremkomme med supplerende og korrigerende materiale til enkeltheder, turde det være uden afgørende indflydelse på helheden. Til slut sammenfattes de indvundne resultater angående de enkelte termini i en samlet besvarelse af spørgsmålet om den påståede vestfalske (evt. også vestlige) strømning, som den manifesterer sig i juridiske udtryk. Det påvises klart, at kun et ganske ringe antal af de pågældende termini er begrænset til Vestfalen og nedertyske naboegne, at et lidt større antal kun findes i middelnedertysk uden for Vestfalen, og at det største antal af udtryk, af hvilke enkelte i vestfalsk, i det hele fra tidlig tid også forekommer uden for det nedertyske område. Dermed falder hypotesen om vestfalsk, og især om vestlig strømning i den hidtidige form. Nogle få termini har åbenbart bredt sig fra Vestfalen til de tilstødende egne mod nord og øst, men for langt den største del af de behandlede udtryk gælder andre forhold, sammenhænge og bevægelser, som til dels forsigtigt antydes. Og med den brede basis både syd, vest og nord for det nedertyske, synes den stærkt reducerede vestfalske strømning med fuld ret at kunne indpasses i den større og velkendte bevægelse fra syd mod nord.

I nøje forbindelse med disputatsen står et (i manuskript indleveret) foredrag, holdt på »Verein für niederdeutsche Sprachforschung«s årsmøde 1965, med titlen »Zur Erforschung der west- und nordmittel-niederdeutschen Rechtssprache«. Docent Hyldgaard-Jensen beskæftiger sig her med de særlige problemer, der er knyttet til studiet af retstermini, med hensyn til oprindelse, betydning og betydningsændringer samt udbredelse og låneforhold og giver som demonstration en udførlig gennemgang af et enkelt udtryk: vörsâte, hvorved han synes at kunne konstatere en gammel sammenhæng mellem nedertysk og nordisk. I det hele taget påvises retskildernes fortrin fremfor litterære tekster, når det gælder fastsættelsen af den lokale sprogform.

Inden for det nedertyske felt bevæger docent Hyldgaard-Jensen sig ligeledes i et par recensioner, anmeldelsen (i Museum 1956) af Lydia Hedbergs lundensiske disputats om et middelnedertysk emne, hvor der bl. a. tages kritisk stilling til nogle af afhandlingens sproglige resultater, og (forelagt i manuskript) den gennemgående kun refererende anmeldelse af Hermann Teucherts »Die Mundarten der brandenburgischen Mittelmark und ihres südlichen Vorlandes« (1964).

Af anden art er et mindre arbejde »Ett bidrag till studiet av Virginia Woolfs romanteknik« (i Göteborgstudier i litteraturhistoria, tillägnade Sverker Ek (1954), 13 sider), som giver en kortfattet redegørelse for

Virginia Woolfs romanteori og romanteknik, specielt den »stedfortrædende fremstilling«.

I denne sammenhæng kan også nævnes en (i manuskript foreliggende) anmeldelse af Monika Jaegers »Theorien der Mundartdichtung« (1964), der ved siden af det anerkendende referat sikkert med rette tager afstand fra forfatterens synspunkter, når denne f. eks. i Klaus Groths plattyske lyrik vil se en digtning, hvor dialekten kun er anvendt, fordi Groths højtyske digte ikke havde succes.

Ved siden af den behandlede videnskabelige produktion står docent Hyldgaard-Jensens bøger med sigte på den højere skoles sprogundervisning, navnlig en tysk (1955) og en engelsk handelskorrespondance (1959), der synes at vise sans for omhyggelig pædagogisk tilrettelæggelse af et lærestof.

Sammenfattende kan det slås fast, at docent Hyldgaard-Jensen med den dobbelte – danske og svenske – universitetsuddannelse må anses for fagligt vel funderet ikke blot i tysk, men også i nordisk, at han på grund af den mangeårige virksomhed som lærer ved skoler og ved universitetet samt affattelsen af lærebøger kan betragtes som værende i besiddelse af teoretisk pædagogisk interesse og praktisk pædagogisk erfaring, og at hans videnskabelige produktion i kraft af dens grundighed, soliditet og sunde jugement, til trods for dens ringe omfang og dens snæverhed i emnevalg, tillader at karakterisere ham som en habil sprogforsker. Docent Hyldgaard-Jensen må således skønnes kvalificeret til et professorat i tysk sprog.

Vi indstiller derfor docent Karl Hyldgaard-Jensen til det ledige professorat i tysk sprog ved Københavns universitet.«

Indstillingen blev i overensstemmelse med anordningens § 3, stk. 7, tilstillet ansøgeren, der ikke har indsendt bemærkninger dertil.

Efter at fakultetet i sit møde den 9. maj 1966 og Konsistorium i møde den 25. maj 1966 havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 3. juni 1966 til ministeriet med den bemærkning, at ansættelse indtil videre må ske ved konstitution, da docent Hyldgaard-Jensen ikke er dansk statsborger.

Herefter blev docent, fil. dr. Karl Hyldgaard-Jensen under 25. oktober 1966 af undervisningsministeriet konstitueret som professor i tysk sprog ved Københavns universitet fra den 1. november 1966 at regne.

1. *Omdannelse af professor, dr. phil. J. C. Jacobsens midlertidige professorat i teoretisk fysik til et ordinært professorat i samme fag*

(j. nr. 61/64).

På normeringsloven for 1956–57 blev antallet af professorer ved Københavns universitet midlertidigt forhøjet med en, såfremt pro-

fessor, dr. phil. J. C. Jacobsen, der stod uden for nummer, så længe han var antaget til tjeneste ved den i henhold til lov nr. 312 af 21/12 1955 nedsatte atomenergikommission, senere måtte ønske at genoptage professorgerningen ved Københavns universitet, og hans hidtidige stilling i mellemtiden måtte være besat.

Professor J. C. Jacobsen genindtrådte som professor ved universitetet den 1. april 1958 i det midlertidigt oprettede professorat, idet hans hidtidige stilling på dette tidspunkt var besat.

Under 23. april 1964 afgav universitetets institut for teoretisk fysik følgende indstilling:

»I skrivelse af 6. januar 1964 har professorerne i fysik ved Universitetets institut for teoretisk fysik, dr. phil. Aage Bohr, dr. phil. J. K. Bøggild og dr. phil. T. Huus, vedrørende finansåret 1965/66 ansøgt om oprettelse af et professorat i teoretisk fysik, en afdelingslederstilling, fire amanuensisstillinger, to lektorater og to instruktørstillinger.

Som yderligere motivering for ansøgning om oprettelse af professoratet i teoretisk fysik ved Københavns universitet skal undertegnede tillade sig at fremkomme med nedenstående supplerende oplysninger.

Oprettelsen af et nyt professorat i teoretisk fysik er af overordentlig stor betydning for gennemførelsen af den nye studieordning, som forudsætter en væsentlig udvidelse af antallet af forelæsningskurser. Med henblik på afkortelsen af studietiden er man i færd med at rationalisere 2. dels undervisningen i fysik, hvorved alle de vigtigste forelæsningskurser, herunder de grundlæggende kurser i kvantemekanik, statistisk mekanik og relativitetsteori, bliver holdt hvert år, medens de tidligere blev givet på basis af en to-årig cyklus. Herudover omfatter studieordningen afholdelse af nye forelæsningsrækker, omfattende nogle af de områder af fysikken, som er i særlig hastig udvikling (højenergifysik, feltteori, mangepartikelteori og atomkernereaktioner).

Som fremført i den tidligere fremsendte »Redegørelse angående virksomheden på universitetets institut for teoretisk fysik med særligt henblik på undervisningen i fysik ved 2. dels studiet efter den nye studieordning« motiverer udvidelsen af undervisningen oprettelsen af to professorater i fysik, når hensyn tages til, at eet af de til instituttet knyttede professorater er en personlig stilling, som bortfalder i finansåret 1964/65, da den beklædes af professor J. C. Jacobsen, som fylder 70 år i januar 1965.

Med henvisning til det presserende behov for at kunne etablere de nævnte forelæsninger blev der vedrørende normeringsloven 1964/65 ansøgt om oprettelse af et nyt professorat i teoretisk fysik. Da man tillægger denne stilling en afgørende betydning for gennemførelsen af det planlagte undervisningsprogram, genansøger man om oprettelse af professoratet i teoretisk fysik på normeringsloven for 1965/66, hvor-

imod det skønnes forsvarligt at udsætte ansøgningen om oprettelse af det andet professorat i fysik til 1966/67.«

Herefter blev på normeringsloven for 1965–66, jfr. folketingstidende for 1964–65, tillæg A, spalte 1661–62, det på normeringsloven for 1956–57 oprettede midlertidige professorat i teoretisk fysik for professor, dr. phil. J. C. Jacobsen omdannet til et ordinært professorat i samme fag.

m. Omdannelse af professor Alfred Rosenkrantz' ekstraordinære professorat i geologi til et ordinært professorat i samme fag

(j. nr. 61/64).

Under 1. maj 1964 afgav professorerne, dr. phil. Arne Noe-Nygaard, dr. phil. Chr. Poulsen og dr. phil. Henning Sørensen følgende indstilling:

»Den stærke forøgelse af studentertallet i faggruppen og den overordentlig stærke vækst i tilgangen til det geologiske studium – der er tale om en tidobling i løbet af ganske få år – understreger det uholdbare i, at kun to af vore professorater er ordinære.

Geologiprofessorerne har delt undervisningen efter studieordningen af 1960 imellem sig på følgende måde: Undervisningen til Geologi 1 deles ligeligt af professor Henning Sørensen og professor A. Noe-Nygaard, Geologi 2 bestrides af professor Chr. Poulsen, Geologi 3 bestrides af professor H. Sørensen og Geologi 4 (Danmarks geologi) varetages af professor Alfred Rosenkrantz.

Ikke alene for kommende geologer er Geologi 4 et meget vigtigt fag, men det har også den allerstørste betydning for de geografistuderende, samt for de magisterkonferensstuderende i zoologi og botanik, som vælger geologi i deres bifagskombination.

Det påhviler endvidere professoren i Danmarks geologi at yde særlig vejledning for studerende, der tager specialer i emner her fra landet, hvilket ifølge sagens natur er mange.

På grund af den studiemæssige betydning af det professorat, som professor Rosenkrantz beklæder, bør det være et ordinært professorat. Dette fremgår måske tydeligst af det forhold, at den nye studieplans undervisning ikke ville kunne gemmenføres, dersom der ikke er nogen professor til at varetage Geologi 4's undervisning. Vi må følgelig lægge megen vægt på, at et ordinært professorat til varetagelse af Geologi 4 er etableret i god tid, før professor A. Rosenkrantz trækker sig tilbage på grund af alder.

Med foranstående motivering skal vi hermed ansøge om, at det professor A. Rosenkrantz tillagte ekstraordinære professorat i geologi må blive omdannet til et ordinært professorat fra 1. april 1965.«

Herefter blev på normeringsloven for 1965-66, jfr. folketingstidende for 1964-65, tillæg A, spalte 1661-62 det på tillægsbevillingsloven for 1952-53 oprettede ekstraordinære professorat i geologi for Alfred Rosenkrantz omdannet til et ordinært professorat i samme fag.

n. *Omdannelse af professor, dr. phil. Axel Schous ekstraordinære professorat i geografi til et ordinært professorat i samme fag*

(j. nr. 61/64).

Under 27. april 1964 afgav professor, dr. phil. Axel Schou følgende indstilling:

»Professor ved Københavns universitet Axel Schou ansøger om, at det ekstraordinære professorat i geografi, som han har varetaget siden 1953, ændres til et ordinært professorat i geografi ud fra følgende begrundelser:

Nævnte professorat er et typisk undervisningsprofessorat, og dette forhold er i den forløbne tid yderligere accentueret derved, at studenter-tilgangen til studiet af geografi er meget stærkt øget de sidste år og kan forudses yderligere at ville vokse i de kommende år. Det kan således oplyses, at forelæsningerne: Geografi 1, der er beregnet for alle stud. scienter (1960-ordningen) i 4 semestre, for tiden følges af 130 studenter. Det samlede antal studenter, der for tiden studerer geografi efter studieordningerne af 1943 og 1960 og som magisterstuderende med bifag geografi, er 327.

Fra 1. februar 1964 har jeg overtaget stillingen som forstander for Geografisk Institut og dermed ansvaret for undervisningens organisation, tilrettelægning af øvelsesprogrammet og feltkurser samt ekskursioner. Omfanget af dette administrationsarbejde kan antydes ved oplysningen om, at skemaet for de fem første ugedage i indeværende semester omfatter gennemsnitlig 12 undervisningstimer daglig, et tal, der vil gælde også fremefter som minimum, idet alt tyder på, at det nuværende antal øvelseshold må forøges i efterårssemestret 1964. Dertil kommer, at der efter studieordningen af 1960 lægges mere vægt på øvelser og ekskursioner, end det hidtil har været tilfældet, hvorved undervisningsarbejdet yderligere er øget. Til de normale undervisnings-ekskursioner og feltkurser kommer ledelse af ekskursioner for grupper af udenlandske studenter og universitetskolleger. Hertil kommer, at samfundsudviklingen medfører et stadigt stigende behov for folk med geografi som speciale, idet regionsplanlægning, byplanlægning og Ulandsarbejde stiller krav om kendskab til geografiske metoder. Hovedfagsstuderende i geografi og magisterstuderende med geografi som hovedfag tiltager i antal og kan forudses at blive langt flere, hvorved der yderligere kan forventes stillet store krav til universitetets lærere

i geografi med henblik på personlig vejledning og tilrettelægning af arbejdsopgaver.

Under disse forhold må det forekomme undertegnede rimeligt, at ovennævnte ekstraordinære professorat omnormeres til et ordinært, hvorfor jeg skal tillade mig ærbødigt at andrage undervisningsministeriet om dette.«

Herefter blev på normeringsloven for 1965–66, jfr. folketingstidende for 1964–65, tillæg A, spalte 1661–62 det på finansloven for 1953–54 oprettede ekstraordinære professorat i geografi for dr. phil. Axel Schou omdannet til et ordinært professorat i samme fag.

o. Omdannelse af professor, dr. phil. Tyge W. Böchers ekstraordinære professorat i botanik til et ordinært professorat i samme fag

(j. nr. 61/64).

Under 10. februar 1964 afgav professor, dr. phil. Tyge W. Böcher følgende indstilling:

»Der søges herved om oprettelse af et ordinært professorat i botanik med bortfald af et ekstraordinært professorat i samme fag for undertegnede dr. phil. Tyge W. Böcher oprettet på finansloven for 1954/55.

Omdannelsen er søgt til normeringsloven for finansårene 1960/61, 1962/63, 1963/64 og 1964/65.

Som det vil fremgå af nedenstående er professoratets karakter således, at det helt opfylder betingelserne for ordinære professorater. Ligesom man inden for zoologien har ordinære professorater i almindelig zoologi, sammenlignende anatomi og systematisk zoologi, d. v. s. zoologiens hovedområder, bør tilsvarende områder i botanikken beklædes med ordinære professorater. Det fagområde, der omfattes af det ekstraordinære professorat, er almindelig botanik (morfologi, anatomi, cytologi og embryologi) og det svarer således til de to førstnævnte ordinære zoologiske professorater. Almindelig botanik omfatter alt stof vedrørende planternes bygning (celle- og vævslære, organlære, læren om planternes skudbygning og livsformer, bestøvning, befrugtning, frøspreddning). Det drejer sig således om en grunddisciplin, ikke blot indenfor botanikken, men inden for biologien taget som et hele.

Det gamle planteanatomisk Laboratorium blev efter ombygningen af Botanisk Laboratorium i 1959 delt i tre instituter. Det ene af disse, Institut for Planteanatomi og Cytologi, overtog de fleste funktioner af det tidligere planteanatomiske laboratorium.

Som bestyrer ansattes undertegnede. Der er nu foruden mig selv ansat seks personer på instituttet. Undervisningsbyrden er meget stor, omfattende forprøveundervisningen i almindelig botanik, der følges af ca. 100 studenter, 1. dels undervisning i embryologi og undervisning

af videregående i de almindelige botaniske discipliner samt cytotaksonomi m. m.

Da der til professoratet er knyttet institutbestyrer-hverv og undervisning i botanikkens grundlæggende discipliner, skønnes der at være meget stærke argumenter for dets omdannelse til ordinært professorat.«

Herefter blev på normeringsloven for 1965-66, jfr. folketings-tidende for 1964-65, tillæg A, spalte 1661-62 det på finansloven for 1954-55 oprettede ekstraordinære professorat i botanik for dr. phil. Tyge W. Böcher omdannet til et ordinært professorat i samme fag.

p. Omdannelse af professor, dr. phil. Børge Baks ekstraordinære professorat i molekylspektroskopi til et ordinært professorat i kemi

(j. nr. 61/64).

Under 1. maj 1964 afgav professor, dr. phil. Børge Bak følgende indstilling:

»Den 1. april 1957 oprettedes ved Københavns universitet et ekstraordinært professorat i molekylspektroskopi til mig. Molekylspektroskopi, som er en vigtig del af fagområdet Kemisk fysik, var dengang ikke obligatorisk studiefag, hvorfor antallet af studenter, der kom til at følge min undervisning, var ca. 10, nemlig 7-8 fra Danmarks tekniske Højskole og 2-3 fra Københavns universitet. Noget selvstændigt laboratorium fandtes heller ikke, idet undervisning og forskning foregik inden for det daværende Københavns universitets kemiske laboratoriums mure og for en stor del betalt af dettes annuum. Begge forhold er nu ændrede.

Fagområdet Kemisk fysik er nu obligatorisk for studerende af Fysik-Kemi linien og Kemilinen. I øjeblikket følger 42 studenter denne undervisning, som endnu ikke er helt udbygget, fordi de fulde virkninger af studieordningen af 1960 ikke er slået igennem.

Fagområdet har nu selvstændigt laboratorium, nemlig Kemisk Laboratorium V, H. C. Ørsted Institutet, med et personale på 1 afdelingsleder, 6 amanuenser, 3 laboratorieassistenter, 2 radiomekanikere og 2 betjente.

Det er derfor forekommet mig rationelt, at professoratet omnormeres til ordinært, idet man ellers ved min eventuelle død eller afgang af anden årsag ville komme i en yderst vanskelig situation, hvorunder såvel undervisningen som forskningsarbejdet ville komme til at lide et betydeligt og kostbart afbræk.

Jeg skal derfor gentage mit nu gennem mange år fremsatte forslag om omnormering af det ekstraordinære professorat i Molekylspektro-

skopi til et ordinært professorat i Kemi, med fortsat pligt for mig til at varetage undervisningen i Kemi 3, »Kemisk Fysik«.

Herefter blev på normeringsloven for 1965–66, jfr. folketingstidende for 1964–65, tillæg A, spalte 1661–62, det på finansloven for 1957–58 oprettede ekstraordinære professorat i molekylspektroskopi for dr. phil. Børge Bak omdannet til et ordinært professorat i kemi.

q. *Professor, fil. dr. h. c. Alfred Rosenkrantz' afgang fra universitetet og udnævnelse af professor, dr. phil. Svend Asger Berthelsen til professor i geologi*

(j. nr. 413/65).

Ved kgl. resolution af 6. januar 1966 blev der meddelt professor i geologi, fil. dr. h. c. Alfred Johannes Rosenkrantz afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. august 1966 at regne.

Under 17. august 1965 afgav de fire professorer i de geologiske fag, fil. dr. h. c. A. Rosenkrantz, dr. phil. Christian Poulsen, dr. phil. Henning Sørensen og dr. phil. Arne Noe-Nygaard følgende indstilling:

»De fire professorer i de geologiske fag ved Københavns universitet er gennem drøftelser af fremgangsmåden ved besættelsen af det ved professor A. Rosenkrantz' afgang pr. 1/9-66 ledigtblivende professorat i geologi enedes om at indstille til fakultetet, at embedet besættes uden opslag med professor ved Århus universitet, dr. phil. Asger Berthelsen.

Vi vil gerne fremhæve, at årsagen til indstillingens fremkomst allerede nu er den, at vi anser det for at være meget vigtigt, at den nye professor snarest muligt aktivt kan deltage i planlægningen af den forestående opdeling af de geologiske fag ved Københavns universitet; men endvidere vil det være af vigtighed, at Århus universitet får god tid til at finde en afløser for professor Berthelsen.

Professor Asger Berthelsen er født 30/4-28. Han tog magisterkonferens i geologi ved Københavns universitet i 1953, fik i 1956 universitetets guldmedaille og erhvervede den filosofiske doktorgrad samsteds i 1960.

Professor Berthelsen har studeret strukturgeologi i Neuchâtel (1954) og fotogeologi i Delft (1956); han har deltaget som geolog i Den tredje danske centralasiatiske ekspedition til Indien og Himalaya 1950–51, i den geologiske kortlægning af Færøerne i 1952 samt i feltarbejdet i Vestgrønland for Grønlands geologiske Undersøgelse (G.G.U.) gennem 8 sæsoner. I de senere år har han især arbejdet i Nordnorge, hvor han leder en større geologisk kortlægningsopgave for A/S Sørvaranger.

Hans ansættelsesforhold har hidtil været følgende: Videnskabelig assistent ved mineralogisk-geologisk institut i København 1953, ama-

nuensis 1956, samme år afdelingsgeolog ved G.G.U., hvor han i 1959 blev statsgeolog. Fra 1960-62 fungerede han samtidig som lektor i tektonisk geologi ved Københavns universitet. I 1961 udnævntes han til professor i geologi ved Århus universitet.

Professor Berthelsens forskningsområde er den strukturelle geologi, tektoniken.

I den strukturelle analyse af Tovkussap Nuna fremlagde han resultatet af en række års feltarbejde og studier over indsamlet materiale fra et høj-metamorft kompleks i grundfjeldet i Grønland. Undersøgelsen bygger på en detaljeret, klart og konsekvent gennemført geometrisk analyse af strukturenhederne, og den vidner om både fantasi og selvstændighed.

På grundlag af ekspeditionen til Himalaya har han publiceret et profil gennem de store overskydninger ved Simla samt en detaljeret fremstilling af geologien i Ruphshu-området. I det sidste arbejde drager han særdeles interessante sammenligninger mellem »de centrale graniter« og Alpernes »hercyniske massiver«.

Efter sin ansættelse i Århus har prof. Berthelsen taget endnu to tektoniske områder op til behandling, nemlig studiet af »Salttektoniken« i en af de jyske saltdomer ved Mønsted, hvorfra en af hans medarbejdere i fjor fremlagde et arbejde (I. Madirazza: Structural Geology of a Limestone Mine at Mønsted, Northern Jutland), samt analysen af et af de komplicerede, glacialt deformerede landskaber i Moler-områderne ved Limfjorden.

Fra professor Berthelsens virksomhed ved universitetet i Århus vil vi fremhæve den store arbejdsindsats, han har præsteret ved at bygge et nyt fag op og ved at tilrettelægge et nyt institut, samt det initiativ han har vist ved i Nordnorges kaledonider at gå i gang med en geologisk-geofysisk opgave i samarbejde med sin geofysiske kollega.

I det internationale tektoniske arbejde har navnlig kommissionen for The tectonic Map of the World nydt godt af hans indsigt og evner. Han har i Svejts, Østrig, Tyskland og Canada holdt faglige foredrag og deltaget i symposier vedrørende dybdezonens tektonik, migmatit-strukturer m. v. Det kan endvidere anføres, at det store afsnit om Grønland i »Precambrian«, Vol. 2, som nu er i tredje korrektur, helt overvejende er forfattet af prof. Berthelsen.

Vi anser den strukturelle geologi for at være af overordentlig central betydning for hele vort fag, både hvad danske og grønlandske opgaver angår, og vi finder, at prof. Berthelsen gennem sin faglige dygtighed, sin iderigdom og spændvidde vil kunne få meget stor betydning for geologiens fremtidige udvikling ved Københavns universitet.

Vi skal derfor indstille til fakultetet, at det ved prof. A. Rosenkrantz' afgang 1/9 1966 ledigtblivende professorat i geologi ved Københavns universitet uden opslag besættes med prof. Asger Berthelsen.

Indstillingen blev i henhold til ovennævnte anordnings § 1, stk. 4. behandlet på fakultetets møde den 14. september 1965, hvor 40 af de tilstedeværende 42 af fakultetets 52 medlemmer stemte for indstillingen, ingen stemte imod.

Efter at indstillingen således var blevet tiltrådt af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet og af Konsistorium i møde den 29. september 1965, videresendtes den til ministeriet den 2. oktober 1965.

Herefter blev ved kgl. resolution af 27. januar 1966 professor, dr. phil. Svend Asger Berthelsen udnævnt til professor i geologi ved Københavns universitet fra den 1. september 1966 at regne.

r. *Professor, dr. phil. Carl Gunnar Feilbergs afgang fra universitetet og afdelingsleder, dr. phil. Viggo O. Hansens udnævnelse til professor i kulturgeografi*

(j. nr. 365/64).

Ved kgl. resolution af 23. juli 1964 blev der meddelt professor i kulturgeografi, dr. phil. Carl Gunnar Feilberg afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. januar 1965 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået, blev under 1. oktober 1964 de indkomne fire ansøgninger, nemlig fra mag. scient. et cand. polit. Kristian Antonsen, dr. phil. Aage Aagesen, dr. phil. Aage H. Kampp og dr. phil. Viggo O. Hansen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. C. G. Feilberg, dr. phil. N. Kingo Jacobsen og dr. phil. Axel Schou.

Udvalget afgav under 20. maj 1965 følgende indstilling:

»Der havde ved ansøgningsfristens udløb meldt sig fire ansøgere: dr. phil. Aa. Aagesen, dr. phil. K. Antonsen, dr. phil. Viggo Hansen og dr. phil. Aa. H. Kampp.

Bedømmelsen konkluderer i to indstillinger til fakultetet, én fra C. G. Feilberg og én fra N. Kingo Jacobsen og Axel Schou.

Som forudsætning for begge konklusioner fremsendes en af hele bedømmelsesudvalget udformet karakteristik af hver af de fire ansøgere. Disse karakteristikker omfatter såvel biografiske data og indsendte litteraturlister som en gennemgang af ansøgernes videnskabelige produktion.

Dr. phil. *Aage Aagesen*: Født den 23.1.1915. Skoleembedseksamen i geografi og naturhistorie 1940. Knyttet til Københavns Universitets

Geografiske Laboratorium 1940, fra 1943 som videnskabelig assistent. Underviste 1941-44 ved Niels Brock's Handelsskole og Købmandskolen. Lektor i erhvervsgeografi ved Handelshøjskolen 1944, fra 1948 docent sammesteds. Dr. phil. 1949.

Medarbejder ved det af professor, dr. phil. Niels Nielsen redigerede »Atlas over Danmark (A.o.D.)«. Siden 1949 medarbejder ved »Bibliographie Géographique Internationale« (Paris). Medarbejder ved Trap: Danmark, 5. udg. Medlem af en række geografiske og befolkningsvidenskabelige selskaber i ind- og udland. Konsulent for Vestjyllands Udviklingsråd og Esbjerg Erhvervsråd. Studierejser til de fleste europæiske lande, Nord-Afrika, Vest-Asien og Sydamerika (de fleste steder gentagne besøg).

Har taget omfattende del i universitetsundervisningen (forelæsninger, øvelser) og ledet talrige ekskursioner for inden- og udenlandske studerende. Gæsteforelæsninger ved universiteterne i Lund og Helsingfors, handelshøjskolerne i Göteborg, Helsingfors og Bergen samt Universidad de Chile i Santiago.

Videnskabelig produktion: Dr. Aagesens første kulturgeografiske arbejder drejer sig om afgrænsning af storbyer. Han anvendte hertil efter udenlandsk forbillede isochroner: linier der angiver det tidsrum indenfor hvilket man med de forhåndenværende trafikmidler fra et centralt sted i byen kan nå frem til punkter i dennes udkanter. Metoden anvendtes på København og Århus.

Det vigtigste videnskabelige værk fra dr. Aagesens hånd er disputatsen »Geografiske Studier over Jernbanerne i Danmark«, den første disputats om et moderne kulturgeografisk emne, der er forsvaret her i landet. Bogens hovedformål er at behandle jernbanernes geografiske virkninger i landskabet. Til dette formål er et meget stort stof samlet fra talrige utrykte og trykte kilder. De tabeller og kort, der er fremstillet, præsenterer et omfattende regnearbejde og viser betydelig sans for at finde statistikkens svage punkter. Jernbanernes kulturgeografiske virkninger spores gennem omfattende undersøgelse af deres indflydelse på bebyggelsen. Der redegøres for stationsbyernes opståen og deres bebyggelsesmønster. Et stort og tidskrævende arbejde er ofret på at udregne og tegne kort over varetransporterne ad de danske jernbaner. Dr. Aagesen har også påvist passagertransporternes betydning for afgrænsningen af en bys opland. I det store og hele må man sige, at han har behandlet sit stof med fornuftigt omdømme og er kommet til rimelige resultater. Disputatsen har da også dannet det første grundlag for meget af hans senere arbejde.

Det bør dog tilføjes, at de kort han har tegnet og det stof han har fremdraget, kunne have ført til en endnu dybere indtrængen i emnet. Som eksempel kan nævnes: S. 76 ff. findes 4 kort, der viser tilvæksten i befolkningen (sognevis fordelt) i Danmark i perioderne 1860-80,

1880–1901, 1901–21 og 1921–35. Disse kort viser fra 1880 og fremefter en stadig stigende befolkningsagglomeration i Sydvestjylland mellem Herning og Grindsted, som kun i en udkant gennemskæres af en jernbane. Først fra 1917 belægges dette område intenst med jernbaner. Man kunne heraf drage slutninger vedrørende vekselvirkningen mellem befolkning og jernbane. Ikke blot tiltrækker stationer langs jernbanen befolkningen, men stigende befolkningsagglomeration nødvendiggør anlægget af jernbaner.

Ved bedømmelsen af dr. Aagesen's senere arbejder må det vistnok tages i betragtning, at de har måttet udføres i meget begrænsede tidsrum, idet han samtidig måtte passe sine hverv som docent ved Handelshøjskolen og assistent ved Universitets Geografiske Institut.

Dr. Aagesens næste større arbejde er befolkningskortet over Danmark (Atlas over Danmark II). Dr. Aagesen har som grundlag benyttet de af Statistisk Departement udgivne folketællinger fra 1945 og 1950, for Københavns vedkommende tillige 1955) samt Geodætisk Instituts målebordsblade. Den enkelte husstands størrelse i landets forskellige dele beregnes. Der anbringes derefter prikker, hver angivende 25 personer, på kortene, således som de bedst repræsenterer stedets befolkning. Der må dernæst øves kontrol ved gennemgang af folketællingskemaer, korrespondance med folkeregistre, besøg på lokaliteter, målebordsblade må korrigeres efter luftfotografier o. s. v. Dr. Aagesen har haft hjælpere, men en væsentlig del af arbejdet – navnlig kontrolarbejdet – må være udført af ham selv.

Det er uundgåeligt, at et sådant kort kommer til at indeholde fejl. Men det giver en god oversigt over fordelingen af Danmarks befolkning, og det repræsenterer en stor arbejdspræstation fra dr. Aagesens side. Han har endvidere skrevet en indledning til værket om Danmarks befolkningsstruktur og en kort kommentar til de enkelte kort. Teksten indeholder bl. a. af dr. Aagesen udarbejdede kort over kommuners og byers erhvervsstruktur. Adskillige kort fra disputatsen (ført up to date) og oplysninger om stationsbyernes forhold har kunnet benyttes påny. Det påvises, at befolkningen på mange øer, halvøer og i kystsogne tager af i en sådan grad, at der kan tales om kystflugt, men problemet behandles ikke til bunds. At teksten er begrænset findes naturligt ved udgivelsen af et atlas, og kortbladene vil kunne danne baggrund for mange yderligere studier.

I tilknytning til dette større arbejde må nævnes flere mindre arbejder af dr. Aagesen om samme emne. Den klart skrevne lille oversigt: »The population of Denmark«. »The Copenhagen District and its population. I en afhandling har han ud fra gennemgang af utrykte kilder gjort rede for, i hvilke dele af Danmark Esbjergs befolkning har sin oprindelse.

Disse mindre afhandlinger er ledsagede af originale kort tegnet af dr. Aagesen. Der er også grund til at fremhæve hans kort over den danske handelsflådes transporter i afhandlingen om dette emne.

Dr. Aagesens sidste større arbejde er bogen »Sydamerika«, udgivet i »Skrifter fra Handelshøjskolen i København«. Denne bog må snarest betragtes som en håndbog beregnet for handelsmænd end som et egentligt videnskabeligt værk. Den naturgeografiske del af emnet er ret traditionelt behandlet efter samme mønster som kendes fra Vahl og Hatt's håndbog. Hovedvægten ligger på befolkningsforholdene og produktionsgeografien. Denne sidste er i udstrakt grad fremstillet som referat af statistikken med tilføjet kommentar. Dog er f. eks. indledningen om Argentinas industri et forsøg på mere samlet vurdering af forholdene. Dernæst findes en selvstændig fremstilling af bygeografien ved hvert land og et interessant afsnit om dets trafikgeografi. Bogens tekst ledsages af talrige kort. Stilen er jævn og klar, og en meget betydelig viden er samlet i bogen. En række forhold, som vedrører det almindelige kulturgeografiske milieu i Sydamerika får dog ingen behandling. Der kunne bl. a. tænkes på den underernæring, som er en stor del af befolkningens lod. Dr. Aagesen har muligvis ment, at emnet lå udenfor bogens ramme.

Dr. Aagesen har fra ungdommen af næret en stor interesse for Middelhavslandene, og der foreligger fra hans hånd mange mindre afhandlinger om emner fra dette område. De er først og fremmest af oplysende karakter, men da det sædvanligvis drejer sig om lokaliteter, han nylig har besøgt, kan han skildre mange forhold ud fra selvsyn og føre vor viden à jour.

Også forud for bogen om Sydamerika går en række enkeltafhandlinger om områder i denne verdensdel.

Endelig bør det nævnes, at dr. Aagesen har deltaget i redaktionen af Gyldendals Verdensatlas og har udgivet en række lærebøger for handelshøjskoler og gymnasier, samt forfattet afsnittene om byerne i 5. udgave af TRAP.

I »The Population of Denmark 1955-60«: »Collected Papers Denmark«, 1964, giver dr. Aagesen en god oversigt over Danmarks befolkningsudvikling i det omhandlede tidsrum.

Dr. phil. *Kristian Antonsen*: Født 19.3.1915. Cand. polit. 1939, mag. scient. i geografi 1947. Beklædte 1939-1950 flere stillinger i administrationen (varedirektoratet) og det private, økonomiske liv.

Fra 1944 assistent ved Københavns Universitets Geografiske Laboratorium, 1953 amanuensis sammesteds. Fra 1959 lektor i økonomisk geografi ved Københavns universitet. Dr. phil. 1965.

Orlov fra Universitetets Geografiske Institut 1950-52 for at arbejde som Senior Research Officer ved Economic Commission for Europe,

United Nations, Geneve, 1960–61 for at beklæde en stilling som Principal Administrator ved OECD i Paris. Endelig orlov fra amanuensisstillingen (ikke lektoratet) siden 1.1.1964 for at varetage sekretariatchef-stillingen for Landsplanudvalget i Danmark.

Har desuden haft talrige offentlige hverv: Økonomisk-geografisk konsulent for udenrigsministeriet 1953–55, konsulent i skoleplanlægnings-sager for undervisningsministeriet 1954–60. Sagkyndig medarbejder ved Hanstholm Havn kommissionen, Storebæltkommissionen, udvalget vedrørende erhvervsudviklingen i provinsen o. s. v. Medlem af Universitetsplanudvalget og Gymnasieplanudvalget fra 1964.

Dr. Antonsens arbejde for internationale institutioner har medført, at han er vel berejst i Europa. Bl. a. har han deltaget i skoleplanlægningsarbejde i Tyrkiet og Jugoslavien.

På Universitetets Geografiske Institut har han først og fremmest planlagt og ledet de kulturgeografiske øvelser siden 1944. Under professor C. G. Feilbergs fravær november 1955–juni 1956 overtog han forelæsninger og eksaminationer i kulturgeografi for II-dels studerende. Som lektor har han især forelæst over Danmarks økonomiske geografi. Han er forfatter af afsnittet om Danmarks kulturgeografi i universitetslærebogen »Geography of Norden«, Oslo 1960. Medarbejder ved »Atlas over Danmark«, Trap: Danmark, 5. udg. m. m.

Videnskabelig produktion: »Træk af Kobberets Erhvervsgeografi i 1930'erne«. En på den foreliggende statistik og litteratur bygget meget god og kyndig fremstilling af ændringen i de store kobberproducerende landes stilling i perioden 1929–38. »Tekstilarbejderne i Hammerum herred i 1940«. En på gennemgang af folketællingsskemaerne bygget undersøgelse af arbejderstaben ved tekstilindustrien i Hammerum herred, med særligt henblik på det talmæssige forhold mellem mænd og kvinder, de på stedet fødte og tilvandrere.

Dr. Antonsen har været medarbejder ved en række større samleværker, som i højere eller ringere grad har geografisk indslag. Det er ikke altid muligt at redegøre nøje for hans andel i værkerne, men vi fremhæver: »Growth and Stagnation in the European Economy«, by Ingvar Svennilson. Udg. af U.N.'s Economic Commission for Europe. Dr. Antonsen har sammen med hr. Alf Elshult særlig stor andel i kap. VI: »The use of Energy in European Economy« og kap. VIII: »Other Industries: The Cotton Industry, The Rail and Road Transport, The Motor Industry, Shipbuilding, The Cement Industry, The Chemical Industry«. »The Economic World Balance«, by Thorkil Kristensen and Associates. Udg. af »The Foreign Policy Society«. (Også udg. på dansk, svensk, fransk, tysk, spansk og japansk).

Der er navnlig grund til at lægge vægt på dr. Antonsens medarbejderskab ved det første værk, fordi det sammen med hans senere varetagelse af stillingen som Principal Administrator ved OECD i Paris

har bidraget til at give ham en bred orientering og erfaring i internationale forhold.

En betydelig del af dr. Antonsens produktion drejer sig om behandlingen af en række geografiske, befolkningsmæssige, erhvervsmæssige og trafikale forhold i danske amter og sognekommuner med henblik på at belyse og planlægge forskellige sider af den offentlige investering, f. eks. med henblik på skolebyggeriet, sygehuse, Storebæltsbro, Øresundsbro og Hanstholm havn. Disse arbejder er i de fleste tilfælde et resultat af et samarbejde mellem dr. Antonsen og andre. Disse arbejder har kvalificeret dr. Antonsen til hans nuværende stilling som sekretariatschef for Landsplanudvalget. Geografisk set har disse arbejder imidlertid ikke bragt væsentligt nyt for dagen.

»Forholdet mellem geografisk og økonomisk forskning«. En kort instruktiv redegørelse for, hvorledes geografisk og økonomisk forskning kan arbejde sammen og være uløseligt knyttet til hinanden. Der lægges vægt på, at den kartografiske fremstilling af statistiske data skal sætte disse i et nyt perspektiv og belyse relationer, som den statistiske tabel ikke kan give.

»Hovedtræk af befolkningsudviklingen og erhvervsfordelingen i forskellige egne af Danmark« indeholder en række undersøgelser vedrørende befolkningsforhold, befolkningens vandringer, industrialisering o. s. v., som yderligere udvikles i flere af de følgende afhandlinger. Her fremsættes første gang lokaliseringsindekset for industri. Som medarbejder ved Atlas over Danmark har dr. Antonsen i årene 1952-54 udført en tilbundsående analyse af Danmarks industri specielt på grundlag af 1948-tællingen. Resultaterne heraf indgår som en væsentlig del af disputatsen fra 1964. Et direkte oplæg til disputatsen får man i denne interessante oversigt over erhvervsudviklingen, der er et statistisk-økonomisk oplæg til en geografisk behandling af problemerne. Den regionale inddeling er grov, der er ingen uddifferentiering på type-lokaliteterne som ved senere nøjere bearbejdning kunne blive genstand for en analyse.

»Erhvervsstrukturen i de vestjyske fiskeribyer«. Betænkningen om Hanstholm Havn. En fortrinlig sammenlignende studie over fiskeriets betydning for befolkningen i byerne Esbjerg, Hvide Sande, Thyborøn, Hirtshals og Skagen. Kildematerialet er foruden den officielle statistik folketællingsskemaerne for 1955. Der er foretaget kontrol ved gennemgang af folkeregisteret i en af byerne. Særlig vigtig er en redegørelse for 10 erhvervsgrupper i byerne, der har nærmere og fjernere relation til selve fiskeriet: 1) Handel, pakning, havnearbejde etc. med fersk fisk. 2) Bearbejdning eller anden anvendelse af fersk fisk (også pelsdyravl). 3) Fremstilling og reparation af fiskemateriel o. s. v.

»Ledigheden blandt arbejdsmænd i nogle jyske amter«. Undersøgelsen gælder Randers, Ålborg og Hjørring amter. Den beskæftiger sig især

med stationsbyernes problemer i beskæftigelsesmæssig henseende. I rene landbrugskommuner kan landbruget om sommeren tage næsten alle arbejdsmænd i tjeneste, men ikke om vinteren. Her forekommer derfor store sæsonsvingninger i beskæftigelsen. I stationsbyerne forekommer relativt flere helårsarbejdsløse. Ved at samarbejde statistiske oplysninger om bymæssig bebyggelse, erhvervsforhold, befolkningens alderssammensætning m. m. med kartografisk fremstilling lykkedes det forf. at give et geografisk nuanceret billede af erhvervsforholdene i amterne samt en indkredsning af den type stationsbyer, der har særlig store beskæftigelsesmæssige vanskeligheder. Afhandlingen bidrager til lige til at forstå, hvorfor de store byer eller befolkningsagglomerationer har en tendens til at vokse yderligere.

»Den fremtidige befolknings- og erhvervsudvikling med henblik på virkningerne af en Storebæltsbro«. Heri belyses bl. a. hvilke erhverv, der især vil kunne drage nytte af en bro over Store Bælt.

I »Skematiske Befolkningskort«, redegøres for konstruktionen af den type kvadratkort (»gridnet«), der benyttes i det følgende arbejde (disputatsen).

»Placeringen af Danmarks Industri 1938 til 1960«. (Disputats).

Det er undersøgelsens formål med den størst mulige præcision:

1) at påvise, hvor dansk industri i øjeblikket er placeret inden for landets grænser.

2) at belyse den udvikling – bl. a. befolkningsmæssigt – som gennem de sidste ca. 20 år har ført til den nuværende placering.

3) at give objektive kriterier for bedømmelsen af danske industriområders karakter.

Det vigtigste materiale for afhandlingen er folketællingerne 1940, 1950 og 1960 og den industrielle produktionsstatistik. Der er medtaget upubliceret materiale i Det Statistiske Departement og Universitetets Geografiske Institut.

Som kvantitativt udtryk for industriens betydning er benyttet antallet af industriarbejderne på hver lokalitet. De til industrien knyttede funktionærer har ikke kunnet medtages, da talmaterialet her svigter for de første tidspunkter. Tallene for industriarbejderne er indarbejdet i Danmarkskortet efter to fremgangsmåder:

1) Efter det i afhandlingen »Skematiske befolkningskort« angivne princip er landet inddelt i kvadrater med en sidelængde på henholdsvis 22,5 og 15 km. Det er dernæst beregnet, hvor mange industriarbejdere der findes i hvert kvadrat, og dette angives (afrundet til hundreder) med signaturer. Særlige kort angiver ændringer i industriarbejdertal gennem tiårene, områder, der har særlig stor afstand til de industrialiserede kvadrater o. s. v.

Det påvises, bl. a. ved hjælp af Lorenz-kurver, at et stadig stigende tal af industriarbejdere koncentrerer sig i en aftagende procentdel af net-tets kvadrater. Foruden industriens placering er dens intensitet af betydning for det pågældende lokalsamfund. Som mål herfor er anvendt et lokaliseringsindeks (jfr. lit. 10).

Mens den officielle statistik sædvanligvis henfører sine tal til administrative områder af forskellig størrelse og ofte ret uregelmæssig begrænsning, har det her benyttede gridnet-system den fordel, at det giver sammenlignelige arealer og kan tilpasses maskinel databehandling.

2) Grundlaget for den anden fremgangsmåde er kort over landets afsluttede bysamfund indbefattende forstæder og visse bymæssige bebyggelser. På kortene angiver cirkler de absolutte tal af industriarbejdere i alle bebyggelser, hvor de forekommer, og ved bearbejdelse af stoffet fås en kontrol på resultaterne fra fremgangsmåde 1.

Efter at industrilokaliteterne er fastlagt, gøres forsøg på at vurdere industrialiseringsgraden i de forskellige områder ved hjælp af et point-system. Målet er på denne måde at få et eksakt grundlag for vurderingen af industriens regionale beskrivelse. Det viser sig, at kun ét industriområde i landet, det nordøstjællandske omkring København, kan måle sig med mellemstore industrikomplekser i det øvrige Vesteuropa. Der forekommer en vis stilstand i det centrale København og de større østjyske byer, men denne har muligvis fået et overdrevent udtryk derved, at funktionærernes antal ikke er taget med.

Undersøgelsen er gennemført med stor stringens. Der er udarbejdet en konsekvent metode til påvisning af et områdes industrialiseringsgrad. Forf. har i udpræget grad vist den begrænsningens kunst, der er nødvendig, når man vil vurdere, hvad der ved en bestemt fremgangsmåde kan fås ud af et talmateriale. Desuden er hans kendskab til Danmarks industri og befolkningforhold så betydelig, at han gang på gang kan kaste lys over specielle problemer.

Tilføjet notat vedr. disputatsen N. Kingo Jacobsen: Afhandlingens vigtigste resultat er uden tvivl af metodisk karakter. Helt afgørende for vurderingen af dr. Antonsens indsats er derfor hans opgørelse af de to anvendte metoders resultat. Målet angiver han selv til at være en geografisk fremstilling af de behandlede realiteter og en syntese, der lader de geografiske faktorer komme til deres ret. Afgørende er den proces, der skal omforme statistiske data til karakteristik af geografiske områder. Her må man dog ikke glemme, at der allerede er indført et subjektivt skøn ved udvalgt af de ting, man ønsker oplysninger om. I sin vurdering af de to metoder mener dr. Antonsen, at de giver samme resultat, og hertil kommer, at førstnævnte metode (gridnettet) giver yderligere fordele. En sammenligning af kortbilagene nr. 16 og 39 (relativ stigning i antal industriarbejdere 1938-1960) foretaget efter de

to metoder viser imidlertid et langt mere varieret billede for lokalitetskortets vedkommende, et resultat der svarer til dr. Antonsens karakteristik pg. 36, »mere eller mindre udprægede bæltter af lokaliteter med stærk tilvækst i industribefolkningen, langt det vigtigste af disse randområder er det, der går fra Randers over Viborg, Herning og Grindsted til Esbjerg. Her findes mange lokaliteter alle med stor relativ vækst og nogle af dem også med betydelig absolut tilvækst«. Dette bælte ses ikke på gridkortet nr. 16. Tilsvarende skriver dr. Antonsen ved vurderingen af de to metoder på pg. 42: »en sammenligning af de to diagrammer for så vidt angår forskellene mellem forløbet af kurverne i de 3 år (1938, 1948 og 1960) resulterer også i god overensstemmelse. Mindre afvigelser mellem kurveforløbene skyldes hovedsagelig forskellen i den på diagrammet tilgrundliggende inddeling«. Denne sammenligning er næppe nogen støtte. Derimod viser lokalitetsdiagrammet (diagr. 5) en større spredning end gridnetmetoden (diagr. 2), et resultat, man også umiddelbart ville vente.

»Øresundsforbindelsen«. Her behandles Københavns placering i det europæiske bynet, dens hidtidige og fremtidige befolknings- og erhvervsudvikling. Forf. kommer herigennem ind på den selvforstærkende virkning, som er i gang inden for et stort industri-, service- og handelscentrum. Afhandlingen udfylder derved det billede af vor tids industrialiseringsproces, som de tidligere afhandlinger har givet.

I afhandlingen »Underdeveloped Areas« lægger forf. i sin definition af underudviklede lande megen vægt på, at der ved et underudviklet område ikke blot forstås et milieu, hvor befolkningen har en lav levestandard, men tillige et sådant, hvor der mangler dynamik i det økonomiske liv, derunder også svigtende initiativ hos befolkningen.

Afhandlingen begrænser sig til at behandle *de* underudviklede områder i Europa, som har en betydelig geografisk udstrækning, d. v. s. dele af Syd-Europa: Portugal, Spanien, Syditalien og Grækenland. Grundlaget er, foruden den nyeste litteratur om emnet, publikationer fra ECE, OECD og FAO (Economic Survey of Europe m. m.).

Det er en på statistik og i store træk anlagt generel analyse af arbejds- og produktionsforhold i Sydeuropa med gennemgang af de enkelte staters planer for en reorganisering af forholdene.

Dr. phil. *Viggo Hansen*: Født 9.8.1913. Skoleembedseksamen i naturhistorie og geografi ved Københavns universitet 1938. 1941 ansat som medhjælp på Geografisk Laboratorium. Amanuensis 2 i 1952. Amanuensis 1 i 1958. Afdelingsleder 1958. Dr. phil. 1964.

I Geografisk Institut har dr. Viggo Hansen haft ansvaret for biblioteket og billedarkivet. Siden 1957 har han repræsenteret geografien ved det af Kunstakademiets Arkitektskole og Danmarks Tekniske Højskole oprettede Fælles Byplankursus. Studierejser til Zürich (1947),

Portugal (1949), Frankrig og Paris (1954, 3 måneders ophold ved Sorbonne) samt England (1957, 1964).

Han har taget omfattende del i universitetsundervisningen (forelæsninger, øvelser) også for udenlandske studenter (Graduate School), og ledet talrige ekskursioner for inden- og udenlandske studerende. Har gentagne gange givet undervisning i Danmarks geografi ved Lunds universitet m. m.

Videnskabelig produktion: »Østjylland – en geografisk Provins,« er et forsøg på at gennemføre en regional inddeling af det sydøstlige Jylland. Forf. bestemmer udbredelsen af en række naturgeografiske og kulturgeografiske elementer, og på dette grundlag udskilles en østjysk og en midtjysk region. »Tre østhimmerlandske Sogne« udgør et vigtigt bidrag til forståelsen af bebyggelsens udvikling i sognene Nr. og Sdr. Kongerslev samt Komdrup i det østlige Himmerland. Topografi og postglacial landskabsudvikling danner grundlag for den mere indgående analyse af bebyggelse- og befolkningsudviklingen. Specielt matriklerne 1688 og 1812 (forarbejder til 1844-matriklen) giver grundlag for historisk-geografiske betragtninger. Særligt interessant er beskrivelsen af den seneste udvikling af disse landsbyer og deres ændring i nyere tid. Tilsammen viser de 3 stadier i den rurale bys udvikling. Hertil kommer dr. Viggo Hansens udredning af befolkningsudviklingen 1801-1945 (diagrammet fig. 10), et eksempel på en almen situation, der er et karakteristisk træk i danske landsognes og landsbyers befolkningsudvikling. I »Landskabsgeografi« gives en udredning – i delvis causerende form – af, hvad forf. forstår ved geografi. Han lægger stærk vægt på den geografiske syntese, som han især ser virkeliggjort i udarbejdelsen af den geografiske region eller landskabsgeografien: »Landskabsgeografien er studiet af vekselvirkningen mellem det på ethvert sted og til enhver tid forekommende geografiske milieu og de biologiske processer, herunder den måde, hvorpå menneskelivet udfolder sig.«

»Morfologi og Bebyggelse i det østlige Himmerland« er en gennemgang af landsbybebyggelsens placering i det østlige Himmerland. Ud over de i afhandlingen »Tre østhimmerlandske sogne« påviste faktorer lægges bl. a. vægt på strandvolde fra litorinahavets periode som bebyggelseslokaliserende faktorer. »Sandflugten i Thy og dens indflydelse på kulturlandskabet,« beskriver klitterrainet, der danner en bræmme på indtil 13 km bredde langs kysten af det vestlige Thy: Havklitten, bag denne sandsletter og længst inde i land en serie parabelklitter. Der gøres teoretisk rede for de kræfter: vinden, grundvand, plantevækst o. s. v., som virker sammen i den morfologiske udvikling af terrainet. Idet det beskrevne landskab tages som sandflugtens resultat, gøres der forsøg på at datere tidspunktet for dennes begyndelse. Midlet hertil er et forsøg på ud fra sammenligninger med ældre kort og de spredte historiske oplysninger, der foreligger, at bestemme den strækning, vandre-

klitterne årligt kan tilbagelægge. En smukt gennemført undersøgelse, der dog indeholder adskillige usikkerhedsmomenter. »Some characteristics of a growing suburban region,« er en på målebordsblade, officielle betænkninger og statistik bygget fremstilling af bebyggelsens spredning til terrainet vest for København. Der redegøres for de momenter, der bestemmer industrilokaliseringen, og for befolkningsudviklingen. »Træk af Vendsyssels ældre bebyggelsesgeografi.« Formålet med afhandlingen er at undersøge, om de grupper af landsbyer med bestemte endelser (-um, -inge, -lev o. s. v.), som man har opstillet ud fra sprogligt-historiske synspunkter, har relation til bestemte landskabsformer i Vendsyssel. Forf. tager det af stednavneforskningen leverede materiale som givet. De morfologiske landskabsformer, det drejer sig om, er: Istidslandskabet, yoldiafladerne og litorinafladerne. Det er øjensynligt, at navnlig de ældste stednavne er knyttet til istidslandskabet, mens f. eks. -lev navne også er udbredt til visse yoldiaflader.

Forf. udviser stor forsigtighed i sin udredning af forholdene, idet han stadig fremhæver, at landsbyer kan have skiftet navn, og at tidligere bebyggelser kan være forsvundet uden at efterlade sig spor. Endelig kommer en betydelig kombinationsevne frem i den måde, hvorpå han ved sammenstilling af de mange enkeltræk formår at skitsere en bebyggelsehistorie. »Vore landsbyers alder og struktur.« Forf. søger i dette arbejde at trænge ind i flere sider af den gamle danske landsbys funktion. Hovedkilderne til undersøgelsen er de bind af Markbøgerne fra den store matrikel 1688, som vedrører landsbyerne Brødslev og Grindsted i Vendsyssel. Markbøgerne indeholder målene på alle landsbyernes skifter og agre. Trods de ændringer, der kan være sket i marknavne m. m., belyses de yderligere ved de ca. 100 år yngre matrikelkort fra udskiftningstiden. Ved benyttelse af begge kilder har forf. næsten kunnet følge den vej, opmålingsholdene har fulgt over landsbyens jorder på den store matrikels tid. Han har ikke blot kunnet identificere skifter og agre, men ved at undersøge gårdenes andel i ældre og yngre skifter kunnet finde frem til pågældende landsbys ældste gård-bestand, belyse om landsbyen er flyttet o. s. v. Han når derved så langt tilbage i tid, at den middelalderlige landsby begynder at tegne sig.

Arbejdet er præget af skarpsindighed og dygtigt gennemført metode.

»Landsby.« Denne artikel indeholder en oversigt over de forfattere – især danske – der har beskæftiget sig med spørgsmålene vedrørende vore landsbyers morfologiske udvikling. Deres synspunkter er kort skitseret

»Landskab og bebyggelse i Vendsyssel.« Arbejdet ligger i fortsættelse af de to tidligere omtalte arbejder, »Træk af Vendsyssels ældre bebyggelsesgeografi« og »Vore landsbyers alder og struktur,« der blev indleveret til bedømmelse samtidig med disputatsen. Men det indeholder et langt større stof behandlet ud fra videre synspunkter.

Det vigtigste kildemateriale er de i forbindelse med udskiftningen i slutningen af det 18. årh. og senere udarbejdede matrikelkort, forarbejderne til Videnskabernes Selskabs' kort i målestok 1:20.000 (fra samme periode), Geodætisk Instituts målebordsblade, endvidere »Markbøgerne« fra den store matrikel 1688, de udgivne Præsteindberetninger for Vendelbø og Aalborg stift fra 1553 og videre frem. Desuden har forf. gennemløjet den lokalhistoriske litteratur for området m. m., ligesom han er vel kendt ikke blot med dansk og svensk, men også tysk og engelsk litteratur om landsbyernes udvikling.

På grundlag af de foreliggende arkæologiske undersøgelser behandler han Vendsyssels forhistoriske bebyggelse, og ved hjælp af stednavneforskningens resultater (jfr. nr. 4) giver han en skitse af bebyggelsens formodede udbredelse forud for vikingetiden. Han behandler endvidere ødegårdsproblemet og herregårdenes plads i bebyggelsen.

Meget nyt drages frem i kapitlet om enkeltgårdsbebyggelsen. Han påviser, at dens udbredelse har fundet særligt gunstige betingelser indenfor visse landskabsformer. Dødisområder, randene af dybt nedskårne tørre erosionsdale i deluviale plateauer.

I afsnittet om landsbyerne når han ved analyse efter den i afh. om »Landsbyernes Struktur« udviklede metode til at udrede bebyggelsens udvikling på mange lokaliteter. Særlig interessant er gennemgangen af landsbyerne på Saltum-»øen«. Her forekommer landsbyer med navneendelserne -um, -lev og -torp, og hans påvisning af bebyggelsens opståen og udvikling bekræfter den tidsmæssige rækkefølge, som disse endelser menes at angive.

Et hovedresultat af afhandlingen er, at man må opgive den almindeligt udbredte opfattelse, at størstedelen af vore ældste landsbyer skulle have indtaget samme plads i terrainet måske et par tusind år tilbage i tiden. Han gør det klart, at landsbyerne i Vendsyssel først har fået deres endelige form i ret sen tid.

Bortset fra disse rent videnskabelige afhandlinger bør det fremhæves, at dr. Viggo Hansen har været en meget skattet medarbejder ved 5. udgave af TRAP, hvor han har forfattet sognebeskrivelserne (med undtagelse af Bornholm, Ribe amt og Sønderjylland).

Af hans betydelige populær-videnskabelige forfatterskab bør bl. a. nævnes bøgerne »Indien«, 1946 og »Gummi«, 1948.

Dr. phil. *Aa. H. Kampp*: Født 27.9.1906. Cand. mag. i geografi og naturhistorie 1933. Ansættelse ved Sct. Jørgens gymnasium 1936. Lektor 1949. Undervisning i geografi ved Triers kursus til faglærer-eksamen 1942-59, ved Danmarks Lærerhøjskole fra 1949. Dr. phil. 1959.

1939-42 assisterede han (med orlov fra skolen) ved udarbejdelsen af »Atlas over Danmark« på Geografisk Laboratorium. Vintersemesteret

1960–61 vikar i professoratet i Wirtschaftsgeographie ved universitetet i Bonn. Gæsteforelæser ved flere tyske universiteter.

Opfordredes 1964 til at indtræde som korresponderende medlem af »The Committee for Geographical Typology of Agriculture« og af »The Committee for the International Glossary of the Agricultural Landscape«.

Studierejser i flere europæiske lande og U.S.A. Deltagelse i flere internationale geografkongresser. Har vist særlig interesse for visse afsides beliggende områder som Hebriderne og Færøerne. (Medlem af styrelsen for Dansk-Færøsk Samfund fra 1955).

Videnskabelig produktion: Dr. Kampps række af videnskabelige og populærvideenskabelige publikationer er meget omfattende. Den til bedømmelse i her omhandlede sag indsendte liste, i hvilken de rent populærvideenskabelige er udeladt, omfatter 43 numre, af hvilke de fire er bearbejdede oversættelser til henholdsvis engelsk og fransk af danske artikler. To er gymnasielærebøger. Den væsentlige del af produktionen er arbejder vedrørende Danmarks landbrugs- og frugtavlsgеографи. I disse arbejder behandles dels frugtavlens og landbrugets produktion og udbredelsesforhold, dels sædskifteforhold, dels udstykningslovenes konsekvenser, og dels de aktuelle strukturændringer. Flere af dr. Kampps arbejder omhandler geografisk metodik og specielt landbrugsgeografiens. I disputatsen foretages en syntese af en række arbejder over dansk landbrugs regionale fordelingsmønstre med en opdeling af Danmark i landbrugsgeografiske regioner som konklusion. Dette arbejde behandler også udstykningens geografi i samlet form. Af de landbrugsgeografiske arbejder kan ét karakteriseres som en regional monografi, nemlig afhandlingen om Møns landbrug, et andet behandler sandjords- og lerjordslandbruget komparativt.

En række arbejder omhandler andre erhvervsgeografiske temaer. En særlig gruppe arbejder har Færøernes og Hebridernes forhold som emne, specielt landbrugs- og bebyggelsesforholdene. Til denne gruppe slutter sig emnemæssigt afhandlingen om Grønlands fåreavl.

Dr. Kampp har i væsentlig grad bygget sine arbejder op på behandling af dansk statistik, og der ligger bag den del af produktionen en meget betydelig arbejdspræstation. Også egne feltobservationer indgår såvel i afhandlingerne om dansk landbrug som i behandlingen af de nordatlantiske øers geografi. Dr. Kampp har på en række rejser indlevet sig bl. a. i Færøernes specielle natur- og kulturmilieu.

Professor C. G. Feilbergs konklusion og indstilling til fakultetet: Det fremgår af gennemgangen af de fire ansøgers videnskabelige produktion, at de alle vil være i stand til at præstere en universitetsundervisning. Iøvrigt slutter jeg mig i bedømmelsen af dr. Aagesen og dr. Kampp til de to andre udvalgsmedlemmer. De ma alle anses for at have tilstrækkelig praktisk pædagogisk erfaring.

Dernæst er det klart, at to af ansøgerne, dr. Kristian Antonsen og dr. Viggo Hansen, indtager en særstilling derved, at de inden for visse dele af kulturgeografien ved benyttelse af egnede metoder har leveret særlig dybtgående og indtrængende arbejder.

Kulturgeografiens formål er at beskrive det milieu, hvori mennesket lever og virker, samt at søge at opnå en forståelse af årsagssammenhængen i dette milieu. Gennem den industrialiseringsproces, der er nået videst frem i Europa og U.S.A., præges dette milieu i stigende grad af teknikken: den materielle kultur, mennesket selv har skabt. De naturgeografiske faktorerers umiddelbare indflydelse på det menneskelige milieu bliver mere og mere indirekte. Via verdensmarkedet og trafikmidlerne øver de naturlige ressourcer over lange afstande indflydelse på et lands kulturmønster og befolkningens kår.

Samtidig er den videnskab, hvortil kulturgeografien ofte må støtte sig, nationaløkonomien, undergået en rivende udvikling. Fra at være en udpræget ræsonnerende videnskab er den gået over til i stigende grad at skabe præcise mål for landenes levestandard, det indbyrdes forhold mellem produktionsfaktorerne m. m. gennem nye begreber, indekser, input-output-modeller o. s. v. Disse udtryk er af stor værdi ved beskrivelsen af landenes kulturmønster og vurderingen af deres indbyrdes stilling.

Gennem sine arbejder og sin dobbelte uddannelse som geograf og nationaløkonom har dr. Kr. Antonsen placeret sig centralt i moderne kulturgeografisk forskning. I sin afhandling om visse sydeuropæiske områder har han tillige på moderne måde taget de underudviklede landes problemer op. Det bør også fremhæves, at han gennem sit årelange arbejde i internationale organisationer uden for Danmark har opnået et langt mere intimt kendskab til fremmede forhold end nogen af de andre ansøgere. Jeg mener derfor, at han bør indstilles til det ledige professorat i kulturgeografi.

Med hensyn til dr. Viggo Hansen er der grund til at udtale følgende:

Han har specialiseret sig i bebyggelsesgeografien, der både kan karakteriseres som en side af kulturgeografien og som historisk geografi. Han har i sine afhandlinger oftest begrænset sig til en bestemt region. De viser en stadig dybere indtrængen i emnet. Afhandlingen om den danske landsbys struktur og doktordisputatsen betegner foreløbige højdepunkter i denne udvikling, som man må se som et udslag af ret betydelige forskerevner.

Hans arbejde med Geografisk Instituts bibliotek har givet ham et udstrakt kendskab til den moderne geografiske litteratur. Han har vist betydelig evne til stadig at sætte sig ind i nye emner, og hans kendskab til Danmarks geografi er meget omfattende.

Det vil være særdeles ønskeligt, om han i fremtiden fik en stilling,

der tillod ham at samle sig mere om sin forskning, f. eks. et research-professorat eller et professorat i Danmarks geografi.

Professor N. Kingo Jacobsens og professor Axel Schous konklusion og indstilling til fakultetet: Som resultat af foranstående gennemgang af de 4 ansøgers hidtidige virksomhed og videnskabelige publikationer kan det fastslås, at dr. Kampp i nogen grad synes kvalificeret til en lærestol, hvor pædagogisk-didaktiske opgaver af geografisk natur fortrinsvis er at varetage. Derimod anses han ikke for kvalificeret til at varetage ledelsen af egentlig geografisk forskning. Alle de 3 øvrige ansøgere må anses for fuldt kvalificerede til at varetage en gerning som universitetslærer i geografi. Ingen af dem kan dog efter det foreløbige skøn siges at have noget større fortrin for de andre, omend de alle 3 har hver deres specielle kundskaber og færdigheder. En nærmere redegørelse herfor samt dernæst af, hvilken speciel udvikling man tænker sig at faget kulturgeografi står midt i eller umiddelbart overfor, må siges at få helt afgørende betydning for den endelige konklusion.

Dr. Aage Aagesens omfattende række af publikationer er emnemæssigt meget varieret. Såvel erhvervs- og bygeografiske som trafik-, handels- og regionalgeografiske temaer indgår heri. Dr. Aagesen er samtidig den af de 3 ansøgere, der har den største erfaring vedrørende undervisningspraksis. Dr. Aagesens videnskabelige nyvindinger ligger først og fremmest i disputatsarbejdet, der peger langt frem, men egentlige nyskabelser er ikke fulgt efter i nævneværdig grad. Bd. 2 af Atlas over Danmark gav muligheder for yderligere indtrængen i problemer vedrørende Danmarks befolkningsgeografi, men – som for en række bygeografiske afhandlingers vedkommende – har man indtrykket af en reproduktiv fremstilling efter et én gang opstillet skema. Der er dog ikke tvivl om, at dr. Aagesen vil være i stand til at yde en udmærket indsats som forelæser, og at han endvidere vil være i stand til at fortsætte en videnskabelig aktivitet, måske specielt på et regionalgeografisk felt. Dr. Aagesens indgående kendskab til bygeografiske og trafik- og befolkningsgeografiske problemstillinger bør dog atter fremhæves.

Dr. Antonsen har gennem sine arbejder og sin dobbelte uddannelse som nationaløkonom og geograf placeret sig centralt i moderne erhvervsgeografi samt i anvendt geografisk forskning inden for Danmark. Herudover har han gennem sine årelange ophold i Genève og Paris ved at arbejde for internationale organisationer opnået et intimt kendskab til fremmede forhold. Der foreligger dog ikke større afhandlinger som resultat heraf bortset fra behandlingen af de sydeuropæiske u-landsproblemer. Forskningsmæssigt indtager dr. Antonsen blandt de 3 ansøgere en fremskudt plads, men hans aktivitet befinder sig på grænseområdet mellem statistik, økonomi og geografi. Et egentligt

større centralt geografisk arbejde kan dr. Antonsen ikke siges at have leveret i samme grad som de 2 andre ansøgere. Til gengæld har hans aktivitet været stadig stigende. Undervisningsmæssigt indtager dr. Antonsen ikke i denne forbindelse nogen særstilling, men det bør nævnes, at han gennem ca. 15 år har gennemført de kulturgeografiske øvelser, dog uden større nyskabelse. Herudover har han afholdt statistik-kursus for geo-liniens studerende samt et antal forelæsninger og vikarieret ved en enkelt eksamen. Dr. Antonsens egentlige styrke ligger således på de af den anvendte geografis forskningsfelter, hvor statistisk-økonomiske metoder og synspunkter finder anvendelse.

Dr. Viggo Hansen har specialiseret sig i bebyggelsesgeografi, der både kan karakteriseres som historisk geografi, rural bygeografi samt egentlig urbanisering. Han har i sine afhandlinger oftest begrænset sig til en bestemt region, og der er herved opnået en dyb indtrængen i problemerne. Afhandlingen om den danske landsbys struktur og doktordisputatsen betegner foreløbige højdepunkter i denne udvikling, som man må se som et udslag af ret betydelige forskerevner. Som leder af utallige ekskursioner Danmark rundt har dr. V. Hansen erhvervet indgående kendskab til Danmarks geografi. Han har som bibliotekar ved Geografisk Institut erhvervet sig et udbredt kendskab til den moderne geografiske litteratur. Han har endvidere været en af hovedkræfterne ved udformningen af Danmark-øvelser og Asien-øvelser samt varetaget forelæsninger over regionalgeografiske temaer (Geografi 3).

Kulturgeografiens formål er at beskrive det milieu, hvori mennesket lever og virker samt at søge at opnå en forståelse af årsagssammenhængen i dette milieu, som i stadig stigende grad præges af teknikken: den materielle kultur som mennesket selv har skabt. De naturgeografiske faktorer's indflydelse på det menneskelige milieu er gennem den teknisk-videnskabelige kontrol blevet mere og mere indirekte, samtidig med at verden er blevet mindre gennem international trafiks eksplosive udvikling.

En udredning af f. eks. Danmarks erhvervskulturelle mønster er dog uløseligt knyttet såvel til den på ethvert tidspunkt tilstedeværende struktur, ejendomsstørrelser, ejerforhold, dyrkningsvaner, byagglomerationer, trafiknet, handelsmæssige og strukturelle forhold m. m. som til den udviklingsproces af forskellige art, som har bestemt dette mønster. Hertil kommer de teknisk-økonomiske nyskabelser, der må opfattes som værende tidens drivende kræfter. Der er allerede gjort opmærksom på de naturgeografiske faktorer's mere sekundære betydning samt på nationaløkonomiens udvikling mod at skabe præcise mål for landenes levestandard, det indbyrdes forhold mellem produktionsfaktorer m. m. Det helt dominerende træk i Danmarks kommende udvikling må dog siges at blive urbaniseringen. Her må der snarest muligt

sættes ind med en forskning, således at man metodemæssigt med hensyn til grundviden står rustet over for det kommende behov for special-undervisning og fortsat forskning på disse felter. En strukturændringsproces er allerede indledt, og på dette felt må man derfor undersøge, om der er mulighed for hos de pågældende kandidater at få et sådant kendskab til metoder og dyberegående analyser honoreret.

Alle tre kandidater har vist egnethed i denne retning, men det må dog synes, som om 2 af disse skiller sig ud ved et særligt indgående kendskab til specielle emnekredse, nemlig dr. Antonsen vedrørende erhvervsfordelingen og dr. Viggo Hansen vedrørende urbanisering og rural bebyggelse. Det må om dr. Viggo Hansen siges, at han – alt taget i betragtning – har placeret sig så centralt i faget kulturgeografi, at vi må finde det naturligt til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet at indstille, at det ledige embede som professor i kulturgeografi ved Københavns universitet besættes med afdelingsleder, dr. Viggo Hansen.«

Udvalgets indstilling blev i overensstemmelse med § 3, stk. 7, tilstillet ansøgerne, af hvilke Kristian Antonsen og Aage H. Kampp har indsendt bemærkninger.

Imidlertid fremkom der på mødet i det matematisk-naturvidenskabelige fakultet den 8. juni 1965 ikke det fornødne stemmetal til affattelse af fakultetets indstilling på grundlag af udvalgets indstilling. Det vedtoges herefter i henhold til ovennævnte anordnings § 4, stk. 4, jfr. § 5, stk. 3, at foreslå nedsat en bedømmelseskomité bestående af professorerne, dr. phil. C. G. Feilberg, dr. phil. N. Kingo Jacobsen, dr. phil. Axel Schou samt professorerne, fil. dr. Torsten Hägerstrand, Lund, fil. dr. Karl Erik Bergsten, Lund, fil. dr. Gerd Enequist, Uppsala og fil. dr. Olavi Granö, Turku, og samtidig vedtog man at lade bedømmelsen omfatte Kristian Antonsen, Viggo Hansen og Aage Agesen.

I overensstemmelse med fakultetets indstilling beskikkede ministeriet under 2. august 1965 de ovennævnte professorer til medlemmer af komiteen.

Bedømmelseskomiteen afgav under 15. december 1965 følgende indstilling:

»Den af undervisningsministeriet under 2. august 1965 nedsatte bedømmelseskomité skal herved gøre indstilling om besættelsen af det ved professor C. G. Feilbergs afsked ledigblivende professorat i kulturgeografi ved Københavns universitet.

Efter at ansøgerne var gjort bekendt med, at der ville blive nedsat en bedømmelseskomité, og efter at der samtidig af hensyn til bestemmelsen i anordningens § 6, stk. 1, var givet ansøgerne adgang til at

indsende supplerende oplysninger om deres videnskabelige og anden virksomhed i det siden ansøgningernes indgivelse forløbne tidsrum, har dr. phil. Aa. H. Kamp ved skrivelse af 23. august 1965, der vedlægges, meddelt, at han trækker sin ansøgning tilbage.

Udvalgets arbejde er resulteret i en mindretalsindstilling fra professor C. G. Feilberg og en flertalsindstilling fra de øvrige 6 af udvalgets medlemmer.

Dr. Aage Aagesens indleverede produktion omfatter 66 numre. Heraf er tre større videnskabelige værker og seks lærebøger for handelsskoler, realskole m. m. Resten er dels videnskabelige tidsskriftartikler, dels særtryk fra samleværker, dels ganske korte artikler af populært indhold.

Dr. Aagesens første kulturgeografiske arbejder drejer sig om afgrænsning af storbyer. Han brugte hertil isochroner. Metoden anvendtes på København og Århus. En vigtig metodisk indsats gjorde han ved undersøgelsen over Esbjergs befolknings regionale oprindelse. Det vigtigste videnskabelige værk fra dr. Aagesens hånd er disputatsen »Geografiske Studier over Jernbanerne i Danmark«. Bogens hovedformål er at behandle jernbanernes geografiske virkninger i landskabet. Et meget stort stof er samlet fra talrige utrykte og trykte kilder, og forfatteren viser betydelig sans for at finde statistikkens svage punkter. Der redegøres for stationsbyernes opståen og deres bebyggelsesmønster, og der er tegnet kort over varetransporterne ad de danske jernbaner. Dr. Aagesen har også påvist passagertransporternes betydning for afgrænsningen af en bys opland. Disputatsen var et for sin tid banebrydende arbejde, der har haft betydning for den videnskabelige diskussion på disse områder.

Dr. Aagesens næste større arbejde er befolkningskortet over Danmark, Atlas over Danmark II). Som grundlag er benyttet de af Statistisk Departement udgivne folketællinger fra 1945 og 1950 (for Københavns vedkommende tillige 1955) samt Geodætisk Instituts målebordsblade. Der anbringes prikker, hver angivende 25 personer, på kortene, således som de bedst repræsenterer stedets befolkning. Dr. Aagesen har haft hjælpere, men en væsentlig del af arbejdet – navnlig kontrolarbejdet – er udført af ham selv. Dr. Aagesen har endvidere skrevet et tekstbind hertil, der indeholder beskrivelse af Danmarks befolkningsstruktur samt kort over kommuners og byers erhvervsstruktur.

I tilknytning til dette større arbejde må nævnes flere mindre. Den klart skrevne lille oversigt »The population of Denmark«, »The Copenhagen District and its Population«. Der er også grund til at fremhæve hans kort over den danske handelsflådes transport. Bogen »Sydamerika« er en geografisk håndbog. Hovedvægten ligger på befolkningsforholdene og produktionsgeografien. Denne sidste er i udstrakt grad fremstillet som referat af statistikken med tilføjet kommentar. Dernæst

findes en selvstændig fremstilling af bygeografien ved hvert land og et interessant afsnit om dets trafikgeografi.

Dr. Aagesen har fra ungdommen af næret en stor interesse for Middelhavslandene, og der foreligger fra hans hånd mange mindre afhandlinger om emner fra dette område. De er først og fremmest af oplysende karakter. Også forud for bogen om Sydamerika går en række enkeltafhandlinger om områder i denne verdensdel.

Det kartografiske indslag i dr. Aagesens arbejder er altid af høj kvalitet og sammenfatter afhandlingens vigtigste resultater på udmærket måde.

Dr. K. Antonsens indleverede produktion omfatter 30 numre, dels et større videnskabeligt værk (disputatsen), dels en række videnskabelige tidsskriftartikler, dels betænkninger vedrørende planlægning m. m., udarbejdet for administrationen.

»Tekstilarbejderne i Hammerum herred i 1940« er en på gennemgang af folketællingsskemaerne bygget undersøgelse af arbejderstaben ved tekstilindustrien i Hammerum herred med særligt henblik på det tal-mæssige forhold mellem mænd og kvinder, de på stedet fødte og de tilvandrede.

Dr. Antonsen har været medarbejder ved en række større samle-værker, som i højere eller ringere grad har geografisk indslag. Vi fremhæver »Growth and Stagnation in the European Economy« by Ingvar Svennilson. Dr. Antonsen har her forfattet kap. VI: »The use of Energy in European Economy« og kap. VIII: »Other Industries: The Cotton Industry, The Rail and Road Transport, The Motor Industry, Shipbuilding, The Cement Industry, The Chemical Industry«. I et andet samlearbejde »Underdeveloped Areas« behandler han den aktuelle økonomiske situation i Portugal, Spanien, Syditalien og Grækenland.

»Forholdet mellem geografisk og økonomisk forskning« er en kort instruktiv redegørelse for, hvorledes geografisk og økonomisk forskning kan arbejde sammen og være uløseligt knyttet til hinanden.

»Hovedtræk af befolkningsudviklingen og erhvervsfordelingen i forskellige egne af Danmark« indeholder en række undersøgelser vedrørende befolkningsforhold, befolkningens vandringer, industrialisering o. s. v., som yderligere udvikles i flere af de følgende afhandlinger. Her fremsættes første gang lokaliseringindeks for Danmarks industri.

»Erhvervsstrukturen i de vestjyske fiskeribyer« er en fortrinlig sammenlignende studie over fiskeriets betydning for befolkningen i byerne Esbjerg, Hvide Sande, Thyborøn, Hirtshals og Skagen.

»Ledigheden blandt arbejdsmænd i nogle jyske amter«. Undersøgelsen gælder Randers, Ålborg og Hjørring amter. Den drejer sig især om stationsbyernes problemer i beskæftigelsesmæssig henseende.

»Skematiske Befolkningskort«. Heri redegøres for konstruktionen af

den type kvadratkort, der benyttes i det følgende arbejde (disputatsen). Det her benyttede gridnet-system har den fordel, at det giver sammenlignelige arealer og kan tilpasses maskinel databehandling.

»Placeringen af Danmarks Industri 1938 til 1960«. Det vigtigste materiale for afhandlingen er folketællingerne 1940, 1950 og 1960 og den industrielle produktionsstatistik. Som medarbejder ved »Atlas over Danmark« har dr. Antonsen i årene 1952-54 udført en tilbundsgående analyse af Danmarks industri specielt på grundlag af 1948-tællingen, hvis resultater indgår heri. Som kvantitativt udtryk for industriens betydning er benyttet antallet af industriarbejdere på hver lokalitet.

Undersøgelsen er gennemført med stor stringens. Desuden er forfatterens kendskab til Danmarks industri og befolkningsforhold så betydelige, at han gang på gang kan kaste lys over specielle problemer.

»Øresundsforbindelsen«. Her behandles Københavns placering i det europæiske bynet, dens hidtidige og fremtidige befolknings- og erhvervsudvikling. Forfatteren kommer herigennem ind på den selvforstærkende virkning, som er i gang inden for et stort industri-, service- og handelscentrum.

Dr. Viggo Hansens indleverede produktion omfatter 14 videnskabelige arbejder, hvoraf ét større værk (disputatsen). Endvidere har han indleveret ni arbejder af mere almen art. Dr. Hansens samlede produktion er temmelig stor, idet den også omfatter medarbejderskab ved den topografiske håndbog *Trap: Danmark*.

»Østjylland – en geografisk Provins«. Forfatteren viser, hvorledes man kan regionalisere på grundlag af en række natur- og kultur-geografiske elementers udbredelsesmønstre.

»Tre østhimmerlandske Sogne« behandler bebyggelsens udvikling i sognene Nr. og Sdr. Kongerslev samt Komdrup i det østlige Himmerland. Topografi og postglacial landskabsudvikling danner grundlag for den mere indgående analyse af bebyggelses- og befolkningsudviklingen. Specielt matriklerne 1688 og 1812 (forarbejder til 1844-matriklen) giver grundlag for historisk-geografiske betragtninger. Særlig interessant er beskrivelsen af den seneste udvikling af disse landsbyer og deres ændring i nyere tid.

»Landskabsgeografi«. En udredning af, hvad forfatteren forstår ved geografi.

»Sandflugten i Thy og dens indflydelse på kulturlandskabet« beskriver klitterrainet, og der gøres forsøg på at datere tidspunktet for sandflugten ligesom dennes betydning for ødegårdsproblemet diskuteres.

»Some characteristics of a growing suburban region« er en på målebordsblade, officielle betænkninger og statistik bygget fremstilling af bebyggelsens spredning til terrainet vest for København.

»Træk af Vendsyssels ældre bebyggelsesgeografi«. Formålet med af-

handlingen er at undersøge, om de grupper af landsbyer, som man har opstillet ud fra sprogligt-historiske synspunkter, har relation til bestemte landskabsformer i Vendsyssel. Forfatteren udviser stor forsigtighed i sin udredning af forholdene, idet han stadig fremhæver, at landsbyer kan have skiftet navn, og at tidligere bebyggelser kan være forsvundet.

»Vore landsbyers alder og struktur«. Hovedkilderne til undersøgelsen er de bind af Markbøgerne fra den store matrikel 1688, som vedrører landsbyerne Brødslev og Grindsted i Vendsyssel. De belyses yderligere ved de ca. 100 år yngre matrikelskort fra udskiftningstiden. Ved benyttelse af begge kilder har forfatteren næsten kunnet følge den vej, opmålingsholdene har fulgt over landsbyens jorder på den store matrikels tid. Han har kunnet identificere skifter og agre og kunnet finde frem til pågældende landsbys ældste gård-bestand, belyse om landsbyen er flyttet o. s. v. Arbejdet er præget af skarpsindighed og dygtigt gennemført metode.

Disputatsen »Landskab og bebyggelse i Vendsyssel«. Arbejdet ligger i fortsættelse af »Træk af Vendsyssels ældre bebyggelsesgeografi« og af »Vore landsbyers alder og struktur«. Det vigtigste kildemateriale er de i forbindelse med udskiftningen i slutningen af det 18. årh. og senere udarbejdede matrikelkort, forarbejderne til Videnskabernes Selskabs kort, Geodætisk Instituts målebordsblade, endvidere »Markbøgerne« fra den store matrikel 1688, de udgivne Præsteindberetninger for Vendelbo og Ålborg stift fra 1553 og videre frem. På grundlag af de foreliggende arkæologiske undersøgelser behandler han Vendsyssels forhistoriske bebyggelse. Meget nyt drages frem i kapitlet om enkeltgårdsbebyggelsen. Han påviser, at dens udbredelse har fundet særligt gunstige betingelser inden for visse landskabsformer.

I afsnittet om landsbyerne når dr. Hansen ved analyse efter den i afhandlingen om »Landsbyernes Struktur« udviklede metode til at udrede bebyggelsens udvikling på mange lokaliteter. Særlig interessant er gennemgangen af landsbyerne på Saltum-»øen«. Her forekommer landsbyer med navne-enderne -um, -lev og -torp, og hans påvisning af bebyggelsens opståen og udvikling bekræfter den tidsmæssige rækkefølge, som disse endelser menes at angive.

»Den rurale by«. Heri behandler dr. Hansen udviklingen af de bymæssige bebyggelser uden for købstæderne og beskriver deres erhvervs-mæssige struktur.

Med hensyn til ansøgenes kvalifikationer er undertegnede flertal på seks af udvalgets medlemmer kommet til følgende resultat. Alle tre ansøgere har dokumenteret evner, der kvalificerer dem til et professorat i kulturgeografi. Bedømmelsen af de tre ansøgere er foretaget efter følgende tre kriterier:

1) Produktionens omfang og alsidighed. Dr. Aagesens produktion er den største såvel kvantitativt som med hensyn til antal behandlede temaer, men alle tre ansøgere må ud fra dette synspunkt anses for kompetente.

2) Ansøgerens placering indenfor international forskning på de respektive felter. Dr. Aagesen har tidligt indtaget en fremtrædende stilling som forsker inden for sin gren af kulturgeografien, men hans senere store produktion er hovedsagelig af deskriptiv natur. Dr. K. Antonsen har i Danmark indført nye ideer i sin virksomhed som landsplanlægger, og selv om han ikke har foretaget en selvstændig teoretisk bearbejdning af metoderne, har det været af stor værdi, at der gennem hans aktivitet er tilført geografisk forskning statistisk-økonomiske synspunkter og arbejdsmetoder. Dr. Viggo Hansen tilhører den forskergruppe i Nordvesteuropa, som er i fuld gang med at udvikle den historiske geografi under anvendelse af forfinede metoder. Han har i en række arbejder, specielt over den danske landsbys udvikling, klart demonstreret sine evner som forsker.

3) De behandlede problemers karakter. Der er ingen tvivl om, at dr. V. Hansen i højere grad end de øvrige ansøgere har givet sig i kast med og har løst særdeles vanskelige problemer.

Som konklusion af overvejelserne må vi anse dr. V. Hansen for at være den bedst kvalificerede ansøger, hvorfor vi skal bringe i forslag over for ministeriet, at det ledige professorat i kulturgeografi besættes med dr. V. Hansen.

Mindretalsindstilling af Carl Gunnar Feilberg: Efter moden overvejelse ønsker jeg at udtale, at jeg anser dr. K. Antonsen for den af de tre ansøgere, der er bedst kvalificeret til at overtage professoratet i kulturgeografi. Han er den af dem, der i højste grad har formået at anvende stringent statistisk metode på et geografisk stof. Som Senior Research Officer i ECE 1950-52 og Chief of Section i OECD 1960-61 samt gennem de arbejder han i disse institutioner har udført, er han mere intimt bekendt med forhold uden for Danmark end nogen af de andre ansøgere. Han er ved en række tidligere arbejder og gennem sin stilling som sekretariatschef i Landsplanlægningen meget godt orienteret i talrige aktuelle forhold, der er af stor betydning for kulturgeografien af i dag.

Efter at fakultetet i sit møde den 18. januar 1966 og Konsistorium i møde den 19. januar 1966 havde tiltrådt flertalsindstillingen videre-sendes den under 27. januar 1966 til ministeriet.

Herefter blev afdelingsleder, dr. phil. Viggo O. Hansen ved kgl. resolution af 16. februar 1966 udnævnt til professor i kulturgeografi ved Københavns universitet fra den 1. februar 1966 at regne.

s. *Professor, dr. phil. P. Brandt Rehbergs afgang fra universitetet og kst. professor, dr. phil. Carl Christian Barker Jørgensens udnævnelse til professor i zoofysiologi med særligt henblik på sammenlignende fysiologi*

(j. nr. 363/64).

Ved kgl. resolution af 17. marts 1965 blev der meddelt professor i zoofysiologi, dr. phil. et med. h. c. et med. vet. h. c. Poul Brandt Rehberg afsked efter ansøgning på grund af alder og med pension fra den 31. august 1965 at regne.

Under 14. juni 1965 afgav det matematisk-naturvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»I skrivelse af 15. juni 1964 har fakultetet stillet forslag om, at det derved ledigblivende professorat i zoofysiologi deles i 2 professorater, ét med særligt henblik på almen fysiologi og ét med særligt henblik på sammenlignende fysiologi.

Forslaget, der ikke blev optaget på normeringsloven for finansåret 1965/66 og derfor er genfremsat til normeringsloven for finansåret 1966/67, er begrundet med, at antallet af forelæsninger i fysiologi ved etableringen af studieordningen af 1960 er blevet mere end fordoblet, samtidig med at øvelseshold er mangedoblet. Dette sammen med fysiologiens store bredde – almen fysiologi, menneskets fysiologi og sammenlignende fysiologi – vil stille den nye professor over for en helt uoverkommelig opgave, hvis en deling af professoratet som foreslået ikke gennemføres.

Man skal derfor under henvisning til det ovenfor anførte indstille, at besættelsen af professoratet i zoofysiologi udskydes til april 1966, og at docent, lektor i sammenlignende fysiologi ved Københavns universitet, dr. phil. C. Barker Jørgensen fra 1. september 1965 og indtil 31. marts 1966 konstitueres i professoratet, idet tilføjes, at dr. Barker Jørgensen må anses for fuldt kvalificeret til at modtage en konstitution som den ansøgte.«

Herefter blev docent, dr. phil. C. Chr. Barker Jørgensen under 13. august 1965 af undervisningsministeriet konstitueret som professor i zoofysiologi fra den 1. september 1965 til den 1. april 1966.

På normeringsloven for 1966–67, jfr. forslag til normeringslov for 1966–67, folkeringstidende for 1965–66, tillæg A, spalte 1701–02, oprettedes et professorat i zoofysiologi med særligt henblik på almen fysiologi.

Under 11. marts 1966 afgav professorerne, dr. phil. Erling Asmussen, dr. phil. C. Overgaard Nielsen, dr. phil. T. Weis-Fogh og fil. dr. K. G. Wingstrand som medlemmer af udvalget til drøftelse af zoofysiologiens forhold følgende indstilling:

»I overensstemmelse med fakultetets principielle stillingtagen ved mødet den 8. juni 1965 skal undertegnede indstille, at det efter professor P. Brandt Rehbergs afgang den 31. august 1965 ledigblevne professorat i zoofysiologi søges besat uden opslag med virkning fra 1. april 1966 med dr. phil. C. Barker Jørgensen, der indtil den 31. marts 1966 er konstitueret i stillingen.

Om dr. Barker Jørgensens faglige kvalifikationer og øvrige forudsætninger for en besættelse uden opslag gives følgende bedømmelse:

Dr. phil. C. Barker Jørgensen er født den 11. august 1915 og tog magisterkonferens i eksperimentel zoologi i 1941. Han belønnedes med universitetets guldmedalje i 1940 og blev dr. phil. i 1950 efter at have forsvaret en afhandling med titel »The amphibian water economy with special regard to the effect of neurohypophysial extracts«. Han valgtes til medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab i 1965.

Han var i 1941-45 knyttet til laboratoriet for eksperimentel morfologi og cytologi i Birkerød, men blev i 1945 knyttet til Zoofysiologisk Laboratorium, hvor han – bortset fra afbrydelser under udenlandsrejser – siden har været. Han var universitetsadjunkt i årene 1949-56; i 1957 blev han amanuensis, i 1958 docent, og han udnævntes til lektor i sammenlignende fysiologi i 1957. Han konstitueredes som professor i zoofysiologi den 1. september 1965.

Dr. Barker Jørgensens videnskabelige produktion omfatter 60 trykte afhandlinger, hvorover en liste vil blive fremlagt på fakultetsmødet. De samler sig om tre forskellige områder indenfor den sammenlignende fysiologi: 1) Filtrerende dyrs ernæringsbiologi, 2) Hypothalamus-hypofysekompleksets sammenlignende fysiologi, og 3) Osmoregulationen hos vandlevende dyr.

1) Ernæringsproblemerne hos filtrerende dyr er behandlet i afhandlingerne 2, 14, 15, 20, 22, 23, 26, 44, 47, 57, af hvilke et par er skrevet sammen med andre forfattere. Han har i disse arbejder især interesseret sig for de kvantitative forhold i forbindelse med vandorganismers filtreringsmekanismer – bestemmelser af det filtrerede vandvolumen per tidsenhed, filtrenes ydeevne med henblik på partikelstørrelse, totalmængden optaget organisk substans, og de ved disse processer virksomme mekanismer. Hans kritiske arbejdsmetodik og omfattende arbejder på dette område har placeret ham som en af de førende, og han er i denne anledning blevet opfordret til at skrive bindet om »Biology of Suspension Feeding« i den serie af monografier over »Pure and Applied Biology«, som udgives af Pergamon Press. Dette bind foreligger nu trykt (no. 57) og er en udmærket dokumentation for forfatterens store viden på det pågældende område, som også har afgørende betydning for discipliner udenfor den egentlige zoofysiologi, f. eks. marinbiologi og ferskvandsbiologi.

2) Hypothalamus-hypofysekompleksets sammenlignende fysiologi, som især er behandlet i afhandlingerne no. 27, 30, 31, 36, 37, 39, 41, 42, 49, 51, 53, 56, 58, 59, 60, ofte i samarbejde med andre forfattere. Dr. Barker Jørgensen kom tidligt ind i den kritiske efterprøvning af den hypotese, efter hvilken hypofysens forlap reguleres humoralt af stoffer, der forudsattes afsondret fra neurohypofysens eminentia mediana og transporteret til hypofyseforlappen via portakarrene. Hans gode resultater på disse områder skyldes delvis valget af forsøgsdyr, idet de af ham brugte amfibier har vist sig vel egnede til kritiske operationer i hypofyseområdet. I flere tilfælde er derfor den eksperimentelle kritiske efterprøvning af leddene i den postulerede reguleringsmekanisme kommet fra hans amfibieforsøg. Hans kritik af de forholdsvis talrige og ofte svagt underbyggede hypoteser har også i høj grad bidraget til den internationale anseelse, som hans arbejde på dette område har givet ham.

I forbindelse med disse undersøgelser er der i København opstået en aktiv arbejdsgruppe, der med dr. Barker Jørgensen som leder arbejder med endokrinologiske emner, og som har livligt samarbejde med arbejdsgrupper i Holland, England og Sverige.

Som en videre udvikling af visse temaer i forbindelse med hypothalamus-hypofysemekanismen kan man betragte arbejderne over farveskifte og pars intermedias funktion og innervation (især nr. 43, 48, 52, 58), og om hudskiftet hos amfibier og dets hormonale regulering (nr. 40, 45, 55).

3) Osmoregulationen hos vandlevende dyr er især behandlet i afhandlingerne nr. 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 38, af hvilke flere er forfattet i samarbejde med elever og forskellige andre medarbejdere. Vand- og salt-balancen hos amfibier er blevet meget grundigt undersøgt, men der er også flere afhandlinger om andre dyr: fisk, fugle og polychaeter. Især er hypofysens rolle ved vandbalancen hos frøer og tudser blevet indgående studeret, og dr. Barker Jørgensen har ydet en afgørende indsats til belysning af disse problemer.

Dr. Barker Jørgensens betydelige arbejder indenfor de tre nu nævnte områder har bevirket, at han ofte opfordres til at deltage i internationale symposier og kongresser indenfor sine specialeområder, og han har også på opfordring skrevet flere oversigtsartikler til hånd- og tekstbøger.

Sammenfatning: På baggrund af dr. Barker Jørgensens betydelige videnskabelige indsats på tre væsentlige områder indenfor zoofysiologien, må han betegnes som endog særdeles kvalificeret til det ledige embede, især når man som i dette tilfælde må lægge hovedvægten på den sammenlignende fysiologi.

Med særligt henblik på kriterierne for en besættelse af embedet uden opslag, skal det oplyses, at fakultetets udvalg i 1965 orienterede sig om muligheden for at finde kandidater til et professorat i zoofysiologi indenfor og til dels også udenfor de nordiske lande. I forbindelse med ansøgningerne til professoratet i zoofysiologi i Oslo i 1964-65 var der også lejlighed til at se, hvilke kompetente skandinaviske fysiologer, der ikke er fast placeret. Dr. Barker Jørgensen var her – efter opfordring fra Norge – ansøger, men trak senere sin ansøgning tilbage.

Resultatet af udvalgets arbejde er, at dr. Barker Jørgensen må anses for at ville være eventuelle andre ansøgere klart overlegen i det tilfælde, at embedet skulle oplås. Vi tillader os derfor at foreslå stillingen besat uden opslag med dr. C. Barker Jørgensen.«

Indstillingen blev i henhold til § 1, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professor ved Københavns Universitet, behandlet på fakultetets møde den 15. marts 1966, hvor de 40 fremmødte af fakultetets 52 medlemmer énstemmigt tiltrådte indstillingen.

Efter at Konsistorium i møde den 1. april 1966 havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 5. april 1966 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 23. april 1966 kst. professor, dr. phil. Carl Christian Barker Jørgensen udnævnt til professor i zoofysiologi med særligt henblik på sammenlignende fysiologi ved Københavns universitet fra 1. april 1966 at regne.

*t. Professor, dr. phil. Christian Poulsens afgang fra universitetet
og udnævnelse af afdelingsleder, dr. phil. Tove Birkelund til
professor i historisk geologi*

(j. nr. 417/65).

Ved kgl. resolution af 9. december 1965 blev der meddelt professor i historisk geologi og palæontologi, dr. phil. Christian Poulsen afsked på grund af alder og med pension fra den 31. august 1966 at regne.

Den således ledigblevne stilling blev efter indstilling fra det matematisk-naturvidenskabelige fakultet oplået ledig som et professorat i historisk geologi. Under 8. februar 1966 blev de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra afdelingsleder, dr. phil. Tove Birkelund, docent, fil. dr. Maurits Lindström, docent, fil. dr. Anders Markusson, amanuensis, dr. phil. Valdemar Jules Poulsen og afdelingsleder, lektor, dr. phil. Henning Wienberg Rasmussen tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet i henhold til § 2, stk. 2, i anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, fil. dr. h. c. Alfred Rosenkrantz, dr. phil. Asger Berthelsen og dr. phil. Th. Sorgenfrei.

Udvalget afgav under 14. juni 1966 følgende indstilling:

»I forbindelse med nybesættelsen af det af professor, dr. phil. Chr. Poulsen beklædte professorat i historisk geologi og palæontologi, som bliver ledigt den 1. september 1966 ved professor Chr. Poulsens afsked, er professoratet ændret til et professorat i historisk geologi. Det er opslået som sådant den 10. januar 1966, og der er indkommet ansøgninger fra:

1. Afdelingsleder, dr. phil. Tove Birkelund (København).
2. Docent, fil. dr. Maurits Lindström (Lund).
3. Docent, fil. dr. Anders Martinsson (Uppsala).
4. Amanuensis, dr. phil. Valdemar Jules Poulsen (København).
5. Afdelingsleder, lektor, dr. phil. Henning Wienberg Rasmussen (København).

I henhold til ændringen af embedets omfang og under hensyntagen til, at ingen af ansøgerne er helt centralt placeret i det opslåede professorats fagområde, ønsker bedømmelsesudvalget indledningsvis at fremsætte sin opfattelse af fagområdet omfang.

Den historiske geologi omfatter de enkelte aflejningsområders sedimentationshistorie, de tilhørende fossilers udvikling i rum og tid, samt de exogene og endogene processers relation til udformningen af bjergartsserierne. På grundlag af studiet af naturlige geografiske struktur-enheders geologiske udvikling fører den historiske geologi til regionale korrelationer af formationer, biozoner og de geologiske processers tids-mæssige forløb. Det ideale men vanskeligt opnåelige mål er etableringen af en detaljeret, global kronologi. Den historiske geologi må således benytte sig af lithostratigrafiske, biostratigrafiske, palæogeografiske, strukturgeologiske og andre geologiske metoder.

Det vil af den efterfølgende gennemgang af de fem ansøgers videnskabelige virke og arbejder fremgå, at samtlige ansøgere især har kvalificeret sig ved deres palæontologiske forskning. Under henvisning til bedømmelsesudvalgets opfattelse af professoratets fagområde har udvalget ved sin vurdering af de palæontologiske arbejder ment at måtte lægge afgørende vægt på, om de enkelte arbejder indeholder konkrete, originale stratigrafiske bidrag, eller om der er tale om palæontologiske bidrag af mere indirekte stratigrafisk betydning. – Udvalget har iøvrigt nøje vurderet hver ansøgers samlede videnskabelige produktion, idet man har bestræbt sig for at fremdrage dels det karakteristiske i denne og dels de bidrag, som skønnes at være særligt kvalificerende til det foreliggende professorat.

1. Afdelingsleder, dr. phil. *Tove Birkelund*, der er 37 år, blev 1947 student fra Esbjerg Statsskole. Januar 1954 blev hun cand. mag. med

geologi som hovedfag, og 1958 tildeltes hun Københavns universitets guldmedalje. Sommeren 1965 disputerede hun på arbejdet »Ammonites from the Upper Cretaceous of West Greenland«.

Siden sin kandidateksamen har Tove Birkelund været tilknyttet Mineralogisk-Geologisk Institut og Mineralogisk Museum, først som fondslønnet-videnskabelig assistent, fra 1960 som amanuensis og siden 1963 som afdelingsleder ved museets stratigrafisk-phytopalæontologiske samling. Foruden sin forskning og sit museale arbejde har fru Birkelund varetaget personalesager og deltaget i planlægning af byggearbejder. Siden studieordningen af 1960' ikrafttræden har hun desuden været betroet tilrettelæggelsen af forprøvens øvelsesundervisning med tilhørende indretning af studiesale. Hun er nu en ledende kraft i planlægningen af feltarbejder i Østgrønland, og hun har fra 1963 ledet kollokvier og ydet hovedfagsvejledning for et voksende antal hovedfagsstuderende. Tove Birkelund var i 1963 faglig leder ved den af studenterrådet arrangerede studierejse til Polen.

Som student har Tove Birkelund i 1949 og 1952 deltaget i geologisk feltarbejde i Vestgrønland under professor A. Rosenkrantz' ledelse. Hun har i flere somre udført feltstudier og fossilindsamlinger i danske kridtfaejringer, og hun er initiativtager til en gruppeundersøgelse over danske kridtfaejringers kvantitative palæoøkologi.

Som supplement til sin uddannelse og som led i sin forskning har fru Birkelund været på studieophold i Holland, Belgien, England, Tjeko-slovakiet, Sverige, U.S.A. (3½ md. i 1962), Polen, Østrig, Østtyskland og Frankrig.

Tove Birkelunds videnskabelige arbejde omfatter det øvre kridts stratigrafi, palæogeografi og palæoøkologi belyst gennem studier af belemniter og ammoniter fra Danmark og Grønland. Om disse emner foreligger fire publikationer, en upubliceret besvarelse af prisopgavespørgsmålet for 1956, der belønnedes med universitetets guldmedalje i 1958, samt et trykfærdigt manuskript. I 1956 giver Tove Birkelund en solid og sober systematisk beskrivelse af øvre kretaciske belemniter fra Vestgrønland (28 sider og 5 tavler) med en kortfattet palæogeografisk diskussion. Samme år publicerer hun sammen med dr. Wienberg Rasmussen et mindre arbejde om belemnit-nomenklatur og stratigrafisk zonebenævnelser. Fra 1957 foreligger et arbejde (69 sider og 6 tavler) over belemniter fra det øvre kridt (Cenoman-Maastricht) i Danmark. Den systematiske beskrivelse, der omfatter biometriske analyser af taxonomiske karakterer, er dygtigt gennemført, og der gives en kritisk biostratigrafisk diskussion, hvori nord- og østeuropæiske forhold inddrages. Fru Birkelunds belemnitarbejder har allerede opnået stor anerkendelse og anvendelse blandt forskere, der beskæftiger sig med europæisk og nordamerikansk kridtstratigrafi.

Prisopgavebesvarelsen om vestgrønlandske scaphiter har dannet ind-

ledningen til et omfattende studium af hele den vestgrønlandske ammonitfauna. Resultaterne af dette arbejde foreligger i disputatsen fra 1965 »Ammonites from the Upper Cretaceous of West Greenland« (192 sider, 47 fossiltavler, 1 korttavle og 1 profiltavle). Her gives en smuk, palæontologisk bearbejdelse af et omfattende og gennemgående særdeles velbevaret fossilmateriale med en omhyggelig redegørelse for såvel lithostratigrafiske som biostratigrafiske forhold. I det palæoøkologiske afsnit diskuteres blandt andet visse dværgformers betydning, og i de afsluttende kapitler om stratigrafi og palæogeografi (pp. 152–192) sættes undersøgelsens resultater i relation til nordamerikanske, østgrønlandske og europæiske forhold. Fremstillingen præges af en sund, kritisk indstilling over for for vidtdrevne slutninger og viser samtidig et betydeligt geologisk perspektiv.

Som manuskript er indleveret en mindre afhandling »Die Entwicklung der jüngsten Scaphiten und ihre stratigraphische Bedeutung im Baltischen Gebiet«. Arbejdet, der blev forelagt ved et symposium over det øvre kridt i Greifswald i oktober 1965, er en velskrevet palæontologisk-biostratigrafisk oversigt over øvre kretaciske scaphiter med sammenligninger mellem nordamerikanske og europæiske former. Særlig interessant er klarlæggelsen af årsagssammenhængen mellem phyllogenetisk og palæogeografisk udvikling.

Ud over de ovenfor omtalte arbejder af historisk geologisk art vedrørende det øvre kridts stratigrafi og palæontologi foreligger fra fru Birkelunds hånd talrige stratigrafiske abstract-artikler om grønlandske formationer. Sammen med dr. J. C. Troelsen har hun til Grønlandsbindet i »Lexique Stratigraphique International« (1956) affattet 30 formationsbeskrivelser, og selv har hun desuden skrevet 14 andre stratigrafiske beskrivelser af grønlandske formationer til dette bind. Bidragene vidner om fru Birkelunds gode indsigt i den historisk-geologiske litteratur om Grønland og om hendes evne til kritisk vurdering.

Fra 1963 foreligger en kortfattet vejledning til forprøveøvelserne, hvori Tove Birkelund har givet en klar, elementær palæontologisk oversigt.

Tove Birkelund har en kvalitativt set betydelig videnskabelig produktion, der viser hende som en dygtig og kritisk arbejdende palæontolog og stratigraf med god beherskelse af de for den historiske geologi vigtige palæoøkologiske og palæogeografiske discipliner. Hendes publikationer viser en klart stigende kvalitetslinie, og hun er velorienteret angående nyere stratigrafiske anskuelser, som hun på selvstændig vis har forstået at inddrage i sin forskning.

2. Docent, fil. dr. *Maurits Lindström*, der er svensk statsborger, er 34 år. Han er student fra 1950 (Lund). I 1953 blev han fil. cand. og i

1955 fil. lic. ved Lunds universitet, hvor han i 1958 opnåede filosofie doktorgraden for afhandlingen »Tectonic Transports in the Caledonides of Northern Scandinavia East and South of the Rombak-Sjängeli Window«.

Maurits Lindström har fra 1954 været tilknyttet den palæontologiske institution ved Lunds universitet. Fra 1958 til 1964 virkede han som docent i historisk geologi og palæontologi, og han er for tiden ansat som forskningsdocent. Dr. Lindström har en betydelig erfaring i universitetsundervisning, hvor han har givet grundkurser i almen geologi, Skandinavien's geologi, historisk geologi og invertebratpalæontologi. Han har erfaring som forelæser fra sin seksårige docentvirksomhed og som stedfortræder for professoren i historisk geologi i Lund. Sommeren 1964 var han gæsteprofessor ved universitetet i Bonn og vinteren 1965 »visiting associate professor« ved Ohio State University.

Maurits Lindström har udført omfattende feltstudier i den laplandske fjeldkæde, i Sydsverige, Skotland og i de franske Jurabjerge. Han har været på talrige studierejser og studieophold i udlandet (England, Tyskland, Frankrig, Schweiz, Sicilien, Estland og U.S.A.).

Maurits Lindströms videnskabelige virksomhed er omfattende og også mangesidig. Han fremlægger i alt 38 større og mindre videnskabelige arbejder, der dels omfatter palæontologi-stratigrafi (specielt conodontstudier), dels den facielle udvikling af de ældre palæozoiske aflejringer i Skåne og på Øland og dels strukturundersøgelser og tektonik. Mens Lindströms palæontologiske afhandlinger viser nær tilknytning til hans stratigrafisk-sedimentologiske arbejder, danner hans tektoniske studier en mere afsluttet gruppe, selv om også denne – set i et meget stort perspektiv – kan sættes i relation til hans øvrige produktion.

Lindström har publiceret i alt 14 større og mindre tektoniske arbejder. Heraf omhandler otte strukturundersøgelser i de nordsvenske kaledonider, i to beskrives tilsvarende undersøgelser i Skotland og de franske Jurabjerge, mens fire er af mere teoretisk-metodisk karakter. Som tektoniker slutter Lindström sig nært til den Bruno Sander'ske skole. Hans Gefüge-undersøgelser i den laplandske fjeldkæde er udført i 13 delområder langs et godt 200 km langt profil gennem forskellige tektoniske stokværker, hvis indbyrdes relationer dog ikke er inddraget nærmere i undersøgelserne. I arbejdet fra 1955 (34 sider og 4 tavler) og afhandlingen fra 1957 (33 sider og 2 tavler), som sammenfattes i disputatsen fra 1958 (14 sider), indgår »petrofabric«-studier, mens vægten ellers er lagt på indsamling af strukturelle data fra den mesoskopiske størrelsesorden med en tilknyttet, ret primitiv geologisk kartering. Arbejdet fra 1958 (83 sider og 10 tavler) repræsenterer en fortsættelse af disputatsstudierne. Ud fra ialt ca. 6.000 enkeltmålinger har Lindström udfærdiget lokale og synoptiske beta-diagrammer til fastlæggelse af akse- og transportretninger. Hans metoder og slutninger er blevet

stærkt kritiseret af blandt andet den fremtrædende engelske strukturgeolog John Ramsay (1964). Bedømmelsesudvalget kan tilslutte sig denne kritik.

Med arbejdet »Towards a Further Hypothesis on the Schandinavian Caledonides« fra 1958 (18 sider) samt to afhandlinger fra 1961 (25 + 50 sider), hvor samme tema uddybes, viser Lindström sin evne til at analysere enkeltfænomener med ekstrem metodisk konsekvens, men afhandlingerne skæmmes af ukontrollerede tankespring mellem vidt adskilte, geologiske og analytiske størrelsesordener. Hans udtegning af forskellige foldefasers akse- og transportretninger inden for fjeldkædens forløb gennem hele Skandinavien ud fra vertikale og subvertikale lagstillingstegn på ældre, geologiske kort er et eksempel herpå.

Lindströms korte diskussionsindlæg om definitionen af π som tektonisk begreb er mere velkrevet end hans øvrige Gefügearbejder. Hans teoretisk-metodiske arbejder er delvis udformet som forsvarsskrifter for de af Lindström anvendte statistisk-tektoniske metoder.

To af Lindströms stratigrafisk-sedimentologiske arbejder fortjener omtale. Fra 1960 foreligger et arbejde (23 s.) om småstrukturer i den skånske Colonusskifer, hvor især beskrivelsen af de sedimentære strukturer er interessant. Lindströms konklusion er, at sedimenttransporten er foregået fra NV eller V. I 1963 tager Lindström den kambro-ordoviciske sedimentation op til debat (34 sider og 1 tavle). Han giver en finstratigrafisk beskrivelse af »orthoceratitkalken« på Øland, hvor især diskontinuitetsfladernes opbygning og forekomsten af synsedimentære folder (eller blister) påkalder sig opmærksomheden. På denne baggrund gennemfører Lindström en uortodoks, men tankevækkende diskussion af sedimentationsmiljøet. Hans forklaring på diskontinuitetsfladers dannelse gennem submarin korosion forekommer plausibel. Diskussionen om sedimentationsmiljøet ved overgangen fra kambrium til ordovicium er dog ret abstrakt.

Lindströms kendskab til de ordoviciske aflejringer bygger også på hans palæontologiske undersøgelser især i Sydsverige. Allerede fra 1953 foreligger et arbejde (24 sider og 1 tavle) over de nedre Chasmops lag, hvorfra en brachiopod- og trilobitfauna beskrives.

Siden 1954 har han publiceret 8 afhandlinger om ordoviciske conodoner fra Sverige og Skotland. Afhandlingen fra 1954 er særligt omfattende (87 sider og 8 tavler). Disse arbejder præges af god lithostratigrafisk forståelse, velordnede systematiske beskrivelser og kritisk vurderede biostratigrafiske korrelationer.

Fra 1964 foreligger endvidere en større håndbog (196 sider) om »Conodonts«. Bogen, der er velkrevet og godt disponeret, giver en udmærket oversigt over ældre og aktuel viden om denne for såvel de palæozoiske som de mesozoiske aflejringers stratigrafi ret betydningsfulde dyregruppe. Da conodonerne systematiske placering endnu er

ukendt, har det været et krævende arbejde at gennemføre den taxonomiske revision. Bogen har fået en god kritik i den internationale fagpresse.

Ved en samlet vurdering af Maurits Lindströms kvantitativt set meget omfattende videnskabelige produktion må fremhæves hans værdifulde palæontologiske arbejder inden for conodont-studiet. Han har også ydet nye bidrag til udforskningen af de sydsvenske kambrosilur-aflejrings stratigrafi og sedimentologi, hvor han dog – ligesom i sine tektoniske arbejder – har ydet sin væsentligste indsats ved beskrivelsen af enkeltfænomener.

3. Docent, fil. dr. *Anders Martinsson*, der er 36 år, er svensk statsborger. Han blev student i 1950 (Kalmar), og fil. cand. (1953), fil. mag. (1955) og fil. lic. (1956) fra Uppsala universitet. I 1962 konfereredes han filosofie doktorgraden for arbejdet »Ostracodes of the Family Beyrichiidae from the Silurian of Gotland«.

Anders Martinsson har siden 1955 været tilknyttet den palæontologiske institution ved Uppsala universitet, fra 1957 som videnskabelig assistent og fra januar 1963 som docent i geologi (specielt historisk geologi), idet han dog i 1965 for en treårig periode tildeltes et forskningsdocentur i palæontologi og biostratigrafi (med forberedelse og redaktion af et internordisk tidsskrift som særlig opgave).

Anders Martinsson har som assistent og docent erhvervet en betydelig undervisningserfaring. Han har holdt øvelser i palæontologi og økonomisk geologi og forelæst over historisk geologi, exogen geologi og palæontologi (ved grundundervisningen) og over kvartærgeologi, kvartærpalæozoologi, palæobotanik og specielle palæontologiske emner, ligesom han har ledet seminarer og kollokvier i forbindelse med den videregående undervisning.

Dr. Martinsson har været på studieophold i Danmark, England, Frankrig, Indien, Polen, Portugal, Tyskland og Østrig. På flere af sine rejser har han foretaget palæontologiske indsamlinger, ligesom han har studeret museumssamlinger. Han har også udført feltarbejder i Sverige og Sydfinland og har arbejdet som konsulent i oliegeologiske spørgsmål (bl. a. i Portugal).

Dr. Martinsson har taget aktivt del i både internordisk og internationalt fagligt organisationsarbejde og har en betydelig erfaring som redaktør af »Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar« og som forlagskonsulent.

Anders Martinsson fremlægger en meget omfattende videnskabelig produktion, der især omhandler siluriske ostracoders palæontologi.

Martinssons første fire ostracod-arbejder, der er udført på materiale fra Gotlands Muldemergel, behandler primitiopsider (1955, 33 sider og

2 tavler), hollinider (1956 sammen med V. Jaanusson, 10 sider og 1 tavle) samt palæocope ostracoders ontogeni, dimorfi (1956, 42 sider og 5 fossiltavler) og cruminal metamorfose (1960, 12 sider og 5 tavler). Disse arbejder er tildels indarbejdet i disputatsen fra 1962 (369 sider med 203 tekstfigurer), hvor et omfattende materiale, der hidrører fra en veltilrettelagt og stratigrafisk veldefineret indsamling inden for de af J. F. Hede opstillede formationer på Gotland behandles. Med speciel interesse i de palæocope ostracoders kønsdimorfi, har Martinsson valgt den mest differentierede familie Beyrichiidae til sin stort anlagte undersøgelse, der omfatter morfologiske beskrivelser, ontogenetiske betragtninger med original behandling af cruminal metamorfosen, der søges fastlagt ud fra formodede atavistiske studier, foruden en samlet phyllogenetisk vurdering. Den systematiske beskrivelse af overvejende nyopstillede underfamilier og slægter er meget indgående (pp. 125–354) og ledsages ligesom de øvrige kapitler af særdeles fremragende illustrationer, hvor især kvaliteten af de fotografiske optagelser må fremhæves. Disputatsen, der præges af en klar disposition, er velskrevet. Den viser Martinssons gode beherskelse af moderne palæontologisk og palæobiologisk metodik. De systematiske afsnit vidner om kritisk behandling af taxonomiske problemer, der bl. a. støttes af materialets sikre biostratigrafiske placering.

Martinssons fortsatte ostracod-studier bringer disse i relation til hans tidligere påbegyndte undersøgelser over kambriske, ordoviciske og silure aflejrings udbredelse i de finske og svenske skærgårdsområder og i Østersøområdet i det hele taget. Han har således beskrevet kambriske sandstensgange og ordoviciske blokke fra SV-Finland (1955, 15 sider; 1956, 27 sider og 2 fossiltavler). I 1958 søger han med grundlag i dybdeboringen på Gotska Sandön og det submarine relief at udrede de »klintdannende« lagseriers udbredelse i Østersøområdet. Fra 1956 foreligger et mindre bidrag (11 sider) om Nielsen grund og Hoburgs banke. Disse morfologisk-stratigrafiske undersøgelser er dog ikke fremlagt med samme klarhed som hans palæontologiske studier.

Støttende sig på sine undersøgelser over den submarine morfologi og på palæontologiske studier af kvartært transporterede blokke af »Graptolithengestein« og »Beyrichienkalk« hidrørende fra Østersøens skjulte silur og et ostracodmateriale fra boringen Leba 1 i Pommern, behandler Martinsson det baltiske øvre silurs (? nedre devons) ostracodfaunaer og deres betydning for en stratigrafisk korrelation med det britiske silur/devon. Herunder gives en revision af Kloedenia og nærtstående ostracodslægter (1963, 60 sider), en beskrivelse af palæocope ostracoder fra Leba 1 boringen (1964, 37 sider) samt Neobeyrichia og Kloedeniinae fra erratiske blokke af Beyrichienkalk (1965, 30 sider). Specielt bidraget om ostracodfaunaerne i Leba 1 boringen er interessant, da det muliggør videregående biostratigrafiske korrelationer. En af-

handling om *Craspedobolbina* fra det baltiske område og Storbritannien (1965, 12 sider) reviderer bl. a. ældre beskrivelser af tyske og engelske ostracodsamlinger.

Martinsson har også beskrevet ostracoder fra Oklahoma (1960, 15 sider og 3 tavler), fra Devon island (1960, 6 sider og 1 tavle) og Venezuela (1964, 10 sider) og sammen med J. M. Berdian behandler han den ventrale morfologi af *crumina* hos *Drepanellina* (1965, 9 sider). To mindre bidrag om »net-sinkers« og ballaststen fundet i vraget af Wasa er nærmest detektivarbejde.

Foruden sine ostracod-studier har Martinsson givet enkelte andre palæontologiske bidrag. I 1960 (7 sider og 1 fossiltavle) beskriver han polychæt-kæber fra Gotlands silur, 1965 (5 sider) fosfatsubstans fra siluriske bryozoa, og samme år giver han sammen med Erik Åhman en beskrivelse af nedre kambriske sandsten, hvorfra en brachiopod og *Mobergella*-»låg« med ledsagende hyolithellide rør beskrives.

Martinssons brede biologiske uddannelse og indsigt demonstreres yderligere af en lille notits om tidlig boreal hasselskov og recent ølandsk hassel (1964), to små arbejder (1963 og 1961) om subfossile rådyrgevire fra ølandske moser samt et rent botanisk arbejde om *Monostroma* algens forekomst på Öland (fra 1955).

Fra 1965 foreligger et interessant arbejde over sedimentstrukturer og spor efter krybende og gravende organismer i en mellemkambrisk siltsten på Öland (50 sider, rigt illustreret), hvor der gives en værdifuld diskussion af de økologiske konsekvenser af skiftende sedimentationsmiljø. Behandlingen af de palæogeografiske forhold præges af en også fornøden reservation.

En notits fra 1965 beskriver en særlig teknik til præparation af mikrofossiler.

En samlet vurdering af Anders Martinssons videnskabelige produktion, der omfatter ialt 30 arbejder og notitser, hvoraf dog flere indgår i omarbejdet form i senere afhandlinger, viser dr. Martinsson som en dygtigt arbejdende palæontolog med en udmærket forståelse og beherskelse af både biostratigrafisk og palæo-biologisk metodik. Hans bidrag til de siluriske ostracoders palæontologi er af høj kvalitet. Hans arbejder over den submarine geologi med særlig tilknytning til det baltiske områdes silur præges ikke af samme klarhed i fremstillingen som hans palæontologiske arbejder.

4. Amanuensis, dr. phil. *Valdemar Jules Poulsen* er 36 år. Han blev student 1948 (Ordrup Gymnasium) og mag. scient. i geologi 1956. Valdemar Poulsen tildelte Københavns universitets guldmedalje 1958, og han konfereredes den filosofiske doktorgrad for »Contribution to the Lower and Middle Cambrian Paleontology and Stratigraphy of North-west Greenland« 1964.

Valdemar Poulsen har siden 1957 været tilknyttet Mineralogisk-Geologisk Institut ved Københavns universitet, de første tre år delvis lønnet over fondsmidler og fra 1961 som amanuensis med pligtarbejde ved forelæsningssamlingen og skolesamlingen. Valdemar Poulsen har endvidere medvirket ved indretningen af den geologiske feltstation på Bornholm, og han har de sidste år virket som lærer ved karteringskurset i Sydnorge.

Siden 1964 har Valdemar Poulsen som privatdocent forelæst over invertebrat-palæontologiske og biostratigrafiske emner og har medvirket ved afholdelsen af obligatoriske, palæontologiske øvelser med tilhørende introduktionsforelæsninger. Han har endvidere deltaget i afholdelsen af hovedfagskollokvier. Siden 1961 har Poulsen desuden været lærer i geologi ved Danmarks Lærerhøjskoles årskursus og har blandt andet i forbindelse hermed ledet flere ekskursioner.

I sin studietid deltog Valdemar Poulsen i ekspeditioner til Østgrønland og Argentina under professor Chr. Poulsens ledelse og i ekspeditioner til Vestgrønland under professor A. Rosenkrantz' ledelse. Han har i somrene 1958, 1959 og 1961 deltaget i geologisk kortlægningsarbejde i Sydgrønland, og i somrene 1960, 1962 og 1963 var han videnskabelig rådgiver for den danske forbindelsesofficer ved Thule Air Base. Dr. Poulsen har været på studieophold i Czekoslovakiet, Norge og Sverige og har gæsteforelæst ved Uppsala universitet.

Valdemar Poulsens videnskabelige arbejdsområde er hovedsagelig kambro-ordovicisk stratigrafi og palæontologi belyst gennem trilobitstudier. Om disse emner foreligger 6 afhandlinger. Fra 1958 et bidrag (22 sider og 1 tavle) til det argentinske mellemste kambriums palæontologi, hvor den systematiske beskrivelse og revision overvejende er baseret på materiale indsamlet af dr. Chr. Poulsen og forfatteren. Desværre gives ingen profilbeskrivelser af fossillokaliteterne, selv om vidtrækkende biostratigrafiske korrelationer bringes i forslag. Fra 1963 foreligger et arbejde (9 sider) med en nybeskrivelse af een trilobitart samt en afhandling (13 sider) om det nedre kambriske Kalby ler, der opstilles som en særskilt formation. I betragtning af »formationens« mægtighed, 15 cm, og stærkt begrænsede udgående og blotninger forekommer denne praksis som misbrug af formationsbegrebet.

Prisopgavebesvarelsen fra 1958, der belønnedes med universitetets guldmedalje, kan betragtes som et forarbejde til disputatsen fra 1964 (105 sider, 4 fossiltavler og 1 stratigrafisk tavle). I denne sidste beskriver Valdemar Poulsen et trilobitmateriale indsamlet i Inglefield land af dr. Lauge Koch og dr. J. C. Troelsen. En del af materialet er før beskrevet af dr. Chr. Poulsen og dr. J. C. Troelsen (1950, 1956) har givet en stratigrafisk-historisk geologisk oversigt over områdets udvikling. Den systematiske beskrivelse er overvejende solid og klar. Opstillingen af faunuler, disses placering i de stratigrafiske profiler og

indbyrdes korrelation svækkes af forfatterens manglende personlige kendskab til de behandlede lagserier. I de afsluttende kapitler giver Valdemar Poulsen en biostratigrafisk jævnførelse mellem de pacifiske og atlantiske faunaprovincer med tilhørende palæogeografiske betragtninger. Grundlaget for denne diskussion forekommer spinkelt, men disputatsen udgør dog et nyttigt supplement til tidligere undersøgelser, specielt hvad det palæontologiske indhold angår.

Fra 1965 foreligger en notits om de ældste danske trilobitrestes. Det drejer sig om fragmenter af en *Holmia* art fra Kalby leret. Samme år beskriver Valdemar Poulsen (62 sider og 9 fossiltavler) en tidlig ordovicisk trilobitfauna fra den bornholmske »orthoceratitkalks« nedre dele. Arbejdet omfatter en revideret systematisk beskrivelse og indpasning af resultaterne til nyere – især svenske – stratigrafiske undersøgelser. I mangel af tilstrækkelige blotninger etableres Skelbro kalkstenen som en »formation« på basis af ældre beskrivelser og håndstykker.

Foruden sine trilobitarbejder har Valdemar Poulsen publiceret endnu to palæontologiske arbejder. I 1963 fremlagde han en undersøgelse af *Hyalolithellus* (15 sider), hvor phyllogenetiske betragtninger er søgt underbygget med sporelementbestemmelser. Fra 1966 foreligger en førstebeskrivelse af nedre kambriske conodonter fra Kalby leret (10 sider og 1 tavle). I 1966 giver Valdemar Poulsen også en oversigt over Bornholms kambriske, ordoviciske og siluriske aflejringers stratigrafi. Arbejdet er nærmest en à jour-føring af foreliggende viden, tilpasset den nyeste biostratigrafiske inddelingsmåde.

Sammen med dr. J. W. Stewart har Valdemar Poulsen karteret prækambriske sandstensaflejringer og vulkaniter i SV-Grønland. 1964 publicerede Poulsen en kort beskrivelse til det geologiske kort. Beskrivelsen af den nyopstillede Eriksfjord formation, der deles i 6 led, er klar, men bygger – med undtagelse af det udbredelsesmæssige – i alt væsentligt på ældre undersøgelser, specielt hvad dannelsesmåde, lithologi og tektonisk historie angår.

Dr. Valdemar Poulsens samlede videnskabelige produktion (ialt 10 afhandlinger) viser ham som en ihærdigt og dygtigt arbejdende palæontolog med interesse for stratigrafisk-geologiske emner. Ved behandlingen af de stratigrafiske, palæogeografiske og regionalgeologiske emner synes han dog at mangle tilstrækkelig kritisk vurderingsevne. Dette gælder især med hensyn til lithologiske faktorerens betydning.

5. Afdelingsleder, lektor, dr. phil. *Henning Wienberg Rasmussen* er 45 år. Han blev student i 1939 fra Th. Langs Gymnasium, Silkeborg, og bestod 1946 konferens i geologi ved Københavns universitet. I 1947 tildeltes han Københavns universitets guldmedalje, og 1950 disputerede han på afhandlingen »Cretaceous Asteroidea and Ophiuroidea with

Special Reference to the Species Found in Denmark«. 1960 udnævntes dr. Wienberg Rasmussen til lektor i geologi.

Som student arbejdede Wienberg Rasmussen som timelønnet assistent og sommerassistent ved Danmarks geologiske Undersøgelse, og fra 1947–1949 var han ansat som videnskabelig assistent ved Danmarks geologiske Undersøgelses borearkiv. Siden 1949 har han virket ved Mineralogisk Museum, først som amanuensis, fra 1957 som museumsinspektør og siden 1959 som afdelingsleder ved den danske samling. Foruden sin forskning og sine museale opgaver var Wienberg Rasmussen fra 1957–1963 betroet personalesager og deltog i planlægning af byggearbejder.

Wienberg Rasmussen har en mangeårig erfaring som universitetslærer. Siden 1949 har han ledet det kvartærgeologiske sommerkursus på Mols for ialt 29 hold studenter. Han har forelæst som privatdocent (1953), som vikar for professor Chr. Poulsen (1953–1954), har deltaget i afholdelsen af introduktionsforelæsninger for russer (1958), har som lektor forelæst over glacial geologi (1961) og har siden 1962 givet forelæsninger over elementær, kronologisk geologi og over Danmarks og Grønlands geologi ved forprøveundervisningen. Årene 1961 og 1962 ledede han hovedfagskollokvier, og han har ydet hovedfagsvejledning for flere studerende. I 1951 underviste Wienberg Rasmussen i geologi ved Danmarks Lærerhøjskoles årskursus.

Wienberg Rasmussen har deltaget i geologiske ekspeditioner til Østgrønland (1946) og Vestgrønland (1952) under henholdsvis professor Chr. Poulsens og professor A. Rosenkrantz' ledelse. Han har også udført omfattende selvstændige feltarbejder i det egentlige Danmark (kvartærgeologisk kartering og især palæontologiske indsamlinger). Under sin ansættelse ved Danmarks geologiske Undersøgelse medvirkede Wienberg Rasmussen ved løsningen af forskelligartede, praktisk betonede, geologiske opgaver. Siden 1948 har han foretaget gentagne indsamlingsrejser og studiebesøg (ved palæontologiske samlinger) i Sverige, Tyskland, England, Holland, Belgien, Frankrig, Schweiz og Italien.

I 1953 var dr. Wienberg Rasmussen sekretær ved den palæozoologiske sektion af den internationale zoologkongres, og i 1960 var han ekskursionsleder ved den internationale geologkongres i København.

Wienberg Rasmussen har ydet en stor populærvidenskabelig indsats. Han er medlem af folkeuniversitetets programudvalg, har været og er medarbejder ved udgivelsen af »Den levende Jord«, »Fundene fortæller«, »Focus« og »Danmarks Natur«.

Wienberg Rasmussen er endvidere hovedforfatter til en gymnasie-lærebog i geologi, har skrevet »Møn, landskab og undergrund« (faglig læsning), og han har udarbejdet en velillustreret lærebog i Danmarks

geologi til forprøveundervisningen til afløsning af et af professor A. Rosenkrantz og ham selv affattet kompendium.

Wienberg Rasmussens videnskabelige produktion omfatter 14 mindre og til dels meget store arbejder fortrinsvis om kridtets palæontologi. Allerede som student publicerede Wienberg Rasmussen et mindre palæontologisk arbejde over asteroider fra danien. I sin prisopgavebesvarelse, der belønnedes med universitetets guldmedalje (1947), behandlede han senone asteroider. I disputatsen fra 1950 (134 sider og 18 fossiltavler) videreføres disse studier, og ophiuroider inddrages i undersøgelsen, der fremtræder som et meget sobert og smukt arbejde, hvor behandlingen af vækststadier og individuelle artsvariationer røber stor palæontologisk forståelse. Det stratigrafiske afsnit (1 side og 2 tavler) indeholder ingen diskussion af undersøgelsens resultater set i relation til foreliggende stratigrafiske arbejder.

Wienberg Rasmussen har også beskrevet asteroidarter fra oligocæn (1950, 2 sider) fra Gotlands silur (1952, 8 sider) og har givet en nomenklaturisk og systematisk revision af kretaciske ophiuroider fra Tyskland, Sverige, Spanien og New Jersey (1951, 11 sider). Fra 1966 foreligger endvidere en beskrivelse af tertiære asteroider fra Libyen (13 sider).

Dr. Wienberg Rasmussens andet palæontologiske speciale er de kretaciske crinoider. To små forarbejder fra 1953 og 1954 leder op til hovedværket »A Monograph on the Cretaceous Crinoidea« på hele 428 sider og med 60 fossiltavler fra 1961. Monografien giver en fuldstændig og meget prisværdig systematisk palæontologisk revision af foreliggende samlinger og beskrivelse af nyindsamlet materiale fra kridtaflejringer i vidt forskellige dele af verden. I det stratigrafiske afsnit (3 sider og 8 tavler) gives en tabelarisk oversigt over de beskrevne formers udbredelse, men de fossilførende aflejringers litho- og biostratigrafiske forhold diskuteres ikke nærmere.

Sammen med Tove Birkelund har Wienberg Rasmussen publiceret et mindre arbejde om belemnit-nomenklatur og stratigrafisk zonebenævnelse (1956, 7 sider og 1 tavle). Fra 1964 og 1965 foreligger henholdsvis en fransk- og en engelsksproget udgave (6 sider og 3 tavler) af et arbejde over den stratigrafiske placering af aflejringerne i Maastricht typeområdet. Arbejdet støtter sig på inddelingen af de danske kridtaflejringer, og der gives et kort bidrag til diskussionen om kridt/tertiær grænsens placering.

Sammen med professor Chr. Poulsen har Wienberg Rasmussen publiceret et geologisk kort med tilhørende formationsbeskrivelser af Ella Ø, Østgrønland. Karteringen, hvortil der kun rådedes over 11 dage, bygger delvis på ældre undersøgelser og et mangelfuldt topografisk grundlag. Der savnes strygnings- og hældningstegn på kortet, pl. 1.

Wienberg Rasmussens kvartærgeologiske studier har resulteret i en

afhandling fra 1965 (15 sider og 1 tavle), hvor jordflydning, subaquatisk udglidning af issøtapning diskuteres som årsager til lagforstyrrelser i smeltevandsaflejringer. Arbejdet, der til dels er af foreløbig karakter, viser forfatterens indgående kendskab til dansk kvartærgeologisk litteratur. Wienberg Rasmussen har endvidere indleveret et foreløbigt manuskript til beskrivelse af et kvartærgeologisk kort over dele af Mols. Arbejdet giver ikke anledning til særskilte kommentarer.

Dr. Wienberg Rasmussen kan karakteriseres som en meget kompetent invertebratpalæontolog med et udstrakt kendskab til kridt-tertiær palæontologi, hvilket også fremgår af hans virksomhed som lærebogsforfatter (specielt illustrationsvalget). Inden for sine egentlige palæontologiske specialer (asteroider, ophiuroider og crinoider), der kræver en ekstraordinær sans for kombination af et stærkt adspiltet fossilmateriale, har Wienberg Rasmussen ydet en særlig værdifuld indsats og derved placeret sig som en internationalt anerkendt ekspert. Han har således modtaget opfordring til at bidrage til crinoidbindet i »Treatise on Invertebrate Paleontology« og har indsendt manuskript hertil. Wienberg Rasmussens bidrag til stratigrafien er mere indirekte. Det er på nuværende tidspunkt vanskeligt at udtale sig om resultaterne af hans kvartærgeologiske undersøgelser, der kun delvist er publicerede. Hans betydelige lærebogsforfatterskab har dels tilknytning til hans lektorvirksomhed og dels til andre undervisningstrin.

Med baggrund i omstående gennemgang og bedømmelse af de enkelte ansøgers videnskabelige virke og arbejde må vi konkludere, at især to af ansøgerne, dr. Tove Birkelund og dr. Maurits Lindström, har kvalificeret sig inden for væsentlige – omend forskellige – områder af den historiske geologi. Dr. Anders Martinsson har i overvejende grad kvalificeret sig inden for invertebratpalæontologien, men hans seneste arbejder viser ham også som en lovende stratigraf. Dr. Henning Wienberg Rasmussen har gennem sit længere forskervirke især dokumenteret sine særdeles gode kvalifikationer inden for invertebratpalæontologien. Dr. Valdemar Poulsen har ydet flere værdifulde palæontologiske bidrag.

Under henvisning til det i indledningen anførte om det ledige embedes faglige indhold er vi enige om, at dr. Tove Birkelund, dr. Maurits Lindström, dr. Anders Martinsson og dr. Henning Wienberg Rasmussen alle kan erklæres for kvalificerede til et professorat i historisk geologi.

Ved valget mellem de fire foretrukne ansøgere, hvis kvalifikationer vi anser for at stå meget nær lige, lægger vi vægt på

- 1) den særlige modenhed og kritiske evne, som præger dr. Birkelunds arbejder,

- 2) at hun i højere grad end dr. Lindström, dr. Martinsson og dr. Wienberg Rasmussen har bidraget til den historisk-geologiske forskning, og
- 3) at hun – ligesom dr. Wienberg Rasmussen – har et grundigt kendskab til det Danske Riges historiske geologi.

Udvalget indstiller derfor enstemmigt dr. phil. Tove Birkelund til det ledige professorat i historisk geologi ved Københavns universitet.«

Indstillingen har i henhold til § 3, stk. 7, i ovennævnte anordning været tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen fremkom med bemærkninger.

Efter at fakultetet i sit møde den 5. juli 1966 og Konsistoriums forretningsudvalg havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 21. juli 1966 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 19. august 1966 afdelingsleder, dr. phil. Tove Birkelund udnævnt til professor i historisk geologi ved Københavns universitet fra den 1. september 1966 at regne.